

31 JANUARI, 2015
BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA KUMI NA NANE

Kikao cha Tano – Tarehe 31 Januari, 2015

(Mkutano Ulianza Saa 3.00 Asubuhi)

D U A

Spika (Mhe. Anne S. Makinda) Alisoma Dua

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge tukae.

HATI ZILIZOWASILISHWA MEZANI

Hati zifuatazo ziliwasilishwa Mezani na:-

MHE. ESTHER A. BULAYA (K.n.y. MWENYEKITI WA KAMATI YA ARDHI, MALIASILI NA MAZINGIRA):-

Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ardhi, Maliasili na Mazingira katika kipindi cha Januari, 2014 hadi Januari, 2015.

MHE. SAID J. NKUMBA (K.n.y. MWENYEKITI WA KAMATI YA KILIMO, MIFUGO NA MAJI):-

Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji Katika Kipindi cha Januari, 2014 hadi Januari, 2015.

31 JANUARI, 2015
HOJA ZA KAMATI

**Bunge Sasa Lipokee na Kuikubali Taarifa ya Kamati ya
Miundombinu Pamoja na Mapendekezo na Maoni
Yaliyomo Kwenye Taarifa Hiyo**

**MHE. PETER J. SERUKAMBA – MWENYEKITI WA KAMATI
YA MIUNDOMBINU:** Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Kazi ya
Mwaka Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu
kuanzia mwezi Januari, 2014 hadi Januari 2015.

Mheshimiwa Spika, Majukumu ya Kamati ya Bunge ya
Miundombinu yameainishwa kwenye Kanuni za Bunge Toleo
la mwaka 2013, Nyongeza ya Nane, Kanuni ya 8 (9) na 9 (1)
kama ifuatavyo:-

(1) Kusimamia Serikali kupitia Wizara tatu (3)
ambazo ni Wizara ya Ujenzi, Wizara ya Uchukuzi na Wizara
ya Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia. Katika jukumu la
kusimamia Wizara hizo, Kamati inafanya kazi zifuatazo:-

(a) Kushughulikia Bajeti ya Wizara inazosisimamia;
(b) Kushughulikia Miswada ya Sheria na Mikataba
inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara
inazosisimamia;

(c) Kushughulikia Taarifa za Utendaji za kila
mwaka za Wizara hizo; na

(d) Kufuatilia utekelezaji unaofanywa na Wizara
hizo kwa mujibu wa Ibara ya 63 (3) (b) ya Katiba.

Mheshimiwa Spika, Kazi Zilizofanyika Katika kipindi cha
Januari 2014/2015. kwa kifupi katika kipindi cha kuanzia
mwezi Januari 2014 hadi Januari 2015, Kamati Miundombinu
ilifanya kazi zifuatazo:-

(i) Kupitia na kuchambua makadirio na
matumizi ya Bajeti ya Wizara zote inazosisimamia kwa mwaka
2014/2015;

31 JANUARI, 2015

(ii) Ziara ya Mafunzo Nchini DRC- Ziara iliandaliwa na Wizara ya Uchukuzi ambapo Wajumbe watano walizuru Congo;

(iii) Kuchambua na kupitisha Itifaki ya uzuiaji wa vitendo haramu dhidi ya usalama wa miundombinu ya Kudumu iliyojengwa chini ya bahari; na

(iv) Kupokea taarifa za utekelezaji na ziara za kukagua miradi mbalimbali iliyoko chini ya Wizara inazosisimamia.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata fursa ya kupitia mapendekezo ya Makadirio ya Bajeti za Wizara zote zinazosimamiwa na Kamati hii kwa Mwaka wa Fedha 2014/2015. Wizara hizi ni Wizara ya Uchukuzi, Wizara Ujenzi, na Wizara ya Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia. Maoni na Mapendekezo ya Kamati Kuhusu Makadirio ya Bajeti hizo yaliwasilishwa mbele ya Bunge lako tukufu.

Hata hivyo, wakati wa uchambuzi wa makadirio ya Bajeti kwa Wizara hizo, Kamati ilibaini kuwa, changamoto kubwa ni kutokupatikana kwa wakati fedha zilizotengwa na kupitishwa na Bunge lako Tukufu. Suala hili la kutokutolewa fedha kwa wakati linaathari kiasi kubwa katika utekelezaji wa miradi mbalimbali ya Maendeleo ya Serikali.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeshangazwa kuona kuwa hata fedha za makusanyo kwa baadhi ya taasisi kama vile Mamlaka ya Viwanja vya Ndege na Mfuko wa Barabara ambazo kwa matakwa ya kisheria zimekuwa zikiwasilishwa Hazina na zinazopaswa kurejeshwa kama "*retention*", kwa mamlaka husika, Wizara ya Fedha imekuwa haizirejeshi kwa Mamlaka hizo kwa wakati kama matakwa ya Sheria yanavyotaka na hivyo kuzidi kukwamisha miradi hii muhimu.

31 JANUARI, 2015

Kamati inajuliza kama fedha zinazoidhinishwa na Bunge lako Tukufu hazitolewi kwa wakati, na pia fedha za makusanyo "*retention*" kwa baadhi ya taasisi nazo zikikusanywa hazirejeshwi. Je miradi hii mikubwa itaweza kutekelezeka na kukamilika kwa wakati ili kufikia malengo yanayokusudiwa?

Mheshimiwa Spika, Taarifa za Utekelezaji na ziara za kukagua miradi mbalimbali iliyoko chini ya Wizara zinazosimamiwa na Kamati ya Bunge ya Miundombinu. Wizara ya Uchukuzi. Awali ya yote Kamati yangu inampongeza na kumkaribisha Waziri wa Uchukuzi Mhe. Samuel J. Sitta, na inamhakikishia ushirikiano mkubwa ili kuleta Maendeleo katika sekta hii muhimu.

Mheshimiwa Spika, Kamati katika kutekeleza majukumu yake ilipokea taarifa mbalimbali za utendaji na utekelezaji wa Taasisi na Mashirika yaliyomo ndani ya Wizara ya Uchukuzi kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Viwanja vya Ndege; Kamati inaipongeza Mamlaka ya Viwanja vya Ndege nchini kwani imeendelea kutekeleza majukumu yake ya kusimamia, kuendesha na kuendeleza viwanja vya ndege nchini licha ya changamoto kubwa iliyopo ya ukosefu wa fedha.

Kutokutolewa kwa Fedha zilizotengwa za maendeleo kumekuwa kikwazo kikubwa cha utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Mfano, katika mwaka wa fedha 2014/2015 Mamlaka ya Viwanja vya Ndege imepata asilimia 17 tu ya Bajeti mpaka leo.

Kamati ilijulishwa kuwa mikataba ya upanuzi wa viwanja vya ndege vya Kigoma, Tabora na Bukoba ni ya awamu mbili ambapo awamu ya kwanza ilisainiwa mwezi Septemba, 2012 na inakaribia kukamilika.

Mheshimiwa Spika, awamu ya pili inasuasua kutokana na Benki ya Dunia kutokutoa "*no objection*" kwa sababu ya wasiwasi kwa Serikali kushindwa kutimiza wajibu wake.

31 JANUARI, 2015

Gharama za ujenzi wa viwanja hivyo ni shilingi bilioni 11.9 kiwanja cha Tabora, shilingi bilioni 20.6 kiwanja cha Kigoma na shilingi bilioni 32 kwa Kiwanja cha Bukoba.

Ili kukamilisha kazi hii, Serikali iliingia makubaliano ya mkopo toka benki ya dunia kwa sharti la Serikali kuchangia asilimia 17 sawa na shilingi bilioni 10.8 fedha ambazo Kamati ilijulishwa kuwa hadi sasa Serikali haijazilipa wakati Benki ya Dunia tayari imekwishatoa kiasi chao chote ambacho ni asilimia 83.

Kama Serikali ingetoa asilimia 17. Kama makubaliano yalivyokuwa na Benki ya Dunia, fedha hizo zingesainia matayarisho ya mwanzo mfano, kulipia fidia za mali za wananchi zilizopo katika maeneo ya upanuzi wa viwanja vya ndege.

Mheshimiwa Spika, viwanja vya Shinyanga na Sumbawanga, mikataba yake inatarajiwa kusainiwa mwezi Februari 2015. Aidha, utekelezaji wa Miradi hii uko kwenye mashaka kutokana na mahusiano ya kibenki kati ya Benki ya Dunia na Benki ya Uwekezaji ya Ulaya (EIB).

Ili miradi hii iweze kuanza inahitajika shilingi milioni 600 kwa ajili ya fidia kwenye kiwanja cha Shinyanga na shilingi bilioni 3.2 kwa kiwanja cha Sumbawanga, Benki imeshauri fidia hizi zikamilike kabla ya wakandarasi hawajaanza kazi ifikapo Juni, 2015.

Kamati inashauri matatizo ya fedha za Mikopo ni lazima Wizara ya Fedha iyashughulikie mapema ili kunusuru hali ya Viwanja vyetu vya Ndege. Inasikitisha kuona hivi karibuni ndege ya *Fast Jet* imeshindwa kutua mara mbili katika kiwanja cha Songwe kutokana na uwanja kukosa taa. Hii ni aibu kubwa kwa nchi yetu.

Vile vile, Kamati inashauri fidia kwa wananchi waliochukuliwa ardhi zao au maeneo na kupisha upanuzi wa viwanja vya ndege ifanyike kwa haraka.

31 JANUARI, 2015

Aidha Kamati inashauri mipaka ya viwanja vyote vya ndege vipimwe na kuwekwa alama za kudumu ili kuzuia uvamizi wa maeneo hayo.

Mheshimiwa Spika, Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere Dar es salaam Kamati imekuwa ikishauri uwanja huu kufanyiwa ukarabati kwani majengo na miundombinu yake imechakaa na inahitaji ukarabati mkubwa. Hii ni aibu kwani uwanja huu ni taswira ya nchi yetu ukizingatia kuwa wageni wengi wanaotembelea nchi yetu hutumia kiwanja hiki.

Changamoto kubwa ni kutokutolewa kwa wakati fedha zilizotengwa kwa ajili ya uwanja huu. Fedha zinapochelewa zikija kutolewa zitafanya kazi kwa namna ya mipango ya dharura yaani (*Crash program*) ambayo mara nyingi huwa haileti tija iliyokusudiwa.

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa jengo la tatu la abiria katika Kiwanja hiki, Kamati inaendelea kushauri Serikali kuharakisha ujenzi wa jengo hili kwani inakadiriwa kuwa kukamilika kwa awamu ya kwanza ya mradi huu kutaongeza abiria kutoka abiria milioni 1.2 hadi abiria milioni 4.7 kwa mwaka. Hii itakuwa fursa nzuri ya kukuza uchumi wa nchi yetu na kuongeza ajira.

Mheshimiwa Spika, Kiwanja cha Ndege cha Songweuwanja huu unatoa fursa nzuri kwa wakazi wa mkoa wa Mbeya na mikoa ya jirani kwani utasaidia kukuza uchumi wa nyanda za Juu Kusini.

Kamati inaendelea kushauri Serikali iendelee kukamilisha maeneo yaliyobaki ili ndege kubwa za kimataifa zianze kutumia kiwanja hiki na kuvutia mashirika makubwa ya ndege.

Aidha, kuhakikisha kunakuwepo mafuta ya ndege katika kiwanja cha hiki, kwani kuwepo kwa mafuta ya ndege kutawezesha uhakika wa ndege kubwa na za kimataifa kutua kiwanjani hapo na hivyo kukuza uchumi wa nchi.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kampuni ya Ndege Tanzania – ATCL, Kamati imekuwa ikishauri mara kwa mara kuhusu kuimarishwa kwa Kampuni hii ya ndege nchini. Hata hivyo, bado Serikali hajaonyesha nia thabiti ya kuifufua.

Kamati inaendelea kushauri kama kweli bado Serikali inahitaji Kampuni hii ni lazima itoe mtaji wa kutosha ili iweze kulipa madeni yote ya ATCL hatimae kuifufua upya Kampuni hii kwani wawekezaji wamekuwa wakisita kuwekeza katika Kampuni hii kwa sababu ya madeni inayodaiwa ATCL.

Aidha, Kamati inasisitiza ushauri wake kuwa biashara hii inahitaji weledi, ujasiri, utashi, uamuzi na kuacha kuchanganya biashara na siasa.

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA) ina majukumu ya kuendeleza na kusimamia bandari za Tanzania. Hadi kufikia mwezi Desemba miradi mbalimbali imekamilika. Miradi hiyo ni pamoja na:-

(i) Ujenzi wa gati la Kipili katika Ziwa Tanganyika ambalo limeanza kutumika rasmi mwezi Desemba, 2014; na

(ii) Ununuzi wa vifaa vya kuhudumia shehena katika Bandari ya Dar es Salaam pamoja na ununuzi wa Matishari (*burgers*) matatu yenye uwezo wa kubeba tani 3,500 kila moja na *mobile crane* yenye uwezo wa kubeba tani 63 katika Bandari ya Tanga.

Mheshimiwa Spika, kupitia mpango wa Matokeo Makubwa Sasa (*Big Result Now*) Mamlaka ya Bandari Tanzania imefanikiwa katika mambo yafuatayo:-

(i) Kukua kwa shehena inayohudumiwa katika bandari ya Dar es Salaam kutoka tani milioni 12 (2012/2013) hadi tani 14.7 milioni June, 2014 ambapo lengo lilikuwa kufikia tani milioni 13.0;

31 JANUARI, 2015

(ii) Muda wa kontena kukaa bandarini umepungua kufikia wastani wa siku 9 ikilinganishwa na siku 12 za mwaka 2013 ambapo malengo ya *BRN* ni kufikia wastani wa siku 7;

(iii) Aidha, upakuaji wa magari kwa kila shifiti moja ya saa 8 umefikia magari 886 Desemba, 2014 ikilinganishwa na lengo la magari 600;

(iv) Muda wa meli kukaa bandarini kwa ajili ya kupakia na kupakuwa mizigo nao umefikia wastani wa siku 3.7 ikilinganishwa na lengo la siku 5; na

(v) Kuanza utekelezaji wa kuwaunganisha pamoja watoa huduma kwa njia ya mtandao (*Single Window System*).

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kushauri kwamba ili kuongeza ufanisi wa bandari zetu hususan bandari ya Dar es Salaam, ni lazima usafiri wa reli ufufuliwe kwani usafiri huu unauwezo wa kubeba mizigo mingi na mizito kwa wakati mmoja na na kwa gharama nafuu ukilinganisha na usafiri wa barabara. Aidha, kutokuwepo kwa usafiri wa treni za kubebea mizigo ina athiri uwezo wa bandari zetu kushindana kibiashara na bandari zingine za nchi jirani.

Mheshimiwa Spika, Bandari ya Dar es Salaam ndio bandari kubwa kuliko zote Tanzania na yenye kutegemewa na nchi jirani za Burundi, Rwanda, Congo, Uganda, Zambia na Malawi. Bandari hii ina uwezo wa kuhudumia shehena tani milioni 10.1 kwa mwaka.

Bandari hii ina magati 11 ambayo ni gati namba 1-7 inayohudumia shehena mchanganyiko yenye uwezo wa kupakuwa tani milioni 3.1 kwa mwaka na Gati namba 8-11 inayohudumia shehena ya kontena-kampuni ya *TICTS*.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kamati yangu imekuwa ikishauri mara kwa mara kuhusu ujenzi wa gati Namba 13 na 14 pamoja na upanuzi wa magati Namba 1-7. Kamati ilijulishwa kuwa kazi za ujenzi wa gati namba 1 hadi 7 ikilinganishwa na mkataba wa ujenzi huo unatarajiwa kusainiwa mwezi Mei 2015.

Aidha, Mamlaka ya Bandari imepanga kujenga gati mbili mpya namba 13 na 14 ambazo zitahudumia makasha kwa utaratibu wa Sanifu, Jenga, Endesha na Rejisha (*Design, Build, Operate and Transfer (DBOT)*) kwa kushirikiana na sekta binafsi. Zabuni ilitangazwa tarehe 21 Agosti 2014 na kufunguliwa tarehe 7 Oktoba 2014. Mkataba wa kazi hii unatarajiwa kusainiwa mwezi Mei 2015 na kazi inatarajiwa kufanyika katika kipindi cha miezi 24.

Mradi huu utakapokamilika utaongeza uwezo wa bandari ya Dar es Salaam kuhudumia shehena ya makasha kutoka makasha 600,000 hadi 1,200,000 kwa mwaka.

Mheshimiwa Spika, TAZARA, kutokana na changamoto hizo ndio maana Kamati ya Miundombinu kwa miaka mitano sasa imekuwa ikishauri kuwa sheria iliyoanzisha TAZARA ambayo ni Sheria Na.4 ya Mwaka 1975 yaliyopo ambayo ni vikwazo kwa maendeleo ya reli hii.

Ni vyema sasa TAZARA iendeshe kibiashara ili kukuza uchumi na kuondokana na changamoto za migongano ya mara kwa mara wafanyakazi kuwavutia wasafirishaji wanaopenda kutumia njia ya reli hii.

Aidha, Kamati inashauri TAZARA ipitie upya tozo za mizigo ili iwe na mazingira mazuri ya kibiashara ya kuweza kuvutia wateja na kuiongezea mapato. Vilevile, Madeni yote TAZARA inayoyadai yafuatiliwe na kuhakikishwa yanalipwa haraka na baada ya kuyapata yatumike asilimia kubwa kumaliza madeni ya TAZARA.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kampuni Hodhi ya Rasilimali za Reli – (RAHCO), Kampuni hii ilianzishwa mwezi Mei 2007 kupitia Sheria ya Reli Namba 4 ya mwaka 2002 ambapo lengo kubwa la kuanzishwa kwake lilikuwa ni kusimamia na kuendeleza miundombinu na rasilimali za reli nchini. Hii ilikuja ikiwa kama matokeo ya mchakato wa ubinafsishaji wa Shirika la Reli Tanzania (TRC).

Mheshimiwa Spika, Kamati yangu ilipewa taarifa ya utekelezaji wa miradi ya miundombinu ya reli nchini. Kamati ilielezwa kuwa katika mwaka wa fedha 2014/2015, lengo ni kuboresha miundombinu ya reli ili iweze kupitisha injini na mabehewa yenye uwezo mkubwa zaidi na kuongeza kasi na usalama.

Uboreshaji huu unafanyika kwa kuendelea kutekeleza miradi ya kutandika reli nzito badala ya zilizopo, kuimarisha na kuongeza uwezo wa madaraja, kuboresha miundombinu ya upakuaji na upakiaji wa makasha (*intermodal handling facilities*) na kuboresha mfumo wa mawasiliano.

Mheshimiwa Spika, miradi mbalimbali imepangwa kutekelezwa na RAHCO katika mwaka wa fedha 2014/2015. Miradi hiyo ni pamoja na:-

Miradi wa kutandika reli nzito za ratili 80 kwa yadi kutoka stesheni za Kitaraka hadi Malongwe- km 89, Kukarabati mtambo wa mgodi wa kokoto wa Tura, Ujenzi wa madaraja mapya mawili yaliyopo km 293 na km 303 kati ya stesheni za Kilosa na Mzaganza na daraja moja lililopo km 517 kati ya stesheni, Bahi na Kintiku, Ukarabati wa Njia Kuu ya Reli (*Main Line*), Uboreshaji wa miundombinu na huduma ya Reli ya kati, Ukarabati wa sehemu korofi za reli kati ya stesheni za Kilosa na Gulwe, Uboreshaji wa mawasiliano Dar es Salaam-Tabora- Kigoma/Tabora- Mwanza na Kaliua - Mpanda, Uboreshaji wa Reli ya Dar es Salaam-Isaka na Ujenzi wa Reli Mpya ya Isaka- Keza-Kigalii/ Gitaga-Msongati kwa Kiwango cha Kimataifa, Uboreshaji na Ujenzi wa Reli ya Tanga-Mwambani- Arusha na Ujenzi wa Reli Mpya ya Arusha-Musoma kwa Kiwango cha Kimataifa.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha miaka mitatu ya utekelezaji wa miradi ya Matokeo Makubwa Sasa (BRN) jumla ya shilingi bilioni 572.7 zinahitajika ili kutekeleza miradi ya uboreshaji na ukarabati wa miundombinu ya reli nchini. Hata hivyo mwenendo wa upatikanaji wa fedha si mzuri ukilinganisha na mahitaji hivyo kuchelewesha kuanza na kukamilika kwa miradi hiyo na Mpango wa Matokeo Makubwa Sasa (BRN). Vile vile, kutokana na kutokupatikana kwa fedha za miradi ya miundombinu ya reli kwa wakati, RAHCO imeendelea kutengeneza madeni yanayotokana na kazi za mikataba na miradi inayoendelea ambapo hadi kufikia mwezi Desemba 2014 madeni yote yamefikia kiasi cha shilingi bilioni 20.4.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuona umuhimu wa kuwekeza katika miradi ya reli ili kuipa nafuu sekta ya barabara kwani huu ndio usafiri rahisi hasa kwa wananchi na usafirishaji wa bidhaa kuelekea mikoa ya pembezoni na tena ni njia ya usafiri isiyohitaji matengenezo ya mara kwa mara.

Mwanazuoni mmoja aliwahi kusema *“Other forms of transportation have come and some go, yet trains still remain an important way of transporting goods. Today 40% of world's freight cargo is transported via trains and that number continues to grow each year”*.

Kwa tafsiri isiyorasmi alisema, licha ya kuwepo kwa njia nyingi za usafiri, bado usafiri wa treni unabaki kuwa njia muhimu ya usafirishaji wa bidhaa. Leo asilimia 40% ya usafirishaji wa mizigo duniani hutumia njia ya treni na inaendelea kukua mwaka hadi mwaka.

Kamati inaendelea kusisitiza Serikali kukopa hela kwa makusudi ili ijenge reli ya *“standard gauge”* katika maeneo yote yaliyokusudiwa kwani kuendelea kuzungumzia juu ya umuhimu wa reli ya *“standard gauge”* kutaifanya Tanzania ibaki kuwa ni kisiwa, na kwa hiyo kuendelea kunyang'anywa biashara.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kampuni ya Reli Tanzania – TRL. Hadi kufikia mwezi Julai 2014 fedha za maendeleo zilizokuwa zimetolewa ni shilingi bilioni 125.487 kati ya shilingi bilioni 137.625 ambayo ni sawa na asilimia 91.18.

Pamoja na kutolewa kiasi kikubwa cha Bajeti iliyotengwa ya miradi ya maendeleo, fedha hizi zilitolewa kwa kuchelewa na hivyo kuathiri muda wa kukamilika kwa miradi mingi tofauti na makubaliano ya mikataba.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza TRL kwa kukamilisha baadhi ya miradi mipya katika bajeti ya mwaka. Baadhi ya Miradi iliyokamilika katika mwaka 2014 ni pamoja na:-

- (i) Mradi wa kuunda upya vichwa vya treni nane (8) ;
- (ii) Mradi wa kununua mabehewa 22 ;
- (iii) Mradi wa kununua mabehewa 25; na
- (iv) Mradi wa kununua mashine ya kushindilia kokoto Malongwe sehemu ambayo hivi karibuni imetandikwa njia ya reli kwa kutumia mashine hii.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kushauri Serikali kuendelea kukamilisha miradi mingine muhimu iliyobaki kama kununua mabehewa 274 mapya ya mizigo, kununua mabehewa 34 mapya ya breki, kununua mtambo mpya wa kunyanyulia mabehewa na kukarabati mabehewa 125 ya mizigo.

Aidha, Kamati inashauri Serikali kutoa fedha zinazotengwa kwenye bajeti kwa wakati ili miradi hii ikamilike mapema na kwa wakati.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kuhusu usafiri wa treni katika jiji la Dar es Salaam, Kamati inaendelea kushauri Serikali kutoa fedha za kutosha ili kuimarisha usafiri wa reli Jijini Dar es salaam. Kama usafiri wa treni utaimarishwa katika Jiji la Dar es Salaam utasaidia kwa kiasi kikubwa sana kupunguza tatizo la msongamano wa magari.

Mwanasiasa James Lernerwa Brazili aliwahi kusema *"If you provide good alternatives for public transport you won't have traffic problems"*. Kwa tafsiri isiyo rasmi alisema kama utatoa mbadala mzuri wa usafiri kwa umma, hakutakuwa tena na matatizo ya foleni.

Kamati inashauri Serikali iamue kwa dhati kutoa nafasi kwa sekta binafsi ili kusaidia kujenga miundombinu ya treni kwa sehemu kubwa ya Jiji la Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Ujenzi, Mfuko wa barabara; katika taarifa ya Bodi ya Mfuko wa Barabara, Kamati ilielezwa kuwa kwa kiasi kikubwa bodi hii inashindwa kutekeleza majukumu yake kutokana na ukosefu wa fedha. Kamati ilielezwa kuwa Mapato ya Bodi yaliyokusanywa na Mamlaka ya Mapato Tanzania kutokakana na tozo ya mafuta na ushuru wa magari ya kigeni kwa kipindi cha Julai hadi Desemba, 2014 ni shilingi 516,142,499,331.54.

Kati ya fedha hizo, shilingi 240,643,174,829.90 ni fedha za mwaka wa 2013/2014 ambazo hazikupokelewa na Bodi ya Mfuko wa Barabara hadi mwishoni mwa mwaka wa fedha 2013/2014. Shilingi 275,499,324,501.64 ni makusanyo ya mwaka wa fedha 2014/2015.

Hadi kufikia tarehe 31 Desemba, 2014 kiasi cha fedha kilichopokelewa na Bodi ya Mfuko wa Barabara ni shilingi 157,856,000,000. Aidha, kiasi ambacho hakijapokelewa toka Hazina ni shilingi 358,286,499,331.54. Mwezi Januari 2015 Wizara ya Fedha imetoa kiasi cha shilingi 34,346,000,000.00 ambazo *exchequer* yake ilitolewa mwezi Machi, 2014 safari hii *Exchequer* hii imekuwa ndefu sana.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kamati haijaridhishwa na utoaji huu wa fedha toka Hazina kwani Sheria ya Mfuko wa Barabara inatamka wazi kuwa fedha zote zinazokusanywa kama ushuru wa barabara zitawekwa katika akaunti ya Mfuko wa Barabara ambapo kiasi cha asilimia isiyopungua tisini (90%) ya fedha katika mfuko huo itatumika kwa utunzaji na matengenezo ya dharura ya barabara.

Mheshimiwa Spika, athari za ucheleweshaji wa fedha za mfuko wa barabara ni pamoja na:-

- (i) Kuzalisha madeni ya Makandarasi wazalendo kwa kuchelewa kuwalipa pindi wanapomaliza kazi;
- (ii) Kuongezeka kwa kazi za dharura kutokana na barabara kukosa matengenezo ya kawaida ambayo ni muhimu kufanyika;
- (iii) Kupanda kwa gharama za matengenezo ya barabara; na
- (iv) Kukosekana kwa usimamizi wa kazi za barabara.

Mheshimiwa Spika, Wakala Wa Barabara Tanzania-TANROADS Kamati ilijulishwa kuwa hadi kufikia mwishoni mwa robo mwaka wa fedha 2013/2014 utekelezaji wa matengenezo ya barabara ulifikia asilimia 82 ambapo matengenezo yalifanyika kwenye jumla ya kilomita 9,382.5 na madaraja 1,124. Kwa barabara za mikoa matengenezo yalifanyika kwenye jumla ya kilomita 20,938.2 na madaraja 1,090.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo Wakala wa Barabara unakabiliwa na changamoto mbalimbali zikiwemo:-

31 JANUARI, 2015

(i) Kutokutolewa kwa wakati fedha za miradi ya maendeleo ambapo hadi kufikia disemba 2014 madeni ya Makandarasi na Wahandisi Washauri yalifikia zaidi ya shilingi trillion moja.

Kutokana na madeni haya baadhi ya wakandarasi walisimamisha kazi kwa muda na wengine kutoa *notice* ya kusimamisha kazi.

(ii) Kuongezeka kwa gharama ya miradi ya ujenzi wa barabara.

(iii) Fedha za maendeleo zinazotengwa kila mwaka kutolingana na mahitaji halisi.

(iv) Baadhi ya wahandisi washauri kushindwa kusimamia miradi kikamilifu.

(v) Baadhi ya makandarasi kushindwa kutekeleza miradi kulingana na mikataba;

(vi) Baadhi ya wasafirishaji kuendelea kuzidisha uzito wa mizigo kwenye magari na kusababisha uharibifu wa barabara.

(vii) Idadi ya watumishi ni ndogo ukilinganisha na ongezeko la mitandao ya barabara nchini.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuona ukubwa wa madeni haya na kutafuta fedha hata kwa njia ya kukopa nje ya Bajeti.

Aidha, ili kupunguza uharibifu wa barabara hasa za Dar es Salaam, Kamati inasisitiza kuwekwa kwa mizani bandarini kwani itasaidia kupunguza uharibifu wa barabara kwani kutoka bandarini hadi kufika katika mizani ya Kibaha.

Mheshimiwa Spika, Jiji la Dar es Salaam limekuwa likikabiliwa na msongamano mkubwa wa magari unaotokana na ofisi nyingi za umma kujengwa sehemu moja

31 JANUARI, 2015

na kupelekea wakazi wa Jiji kuwa na uelekeo mmoja, ubovu wa barabara za mliso (*feeder roads*), utegemezi usafiri wa barabara kwa kiasi kikubwa, uduni wa huduma za usafiri wa umma na ongezeko kubwa la idadi ya magari ikilinganishwa na uwezo wa barabara.

Msongamano huu wa magari una athari nyingi za kiuchumi, kijamii na kimazingira.

Kamati inapongeza juhudi mbalimbali zinazofanywa na Serikali katika kuhakikisha Jiji la Dar es Salaam linakuwa halina msongamano mkubwa wa magari, hata hivyo mara kwa mara, Kamati imekuwa ikishauri kuwa Serikali itafute Fungu Maalum (*Special Fund*) kwa ajili ya kuendeleza na kuboresha miundombinu ya Jiji la Dar es Salaam nchi nyingi Duniani zimefanya.

Mheshimiwa Spika, Kamati inashauri sekta binafsi kuhusika katika kujenga barabara hizi za *flying over* ili miradi itakapokamilika kwa kasi na kiwango cha juu.

Mheshimiwa Spika, Miradi ya ujenzi wa barabara; kumekuwa na migogoro na mvutano kutoka kwa wananchi mbalimbali unaotokana na wasiwasi wa kutolipwa fidia au kulipwa fidia kwa kiasi kidogo ambacho hakiendani na hali ya uchumi wa sasa jambo linalopelekea wananchi kugoma kuondoka katika maeneo ya miradi na kusababisha kuchelewa kuanza kwa miradi.

Kamati inashauri Sheria ya fidia itazamwe upya kwani utaratibu unaotumika katika kukokotoa fidia hizo haukidhi viwango vya sasa.

Aidha, Kamati inashauri itungwe Sheria ya kudhibiti uuzaji wa chuma chakavu ili kunusuru miundombinu yetu iliyogharimu fedha nyingi na kwa usalama wa watumiaji wa barabara zetu.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kamati inazidi kusesitiza ili Serikali kutoelemewa na madeni yanayotokana na riba na adhabu zinazotakana na Mikataba ya kazi za ujenzi, ni vyema kujipa vipaumbele hasa kwa barabara zile zinazounganisha nchi yetu na nchi za jirani, mikoa, wilaya na maeneo ya uzalishaji kama vile unaotokana na kilimo, madini na viwanda.

Mheshimiwa Spika, Mizani za Barabarani. Aidha, Kumekuwa na changamoto ya wafanya biashara wengi kutokujali uharibifu wa barabara. Magari mengi ya aina ya fuso kwa wastani yanatakiwa kubeba mzigo usizidi tani 3.5 lakini mengi yanazidisha na kubeba mizigo hadi tani 8, hii ni hatari sana kwani mara nyingi yamekuwa yakisababisha ajali na pia kuharibu barabara kwani matairi yake ni membamba na huchimba barabara na kusababisha mabonde. Kamati inashauri upimaji wa uzito katika Mizani uendane na ukaguzi wa Kadi za magari, kwani katika kadi ya gari huonesha gari linatakiwa kubeba mzigo wa kiasi gani.

Mheshimiwa Spika, Katika juhudi za kupunguza msongamano wa magari katika vituo vya mizani, ni vyema Serikali kuamua sasa kuwa na vituo vitatu katika kila barabara kuu kama vile, kutoka Dar Es Salaam kwenda Rusumo, Dar Es Salaam kwenda Namanga na Dar Es Salaam kwenda Tunduma.

Aidha serikali inunue mizani ya kisasa ambazo zina uwezo wa kupima uzito wa magari huku yakiwa kwenye mwendo (*Weight in Motion*). Kamati inaendelea kushauri mizani hizi za kisasa zifungwepia katika maeneo mengine yanye kusababisha msongamano mkubwa wa kupima magari Mfano, Himo-Moshi, Mizani ya Mikese- Morogoro, Kihonda-Morogoro, makambako, kwa mpemba kule Tunduma.

Kamati inashauri adhabu kali zitolewe kwa wanaozidisha uzito wa mizigo ili iwe fundisho kwa wengine. (Makofi)

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia Kampuni ya simu Tanzania Kampuni ya Simu Tanzania- *TTCL* inamilikiwa na Serikali kwa asilimia 65 na asilimia 35 inamilikiwa na *Bharti Airtel*. Kamati imekuwa ikishauri kwa muda mrefu sasa kuwa Serikali iharakishe ununuzi wa hisa za *Bharti Airtel* ili Serikali iweze kuidhamini *TTCL* kwa asilimia 100 jambo litakalowezesha Kampuni hii kuweza kukopesheka.

Kamati imejulishwa kwamba mazungumzo kati ya timu ya majadiliano ya Serikali (*Government Negotiation Team-GNT*) na mbia mwenza *Bharti Airtel* kuhusu ununuzi wa asilimia 35 zinazomilikiwa kwa hivi sasa na *Bharti Airtel* yalikamilika tarehe 20 Novemba 2014 baada ya *GNT* na *BhartiAirtel* kukubaliana bei ya ununuzi wa hisa hizo. Kwa sasa utaratibu wa kisheria unaendelea utawezesha Serikali kuilipa *Bharti Airtel*. Kwa upande wa Wizara imekamilisha *WBLM* utakaowezesha ukamilishaji wa jambo hili.

Mheshimiwa Spika, ni muda mrefu sasa, kamati imekuwa ikijulishwa kuwa majadiliano kuhusu ununuzi wa hisa hizi yanaendelea. Suala hili limekuwa changamoto kubwa na kikwazo cha Kampuni hii ya simu kushindwa kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

Kamati inaendelea kushauri, ikiwa Serikali bado inania ya dhati kabisa ya kuinusuru Kampuni hii na hali ngumu ya kifedha, ni vyema sasa mchakato huu ukafanyika haraka na kukamilika kwani Kamati haioni sababu za msingi zinazosababisha mchakato huu kutokamilika kwa mapema.

Mheshimiwa Spika, Mkongo wa Taifa; Lengo kuu la Serikali ni kuiwezesha Tanzania kuwa kitovu cha Kanda cha Miundombinu ya Huduma za *TEHAMA* ili kuharakisha ufikiwaji wa malengo ya Sera ya Taifa ya *TEHAMA* ya Mwaka 2003; Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2025; Malengo ya Milenia ya mwaka 2015. Serikali imeipa *TTCL* jukumu la kusimamia ujenzi wa Mkongo huu.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Usambazaji wa Mawasiliano Vijijini Kamati ilijulishwa kuwa Kampuni ya Simu Tanzania - *TTCL* imetekeleza mradi wa kusambaza mawasiliano kwa kata 20 kote endapo *TTCL* ikipata ruhusa nmaalumu na kufuata taratibu za kibiashara ya manunuzi ili iweze kupata wazabuni kama mashirika mengine miradi hii itatekelezwa kwa muda mfupi na kwa ufanisi zaidi.

Mheshimiwa Spika, *TCRA*; kamati inaipongeza mamlaka ya mawasiliano Tanzania *TCRA* kwa kufunga mtambo wa kusimamia huduma za mawasiliano *Telecommunication Tariff Monitoring system* mtambo huu umeongeza mapato kwa Serikali kwa kiwango cha shilingi bilioni 1.7 kila mwezi.

Faida zingine za kufungwa kwa mtambo huu ni pamoja na kutoa takwimu za mawasiliano zinazofanyika ndani na nje ya nchi, kutambua miamala ya fedha mobile money transaction, kufuatilia na kugundua mawasiliano ya ulaghai na kutambua taarifalini za simu za kifaa na mawasiliano.

Mheshimiwa Spika, *postalcode*; kuhusu mradi wa nembo za *postalcode* hili ni jambo muhimu sana japo Serikali halilipi kipaumbele kabisa. Simbo za posta na anuani za makazi vingeweza kusaidia katika mambo mbalimbali kama vile masuala ya uandikishaji wa taarifa za kupiga kura, ankara, kuandikisha watu makazi na kadhalika.

Kamati inashauri kama Wizara ya Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia imeshindwa kuharakisha kukamilisha zoezi hili, kazi hii wapewe Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania ili waweze kukamilisha. Kama sivyo, Kamati ina matarajio makubwa kuona katika bajeti ya mwaka huu 2015/2016 fedha za kutosha kwa ajili ya nembo za posta itawekwa.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Hitimisho; napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi hii ya kuwasilisha Taarifa ya Kamati yangu. Nawashukuru pia Mawaziri, Manaibu Waziri, Makatibu Wakuu, Maofisa wote wa Taasisi zilizo chini ya Wizara, zilizo chini na Kamati ya Bunge ya Miundombinu kwa ushirikiano, ushauri na utaalum wao ambao kwa kiwango kikubwa umeiwezesha Kamati hii kutekeleza majukumu yake na kuwasilisha taarifa hii leo katika Bunge lako Tukufu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Miundombinu, ninaomba kutoa hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana namwita sasa Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, kwa niaba yake ni Mheshimiwa Juma Abdallah Njwayo.

Bunge Sasa Lipokee na Kuikubali Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini Pamoja na Mapendekezo na Maoni Yaliyomo Kwenye Taarifa Hiyo

MHE. JUMA ABDALLAH NJWAYO (K.n.y. MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI): Mheshimiwa Spika, Utangulizi; kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Bunge Toleo la 2013 na kwa niaba ya Mwenyekiti Ndugu Richard Mganga Ndassa Mbunge wa Sumve na Wajumbe wenzangu wa Kamati ninaomba kuwasilisha Taarifa kuhusu shughuli ambazo Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini imezifanya katika kipindi cha mwaka 2014.

Kabla ya yote ninaomba na nimshukuru sana Mwenyezi Mungu kwa kunijalia kusimama mbele yako na pia ninaomba kuwashukuru wapiga kura wangu wa Tandahimba kwa kuendelea kunipa ushirikiano wa kutosha. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

Ninaomba pia unipe nafasi kumpongeza Waziri Mpya wa Nishati na Madini Mheshimiwa George Simbachawene, Mbunge kwa kuteuliwa kuwa Waziri wa Nishati na madini kama Kamati tuko pamoja naye na nia yetu siku zote ni kujenga ushirikiano na kama ujuavyo kwamba sikuzote kuwa ushindi ndiyo nguvu na ushirikiano ndiyo umoja.

Mheshimiwa Spika, naomba pia kuchukua nafasi hii kumshukuru Mheshimiwa Mheshimiwa Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa heshima kubwa aliyopa Kamati hii, kwa kuwateua Wabunge wawili waliokuwa Wajumbe wa Kamati hii ya Nishati na Madini ili wamsaidie Serikalini.

Waheshimiwa Wabunge hao ni Mheshimiwa Charles John Paul Mwijage, Mbunge wa Muleba Kaskazini, anayekuwa Naibu Waziri wa Nishati na Madini. Pia Mheshimiwa Anne Kilango Malecela, ambaye anakuwa ni Naibu Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Ufundi. Tunawapongeza sana na tunawatakia kila heri na mtegemee ushirikiano kutoka kwetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Muundo na majukumu ya Kamati; Kwa mujibu Kanuni ya 118 na Nyongeza ya Nane y a Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ya Nishati na Madini imepewa majukumu yafuatayo:-

(i) Kushughulikia Bajeti za Wizara ya Nishati na Madini;

(ii) Kushughulikia Miswada ya Sheria na Mikataba inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge ;

(iii) Kushughulikia Taarifa za kila mwaka za utendaji wa Wizara; na

(iv) Kufuatilia utekelezaji unaofanywa na Wizara kwa mujibu wa Ibara ya 63 (3) (b) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kazi zilizotekelezwa na Kamati, Katika kipindi cha mwaka 2014, Kamati imetekeleza majukumu yake ya kikatiba kama ifuatavyo:-

- (i) Kupokea na kuchambua taarifa za utendaji wa Taasisi mbalimbali zilizochini ya Wizara ya Nishati na Madini.
- (ii) Kupokea na kuchambua Taarifa ya utekelezaji wa Miradi ya Sekta ndogo ya gesi.
- (iii) Kupokea Taarifa ya hali ya upatikanaji wa Umeme na Mafuta nchini.
- (iv) Kupokea Taarifa ya maendeleo ya Sekta ya Madini nchini.
- (v) Kupokea na kuchambua utekelezaji wa maoni na ushauri wa Kamati kuhusu Bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha wa 2013/2014 na mchakato wa Bajeti za Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha wa 2014/2015.

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Utendaji wa taasisi mbalimbali; katika kutekeleza kazi yake ya kusimamia utendaji unaofanywa na taasisi zilizo chini ya Wizara, Kamati iliweza kupokea na kujadili taarifa za utendaji za Mashirika/Taasisi zifuatazo:-

Mheshimiwa Spika, Wakala Nishati na Madini (REA) wa Kamati ilipitia taarifa ya Wakala wa Umeme vijijini na kubaini hatua nzuri za utekelezaji wa miradi ya kusambaza umeme zilizofanywa na Wakala. Hata hivyo, zipo changamoto kadhaa ambazo zimekuwa kikwazo katika utendaji kazi wa Wakala ambazo ni:-

31 JANUARI, 2015

- Kutopatikana kwa fedha za kutosha zilizopitishwa na Bunge katika bajeti ya 2013/2014 na 2014/2015. Changamoto hii imepelekea kushindwa kulipa Wakandarasi kwa wakati na kuathiri utekelezaji wa miradi hii.

Kamati imejulishwa kuwa hali hiyo imepelekea Watengenezaji wa vifaa kutaka kuviuza vifaa hivyo kwa wanunuzi wengine na hivyo kuathiri utekelezaji wa miradi ya REA kwa kiasi kikubwa.

- Kiasi cha Fedha kinachotengwa kwenye bajeti kimeonekana kuwa ni kidogo ukilinganisha na maombi ya Miradi yanayopokelewa.

- Ongezeko kubwa la maombi ya ziada kutoka kwa Wateja wapya kwenye maeneo ya miradi wakati fedha zilizotengwa hazitoshelizi kukamilisha utekelezaji wa miradi iliyo kwenye mikataba.

- Kiasi cha fedha kinachotengwa kwenye Bajeti ni kidogo ikilinganishwa na maombi ya miradi yanayopokelewa.

- Kutowasilishwa kwa wakati fedha zinazokusanywa kutoka kwenye tozo ya mafuta moja kwa moja kwenye Mfuko wa Nishati Vijijini na Pesa zinazotolewa nitofauti na pesa zilizokusanywa kupitia Tozo.

Mheshimiwa Spika, Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO) ndiyo Shirika pekee nchini lenye jukumu la kuzalisha /kufua, kusafirisha, kusambaza na kuuza umeme.

Aidha, TANESCO inaendesha mitambo yote ambayo iko katika mfumo wa gridi ya Taifa (*grid system*) na ile ambayo haijaunganishwa na gridi ya Taifa (*Off-grid*).

31 JANUARI, 2015

Aidha, shirika liko kwenye mchakato wa mabadiliko makubwa kuhusu muundo wake wa kimenejimenti kwa lengo la kuboresha utendaji wake. Pamoja na jukumu kubwa lililo nalo lakini Shirika hili lina changamoto zifuatazo:-

- Ufinyu wa Bajeti na upatikanaji wa fedha kutoka Serikalini ili kutekeleza miradi mbalimbali ya Umeme.

- Wateja wengi zikiwemo Wizara na Taasisi nyingi za Serikali kutolipa ankara zao kwa wakati ambapo kama hayo madeni yangelipwa yangelisaidia Shirika kukamilisha baadhi ya mipango muhimu ya maendeleo ikiwemo kuboresha zaidi huduma zake.

Hadi kufikia Novemba 2014 madeni yote ya Umeme yalikuwa yamefikia zaidi ya sh.bilioni 307. Aidha, hadi kufikia tarehe 31 Desemba, 2014, TANESCO ilikuwa inadaiwa na Wazabuni na watoa huduma mbalimbali kiasi cha Sh. Bilioni 468.

- Bei ndogo ya uuzaji wa umeme ikilinganishwa na gharama za uendeshaji wa Shirika.

- Gharama kubwa za *capacity charge*.

Mheshimiwa Spika, Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania (TPDC) Kamati ilipokea na kujadili taarifa ya utendaji wa Shirika la Maendeleo ya Petroli ndani ya kipindi cha miaka kumi, ambapo Kamati ilibaini mafanikio makubwa katika shughuli za utafutaji mafuta na gesi asilia, ujenzi wa miundombinu ya gesi asilia ikiwa ni Madimba(Mtwara) na Songo Songo(Lindi) pamoja na mitambo ya kusafisha gesi asilia, Ujenzi wa Bomba la kusafirisha gesi asilia kutoka Mtwara kupitia Somanga Fungu(Lindi) hadi Dar es salaam,Uanzishwaji

31 JANUARI, 2015

wa Kampuni Tanzu za, ambapo Kampuni ya GASCO itashughulika GASCO na PETROTAN na usimamiaji wa shughuli za Usafishaji na usafirishaji wa gesi asilia na pia kufanya kazi ya *Aggregator*, na Kampuni ya PETROTAN itashughulika na biashara ya mafuta na kusimamia Hifadhi ya Mafuta ya Taifa Pamoja na mafanikio Shirika linakumbana na changamoto zikiwemo:-

- Ukosefu wa raslimali fedha za kutosha kutekeleza miradi na kushiriki kikamilifu katika shughuli za utafutaji mafuta.

- Upungufu wa Ofisi kutokana na ongezeko kubwa la Wafanyakazi.

- Kampuni kuwa na Kiwango kidogo cha mtaji ukilinganisha na mahitaji yake. Kwa sasa Shirika lina mtaji wenye jumla ya hisa 2,500 zenye thamani ya shilingi milioni moja kwa kila hisa (sawa na Sh.bilion 2.5) ambacho ni kiasi kidogo sana.

- Kuna uhitaji mkubwa wa Wataalamu wa miamba na taaluma nyingine ndani ya Shirika kiasi cha kupunguza kasi ya utendaji bora wa Shirika.

- Mipaka ya maziwa yanayozunguka nchi yetu ikiwemo ziwa Tanganyika na Nyasa haijulikani vizuri na hivyo kujenga mazingira ya migogoro siku za baadaye na hivyo kurudisha nyuma shughuli za kiutafiti katika masuala ya mafuta na gesi asilia.

- Shirika kutokulipwa fedha za mauzo ya gesi kutoka *Songas* na *Pan African Energy*, hali ambayo inasababishwa na TANESCO kushindwa kuzilipa Kampuni hizo fedha inazodaiwa.

31 JANUARI, 2015

- Madai mapya ya fidia kwenye maeneo ambako mradi wa bomba unatekelezwa.

- Uhitaji wa kuimarishwa kwa ulinzi na usalama wa miundombinu ya gesi asilia.

- Kushindwa kufanya tafiti kwenye maeneo ya Hifadhi za Taifa hasa hifadhi za Taifa za Saadani na Selous zenye miamba ya kuhifadhi mafuta na gesi.

- Usalama wa utafutaji mafuta baharini umehatarishwa na kuwepo kwa maharamia changamoto ambayo imeongeza gharama za utafutaji mafuta na gesi asilia nchini.

Mheshimiwa Spika, Chuo cha madini Dodoma; ilipokea na kuchambua taarifa ya utendaji kazi wa Chuo cha Madini Dodoma ambacho kilianzishwa kwa lengo la kutoa mafunzo ya ufundi sanifu, ushauri na utafiti katika sekta ya madini.

Mheshimiwa Spika, mbali na mafanikio Kamati ilielezwa kuhusu ongezeko la udahili wa Wanafunzi fani mbalimbali kutoka Wanafunzi 197 mwaka 2010 hadi Wanafunzi 668 Mwaka 2014, kutoa ufadhili kwa Wanafunzi 230 wanaosomea Mafuta na gesi pamoja na fani mbalimbali, kuwajengea uwezo watumishi wake, kudurusu mitaala ya zamani katika fani mbalimbali, kupeleka Wanafunzi kwenye migodi mbalimbali ili wajifunze kwa vitendo ikiwa ni pamoja na kushiriki michezo mbalimbali.

Hata hivyo, pamoja na hatua hizo muhimu za mafanikio, Kamati ilielezwa kuwa Chuo bado kinakumbana na changamoto mbalimbali zikiwemo:-

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kamati ilipokea na kuchambua taarifa ya utendaji kazi wa Chuo cha Madini Dodoma ambacho kilianzishwa kwa lengo la kutoa mafunzo ya ufundi sanifu, ushauri na utafiti katika sekta ya madini. Kamati ilielezwa kuhusu ongezeko la udahili wa wanafunzi wa fani mbalimbali kutoka wanafunzi 197 mwaka 2010 hadi wanafunzi 668 mwaka 2014.

Kuwajengea uwezo watumishi wake, kudurusu mitaala yazamani katika fani mbalimbali, kupeleka wanafunzi kwenye migodi mbalimbali ili wajifunze kwa vitendo ikiwa ni pamoja na kushiriki michezo mbalimbali. Hata hivyo, kamati ilielezwa kuwa Chuo bado kinakumbana na changamoto zifuatazo:-

Kwanza, ni ufinyu wa bajeti ya fedha za maendeleo (*development fund*) kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu.

Pili, uhaba wa wakufunzi hasa katika fani za mafuta na gesi.

Tatu, ukosefu wa miundombinu mbalimbali kama vile madarasa ya kutosha na yenye hadhi, mabweni, maabara, ukumbi wa mikutano, zahanati nzuri ya kumudu idadi kubwa ya wanafunzi na bwalo la chakula.

Nne, ukosefu wa nafasi za kutosha kwa vitendo kwa wanafunzi wote wa chuo kutoka Makampuni ya madini, mafuta na gesi.

Tano, kutopatikana kwa zana za kijiolojia, uchimbaji madini, mafuta na gesi hapa nchini kutokana na ugumu unaosababishwa na taratibu za manunuzi na matumizi ya fedha za umma.

Mheshimiwa Spika, Wakala wa Jiolojia nchini (*GST*): Wakala huu una jukumu la kukusanya, kuchambua, kutafsiri, kutunza takwimu na taarifa mbalimbali za kijiosayansi (jiolojia, jiojemia na jiofizikia), kutengeneza na kusambaza ramani mbalimbali, takwimu na taarifa mbalimbali

31 JANUARI, 2015

zinazoainisha kuwepo kwa aina ya miamba. Pia, Wakala hufanya uchunguzi wa kimaabara kwa sampuli mbalimbali za miamba, madini, maji, mimea na udongo kwa ajili ya tafiti mbalimali nchini na kuratibu utokeaji wa majanga kama vile matetemeko ya ardhi, milipuko ya volkeno, maporomoka ya ardhi, mionzi asili na kadhalika.

Mheshimiwa Spika, pamoja na jukumu hilo, Wakala unakabiliwa na changamoto ambazo ni kikwazo katika utekelezaji wa majukumu yake:-

La kwanza, kama kawaida bajeti inayotengwa ni ndogo na haitolewi yote hususan kwa miradi ya maendeleo.

Pili, ukosefu wa wafanyakazi katika taaluma mbalimbali ndani ya Wakala na kuwepo na Watumishi wanaokosa sifa za kimuundo.

Tatu, Wakala kutopata kibali cha ajira mpya kutokana na kikwazo kwamba muundo mpya wa watumishi ulipitishwa mwaka huu.

Mheshimiwa Spika, Wakala wa Ukaguzi wa Madini Tanzania - *TMAA (Tanzania Minerals Audit Agency)*, ulioanzishwa chini ya Sheria ya Wakala wa Serikali, Sura 245. Wakala umerithi kazi na majukumu yaliyokuwa yakifanywa na Kitengo cha Ukaguzi wa Madini (*Gold Audit Program - GAP*) chini ya Idara ya Madini, Wizara ya Nishati na Madini.

Lengo la Wakala ni kuhakikisha kwamba, Serikali inapata mapato stahiki kutoka kwenye shughuli za uzalishaji na biashara ya madini nchini kupitia usimamizi na ukaguzi makini wa shughuli hizo na kuhakikisha kuwa shughuli hizo zinafanyika kwa kuzingatia uhifadhi na utunzaji thabiti wa mazingira katika maeneo ya migodi.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeridhishwa na kazi nzuri zinazofanywa na Wakala kama vile kuhakiki mauzo ya madini, gharama za uwekezaji na uendeshaji wa migodi mikubwa na midogo hapa nchini, ukaguzi thabiti ambao umeiwezesha Serikali kukusanya malipo mbalimbali kutokana

31 JANUARI, 2015

na ukaguzi na uhakiki wa hesabu za fedha katika makampuni mbalimbali.

Ukaguzi wa shughuli za ukarabati na utunzaji wa mazingira katika maeneo mbalimbali ya migodi, kudhibiti utoroshaji wa madini na ukwepaji wa mrabaha, shughuli za uelimishaji umma, kuboresha utunzaji wa tarifa na kuimarisha mifumo ya mawasiliano ya Wakala.

Hata hivyo, zipo changamoto zinazokwamisha utendaji kazi ikiwemo upungufu wa fedha na ofisi madlum kwaajili ya kuendeshea shughuli za wakala. Kubwa zaidi ni kukosekana kwa ushirikiano wa dhati kutoka kwa vyombo vya kiusalama hasa Wakala unapokamata watoroshaji wa madini kwenda nje ya nchi na hasa yale madini yenye thamani kubwa.

Mheshimiwa Spika, Shirika la Madini la Taifa (*STAMICO*):
Mwaka wa fedha 2013/2014 na 2014/2015 shirika limetekeleza majukumu yake kama ifuatavyo:-

Kwanza, kukamilisha majadiliano ya mikataba iliyohusu ununuzi wa Mgodi wa Tulawaka, uendelezaji mpya wa Mgodi wa Dhahabu wa Buhemba, na ubia kati ya *STAMICO* na *Tanzanite One Mining*.

Pili, kukamilisha ajira mpya

Tatu, kuendeleza kuwekeza katika leseni mpya za madini, na Kuendelea kuratibu masuala ya wachimbaji wadogo nchini.

Katika kutekeleza majukumu yake Shirika limenunua mgodi wa Tulawaka ambao sasa unaitwa *STAMIGOLD Biharamulo Mine* na kurekebisha muundo wa kimenejimenti, wameimarisha ulinzi kuzunguka mitambo kwa kushirikiana na *SUMA JKT*, uendelezaji wa mgodi wa *Buckreef* kwa ubia kati ya *STAMICO* na *TANZAM 2000*, uendelezwaji wa Mgodi wa Kiwira ambapo kwa sasa shirika liko kwenye mchakato wa kutafuta mwekezaji mbia katika kutekeleza mradi huo.

31 JANUARI, 2015

Shirika limeweza pia kufanikisha ajira mpya na hivyo kupunguza tatizo la muda mrefu la upungufu wa watumishi ndani ya shirika hilo.

Kamati imeridhishwa na hatua ya Serikali ya utoaji ruzuku (*grants*) kwa wachimbaji wadogo kupitia Benki ya Uwekezaji (*TIB*), jambo ambalo limelenga kuwawezesha Watanzania wa kawaida kushiriki katika uwekezaji katika sekta ya madini kwa maendeleo yao na taifa lao kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa *STAMICO* na Wizara, Kamati haijaridhishwa na hatua za utatuzi wa migogoro kati ya wachimbaji wadogo na makampuni makubwa kuhusuiana na vitalu vinavyogombaniwa kutokana na uvamizi mbalimbali migodini, jambo hili linahatarisha amani na kukwamisha maendeleo.

Mheshimiwa Spika, kuchambua utekelezaji wa maoni na ushauri wa kamati kuhusu bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2013/2014 na mchakato wa bajeti wa Wizara kwa mwaka wa fedha 2014/2015: Kamati ilipitia utekelezaji wa maoni na ushauri kuhusu bajeti ya Wizara kwa mwaka fedha 2013/2014 na pia mchakato wa bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2014/2015.

Mheshimiwa Spika, taarifa ya Kamati iliwasilishwa Bungeni wakati wa vikao vya bajeti kwa mwaka 2014/2015 kwa kutoa maoni na ushauri. Ni dhahiri Wizara hii pamoja na kuwa sekta nyeti katika uchumi wa taifa bado bajeti inayotengwa haiendani na mahitaji halisi na wakati mwingine hata bajeti hiyo tunayoidhinisha na Bunge haitolewi yote. Kamati inaendelea kusesitiza Serikali kufanyia kazi maoni na ushauri wa Kamati.

Mheshimiwa Spika, vyanzo mbadala vya nishati nchini: Katika Kongamano la Tano la Jotoardhi - Afrika lililofanyika *Arusha International Conference Center (AICC)* kuanzia tarehe 27 hadi 31 Octoba 2014 lililofunguliwa na Makamu wa Rais Mheshimiwa Dokta Gharib Bilali, Kamati yangu ilishiriki.

31 JANUARI, 2015

Kongamano hilo liliwakutanisha Mawaziri na Wadau mbalimbali wa nishati kutoka nchi mbalimbali zikiwemo taasisi mbalimbali za kimataifa kama vile Benki ya Dunia na taasisi nyingine za kimataifa. Madhumuni ya Kongamano hilo ilikuwa ni kuwakutanisha wadau mabalimbali kwa lengo la kupanga, kujadili na kuamua namna ya kuzishauri Serikali za Afrika kuwekeza kwenye vyanzo mbadala vya nishati nafuu kwa wananchi ikiwemo umeme utokanao na Jotoardhi (*Geothermal*).

Mheshimiwa Spika, Maoni na Ushauri wa Kamati: Kutokana na changamoto zilizojitokeza katika taasisi pamoja na Wizara, Kamati inatoa ushauri ufuatao:-

La kwanza, utendaji wa taasisi za Wizara: Bajeti ya taasisi na mashirika yatengewe fedha za kutosha ili yaweze kutekeleza majukumu yao ipasavyo. Fedha zitolewe kwa wakati na zitolewe zote kama zilivyoidhinishwa na Bunge.

Fedha za REA zinazokusanywa kutoka kwenye tozo ya mafuta ziwasilishwe moja kwa moja kwenye Mfuko wa Nishati Vijijini tofauti na utaratibu wa sasa wa kuzipeleka hazina ambako zinachakachuliwa. (*Makofi*)

Serikali iendelee kutoa kipaumbele kutafuta na kugharimia miradi iliyoainishwa katika matokeo makubwa sasa ili kuondokana na upungufu wa umeme nchini. Fedha zilizoidhinishwa na kupitishwa na Bunge zitolewe kwa wakati. (*Makofi*)

Tunaishauri Serikali kuhakikisha inaachana na mitambo ya kukodi ya makampuni ya SONGAS, IPTL na SYMBION kama ilivyofanya kwa AGGREKO na kununua mitambo yake mipya ili kuiondolea TANESCO gharama kubwa ya kulipa *Capacity Charge*. Mitambo ya kukodi gharama zake ni kubwa mno. (*Makofi*)

TANESCO iweke mpango maalum wa muda mfupi, kati na wa muda mrefu wa kukusanya madeni yote wanayowadai watu binafsi, taasisi na Wizara, na yale madeni

31 JANUARI, 2015

ya Wizara na taasisi zake ambazo ni kiasi cha shilingi bilioni 186.4 yalipwe moja kwa moja kupitia Hazina.

Mheshimiwa Spika, Utekelezaji wa Sekta Ndogo ya Gesi: Kamati imeridhishwa na hatua za Serikali kuhusu uandaaji wa vijana wataalam wa Kitanzania kwa kuwasomesha katika vyuo mbalimbali ndani na nje ya nchi kwa lengo la kuhakikisha sekta ya gesi na miradi yake yote inaendeshwa na kusimamiwa na Watanzania kwa kiasi kikubwa. Pamoja na hatua hiyo muhimu, Kamati inashauri yafuatayo:-

Serikali iimarishe ulinzi na usalama kwenye maeneo yote yenye mitambo ya kuzalisha na kusambazia gesi ikiwemo ulinzi wa bomba la gesi, Wizara iimarishe ulinzi shirikishi kwa kuwashirikisha wananchi wanaoishi kwenye maeneo husika kwenye miradi ya gesi.

Kamati inaishauri Serikali iendelee kutumia vyombo vya ulinzi na usalama kwa kushirikiana na uongozi wa Mkoa wa Mtwara, kuhakikisha inaimarisha kingo za bahari kwa kujenga miundombinu endelevu kwa lengo la kuzuia uharibifu wa Mitambo ya Gesi ikiwemo Bomba la gesi huko Mtwara (Mnazi Bay).

Aidha, ibuniwe nishati mbadala kwa Mikoa ya Lindi na Mtwara kwa lengo la kujihami utokana na kutotabirika kwa hali ya hewa ya Bahari inayotishia miundombinu ya Gesi hasa Mnazi Bay (*Geo Power Plant*).

Sera mpya ya Gesi Asilia iwekwe wazi na itafsiriwe katika lugha ya Kiswahili ili wananchi na wadau wote waisome na kuielewa kwa lengo la kutoa maoni ili kuboresha na hatimaye kupata Sheria ya Gesi Asilia inayokidhi hali halisi ya Watanzania.

Wananchi wanaoishi karibu na maeneo yenye miradi ya gesi na kwa sababu wao ndio walinzi, tunashauri huduma mbalimbali za kijamii na kiuchumi ziboreshwe kwa ajili ya wananchi hao.

31 JANUARI, 2015

Sekta ya gesi isizuie Serikali na wadau wengine kutafiti na kuendeleza vyanzo vingine mbadala vya nishati nchini.

Matumizi ya gesi asilia katika kuzalishia umeme yalenge kupunguza gharama za umeme na Serikali (Wizara) iangalie upya ushirikishwaji wa sekta binafsi (*private sector*) katika suala la gesi.

Mheshimiwa Spika, Vyanzo Mbadala vya Nishati Nchini: Pamoja na Kamati kuridhishwa na hatua ya Serikali ya kuanzisha Kampuni ya Umma ya Kusimamia Utafiti, Uanzishaji na Uendelezaji wa Miradi ya *Geothermal (TGDC)* kwa lengo la kuwa na vyanzo mbadala vya umeme nafuu na endelevu nchini kupitia Jotoardhi, Serikali iandae sera na sheria kuhusiana na masuala ya Jotoardhi (*Geothermal*) na mchakato huo ishirikishe wadau wote.

Mheshimiwa Spika, Sekta ya Mafuta Nchini: Kamati ilikukutana na wadau mbalimbali wa sekta ya mafuta nchini kama vile *EWURA, PIC, TPA, TAOMAC* na Wizara, lengo likiwa ni kupokea na kujadili taarifa ya *EWURA* kuhusu hali ya upatikana wa mafuta nchini na jinsi ya kutatua changamoto mbalimbali zinazoikabili sekta hiyo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitoa Maazimio Saba kama ushauri kwa Serikali:-

La kwanza ni kuhusu Usalama wa Mambomba ya Mafuta (Bandarini): Serikali ichukue hatua haraka katika kulitolea ufumbuzi na kuimarisha ulinzi na usalama wa mabomba ya mafuta bandarini na hasa Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, Ukokotoaji wa Bei za Mafuta: Bei ya bidhaa ya mafuta duniani imeshuka kwa 60%, Dar es Salaam hutumia 40% ya mafuta yanayoagizwa hapa nchini, makampuni yanayouza mafuta yanauza lita moja shilingi 1520/=, lakini katika vituo vya kuuza rejareja Dar es Salaam bidhaa hiyo huuzwa kwa shilingi 1849/= tofauti ya shilingi 329/= kwa lita moja.

31 JANUARI, 2015

Tunaitaka *EWURA* kufanya ukokotoaji upya ili kumpunguzia mlaji wa mwisho wa bidhaa hiyo, ambapo bei kwa Dar es Salaam inaweza kufika shilingi 1600/=kwa lita. *EWURA* kupitia utaratibu wake wa *M-One* wauangalie upya unaumiza mlaji. Kutokana na kushuka kwa bei ya mafuta duniani, bei inaweza kushuka kila mwezi.

Mheshimiwa Spika, Usafirishaji wa Mafuta: Kamati inaishauri Serikali kwa kushirikiana na wawekezaji binafsi ianze ujenzi wa bomba la kusafirisha mafuta kutoka Dar es Salaam kwenda Mikoani ili kupunguza gharama za mafuta, usalama wa usafirishaji pamoja na usalama wa barabara zetu nchini.

Mheshimiwa Spika, Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati kuhusu bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha wa 2014/2015: Kama taarifa ya Kamati iliyowasilishwa Bungeni wakati wa vikao vya bajeti kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Kamati inashauri Serikali kuzingatia maoni na ushauri kabla ya kukutana kwa ajili ya uchambuzi wa bajeti kwa mwaka wa fedha 2015/2016 .

Mheshimiwa Spika, Maoni ya Jumla: Kamati inashauri kama ifuatavyo:-

Moja, Umeme Vijijini: Kamati imeridhishwa na miradi ya kupeleka umeme vijijini chini ya usimamizi wa *REA* na hasa chini ya uongozi wa Wizara ya Nishati na Madini. Hata hivyo, Kamati inaishauri Serikali kuharakisha upatikanaji wa fedha za wakandarasi ili vijiji ambavyo havijapata umeme viwe vimeunganishiwa umeme ifikapo Juni, 2015, hii ni pamoja kuviunganisha vijiji vyote vilivyorukwa pasipokuwa na sababu za kuridhisha.

Pili, Sekta Ndogo ya Gesi: Kupatikana kwa gesi kitakuwa kichocheo kikubwa cha ukuaji wa uchumi wetu. Kamati imeridhishwa na hatua za umaliziaji wa ujenzi wa bomba la gesi na miundombinu yote kwa ujumla. Hata hivyo, tunaiomba Serikali kuhakikisha sera mpya gesi inawafikia wananchi na wadau wengi.

31 JANUARI, 2015

Tatu, Biashara ya Mafuta: Utaratibu wa uagizaji mafuta kwa pamoja umepunguza kero nyingi za upatikanaji wa mafuta na udhibiti wa bei ya bidhaa za mafuta nchini umeendelea kufanywa vizuri. Kamati inaishauri Serikali sasa kuhakikisha inasimamia vyema na zaidi biashara ya mafuta.

Nne, Madini: Kamati imeridhishwa na nia ya dhati ya Serikali pamoja na hatua ilizochukua katika kutoa ruzuku na mikopo kwa wachimbaji wadogo na kuendelea kutoa vitalu vipya kwa Watanzania. Kamati imeridhishwa pia na kazi nzuri inayofanywa na Wakala wa Ukaguzi wa Madini Tanzania kwa kuimarisha ukaguzi, uhakiki wa mapato yatokanayo na uuzwaji wa madini pamoja na kudhibiti utoroshwaji wa madini nje ya nchi.

Hata hivyo, Kamati inaendelea kutoa ushauri kwa Serikali kuhakikisha makampuni yote ya madini yanalipa kodi ya makampuni (*corporate tax*) pamoja na mrabaha kwa mujibu wa sheria zilizopo. Pia Serikali ihakikishe TMAA wanakuwa na jengo lao la kudumu kwa ajili ya kuratibu shughuli zao na elimu kwa umma itolewe kuhusiana na shughuli zinazofanywa na Wakala huu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali iandae na kuwasilisha mbele ya Bunge lako tukufu na ndani ya wakati, mpango maalum kuhusu mageuzi katika sekta ya madini ambapo pamoja na mambo mengine muhimu, mpango huo uzingatie mambo yafuatayo:-

Ujenzi wa uzio kuzunguka machimbo ya *Tanzanite* huko Mererani kwa lengo la kudhibiti utoroshwaji wa madini hayo nje ya nchi na hivyo kupoteza pato kubwa kwa taifa.

Kuanzishwe kituo maalum cha kitaifa cha utalii na uuzwaji wa vito vya madini yanayochimbwa hapa nchini ikiwemo *Tanzanite*.

Mheshimiwa Spika, hitimisho: Napenda kuchukua nafasi hii kukushukuru na kukupongeza wewe binafsi, Naibu

31 JANUARI, 2015

Spika na Wenyevidi wa Bunge kwa kuliongoza vyema Bunge letu.

Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua nafasi hii kuwashukuru Wajumbe wa Kamati kwa kuweza kuandaa taarifa hii na kwa michango yao. Wajumbe hao ni kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Richard Mganga Ndassa, Mwenyekiti, Mheshimiwa Jerome Dismas Bwanausi, Makamu Mwenyekiti, Mheshimiwa Josephine Tabitha Chagula, Mheshimiwa David Ernest Silinde, Mheshimiwa Martha Moses Mlata, Mheshimiwa Devotha Mkuwa Likokola, Mheshimiwa Raya Ibrahim Hamisi, Mheshimiwa Mariam Nassoro Kisangi, Mheshimiwa Murtaza Ally Mangungu, Mheshimiwa Juma Abdallah Njwayo ambaye nasoma taarifa hii, Mheshimiwa Victor Kilasile Mwambalaswa, Mheshimiwa Herbert James Mntangi.

Mheshimiwa Spika, Wajumbe wengine ni Mheshimiwa Shaffin Ahmedali Sumar, Mheshimiwa Yussuf Haji Khamis, Mheshimiwa Riziki Said Lulida, Mheshimiwa Deo Kasenyenda Sanga, Mheshimiwa Yussuf Salim Hussein, Mheshimiwa Dokta Emmanuel John Nchimbi.

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya kipekee namshukuru Katibu wa Bunge Dokta Thomas Kasilillah ambaye aliiwezesha Kamati kufanya kazi zake bila vikwazo vyovyote. Aidha, nawashukuru wafanyakazi wote wa Ofisi ya Bunge na Makatibu wa Kamati hii, Ndugu Stanslaus Kagisa pamoja na Ndugu Evelyne Shibandiko kwa kuihudumia vema Kamati yetu.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo naomba kuwasilisha na naomba Bunge lako tukufu lipokee taarifa hii, lijadili na kuishauri Serikali ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante. Ahsante.

31 JANUARI, 2015

Waheshimiwa Wabunge, naomba tupate kushauriana hapa. Ukichukua saa tulizonazo kujadili hii hotuba, tutakuwa na wachangiaji 12 tu na hii itahusisha na Mawaziri wanaohusika, 12 pamoja na Mawaziri wanaohusika na Wizara zao.

Kwa hiyo, mimi ningeshauri kama mtaridhia, badala ya kwenda dakika 15, tufanye 10, angalau idadi itaongezeka.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

SPIKA: Naona walau tutaongeza muda wa kuchangia kwa sababu ni wachache mno. Nashukuru kwa hilo, kwa hiyo nianze kuita watakaoanza kuchangia kwanza.

Mheshimiwa Dokta Ndugulile, atafuatiwa na Mheshimiwa Dokta Dalali Kafumu, atafuatiwa na Mheshimiwa Arfi!

MHE. DKT. FAUSTINE E. NDUGULILE: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kupata fursa hii ya kwanza kuchangia Taarifa za Kamati za Kudumu za Bunge na nitajikita zaidi katika masuala ya nishati na madini.

Mheshimiwa Spika, suala la kwanza ambalo litalichangia linahusiana na suala la umeme vijijini mradi wa REA. Kwanza niipongeze Serikali kwa kazi kubwa ambayo wanaifanya kupitia mradi huu wa umeme vijijini, ni jambo ambalo limekuwepo na limekuwa linapigiwa sana kelele na Waheshimiwa Wabunge, lakini bado tuna changamoto katika suala la kupanua wigo ama coverage ya mradi huu.

Mheshimiwa Spika, sisi kama Bunge tuliazimia kwamba kupitia tozo ya mafuta tutenge kiasi fulani cha fedha ambazo zitaenda moja kwa moja katika mfuko huu ili kutunisha mfuko huu, lakini ni jambo la kusikitisha sana kusikia kwamba fedha hizi ambazo ni fedha mahsus kwa ajili ya mradi huu zimekuwa zikimegwa kuingia katika

31 JANUARI, 2015

shughuli nyingine za Serikali. Tunaiomba Serikali izingatie suala hili na kuhakikisha kwamba fedha hizi zinabaki katika mfuko huu na zinakwenda katika malengo ambayo yamekusudiwa na malengo ambayo ni kupatia umeme katika vijiji vyetu.

Mheshimiwa Spika, suala lingine ni kwamba katika soko la dunia bei ya mafuta imekuwa ikishuka, lakini Tanzania bado hatuoni ile nafuu ya kushuka kwa bei ya mafuta katika soko la dunia. Sasa tumekuwa na changamoto kidogo katika utunishaji wa mfuko wetu wa umeme, tungependa kuona kwamba kwanza ile nafuu ambayo ipo katika soko la dunia katika bei ya mafuta, mlaji ama mtumiaji wa Tanzania naye ananufaika badala ya kunufaisha watu wachache ambao wanafanya biashara ya mafuta.

Pili, Serikali iangalie uwezekano kutokana na nafuu hii na kushuka kwa bei ya mafuta katika soko la dunia, tuangalie kama tunaweza kumega sehemu ya fedha ambazo zinatokana na punguzo hili ili tusaidie kuboresha mfuko wa REA, kwa sababu bei ya mafuta ilikuwa shilingi 2,000, imeshuka kidogo kwenda shilingi 1800 na tunatarajia kwamba inaweza ikashuka zaidi ya hapo.

Kwa nini Serikali isiangalie uwezekano wa kutenga sehemu ya fedha, shilingi 100 au 200 ya hizi fedha zikaenda katika mradi wa REA ili tuhakikishe itakapofika Juni mwaka huu, sehemu kubwa ya nchi yetu iweze kufikiwa na mradi wa umeme kupitia REA.

Mheshimiwa Spika, suala la pili ambalo nilitaka niligusia, Serikali kwa kushirikiana na sekta binafsi ilikuja na mradi ambao unaitwa Kilwa Energy na Jimbo la Kigamboni ni sehemu ya eneo ambalo liliguswa na mradi huu. Kwa takribani miaka mitano sasa, wananchi wa Kata ya Chamazi ambao walikuwa wapitiwe na eneo lile walifanyiwa tathmini na mpaka sasa tunavyoongea wananchi wale hawajengi, hawakarabati, hawawezi wakauza na wala hawakopesheki benki. Wananchi wale waliridhia maeneo yao kupitishwa mradi ule na wameshakubali, kinachosubiriwa ni pesa ili kulipwa zile fidia.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, sasa changamoto imekuwa kwa takribani sasa hivi miaka mitatu kumekuwa na danadana nyingi kuhusiana na nani anapaswa kulipa, mara tunasikia Serikali Kuu, mara tunasikia kampuni ya Kilwa *Energy*, mara tunasikia masuala ya *NSSF*, masuala haya yanawachanganya wananchi. Naomba sana Serikali itakapokuja kujibu hoja, tunataka kujua ni nani mlipaji wa mradi wa Kilwa *Energy* na ni lini wananchi watalipwa fedha zao ili kuwaondolea sintofahamu ambayo inaendelea hivi sasa.

Mheshimiwa Spika, jambo la mwisho ambalo nilikuwa nataka kulichangia ni suala la umeme katika Jimbo la Kigamboni, kwa kweli sasa hivi tumekuwa na changamoto kubwa sana, umeme unakatika zaidi kuliko unavyowaka.

Mheshimiwa Spika, Jimbo la Kigamboni pekee sasa hivi kwa idadi ya watu, nina watu takribani 750,000, lakini umeme ambao tunaupata unatoka katika *substation* ya Ilala, ina-*supply* sehemu za Temeke, Mbagala yote, Kigamboni yote na Mkuranga. Ni dhahiri kwamba kwa idadi hiyo kubwa ya watu na *capacity* ambayo ipo pale Ilala haitoshelezi.

Kwa hiyo, naiomba Serikali itakapokuja kutoa majibu, nataka kujua mikakati yao ni nini kuhakikisha kwamba katika Jimbo la Kigamboni tunaweza tukawa na *sub-station* zetu wenyewe. Najua kwamba kuna *sub-station* ambayo inajengwa Mbagala, lakini kwa ukuaji wa kasi unaoendelea katika Jimbo la Kigamboni hususani Tarafa ya Kigamboni, nini mkakati wa Serikali wa kuhakikisha kwamba tunakuwa na *sub-station* na kusambaza huduma ya umeme?

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana. (*Makofi*)

SPIKA: Ahsante sana. Nilisema nitamuita anayefuata Dokta Dalaly Kafumu, atafuatiwa na Mheshimiwa Arfi, halafu na Mheshimiwa Moses Machali ajiandae. Mheshimiwa Kafumu hayupo? Mheshimiwa Arfi.

MHE. SAID A. ARFI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi na namshukuru sana Mwenyezi Mungu kwa

31 JANUARI, 2015

kunjialia kuniwezesha kuwepo mahala hapa leo niweze nami kuchangia machache katika hoja zilizowasilishwa.

Mheshimiwa Spika, taarifa ambazo zimeshawasilishwa mbele ya Bunge lako tukufu zinaashiria mfumo kushindwa. Mfumo umeshindwa kwa maana ya usimamizi, ukaguzi, udhibiti na matumizi, ndiyo maana tumefika hapa tulipofika. Ukaguzi unafanyika na hatuna hatua madhubuti zinazochukuliwa ili kuweza kurekebisha dosari zinazoonekana ndani ya ukaguzi. Kwa kuendelea na utaratibu huu kila siku nchi hii tutaendelea kubakia katika matatizo makubwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini Serikali ya Chama cha Mapinguzi katika miaka ya 1990 ilianzisha utaratibu wa kuuza nyumba za Serikali na nyumba za Serikali zilizouzwa hususani katika maeneo ambayo yana mvuto mkubwa kibiashara kwa maana ya Oysterbay na Masaki na maeneo mengine, walikopeshana ka bei nafuu, lakini wananchi waliambiwa kwamba ni mpango na mwendelezo wa kujenga nyumba za Serikali kwa ajili ya watumishi ili waweze kukopeshwa.

Mheshimiwa Spika, kwa bahati mbaya sana wakala wa majengo ya Serikali wanaendelea kujenga majumba kwa ajili ya watumishi wa Serikali ambao sasa wanalazimishwa kuzinunua kwa fedha taslimu ndani ya wiki tatu, jambo ambalo ni kinyume na shabaha na malengo ya kuuza nyumba za Serikali ili kuwapatia watumishi wengine nyumba. Sasa, hivi mwalimu anapoambiwa anunue nyumba shilingi milioni 66 ndani ya wiki tatu, huwezi kutarajia kwamba mwalimu huyu atapata makazi, wakati mpango ulikuwa ni kuwapatia watumishi makazi. Naomba jambo hili litazamwe vizuri.

Mheshimiwa Spika, lipo tatizo la Serikali kutokuheshimu masharti ya mikataba hususani ya mikopo au misaada ambayo tunapewa. Kwa mfano katika Mamlaka ya Viwanja vya Ndege shughuli zao za upanuzi wa uwanja wa Kigoma, Tabora na Bukoba imekwama tu kwa sababu Serikali imeshindwa toka iliposaini mkataba mwaka

31 JANUARI, 2015

2012 ili waweze kujenga hivyo viwanja, wameshindwa kutimiza ahadi ya kuwasilisha asilimia 17 ambao ulikuwa ni mchango wa Serikali, kiasi cha shilingi bilioni 10.83, matokeo yake ni kwamba viwanja hivi havijakamilika, havijengwi kwa sababu ya Serikali kupuuza na kutokutimiza kuzingatia masharti ya mikataba. Pia kushindwa kufanya hivyo viwanja vya Sumbawanga na Shinyanga hatujui kama vitaweza kujengwa tena.

Mheshimiwa Spika, siyo hilo tu, hata katika umeme, tatizo la Mpanda wameshindwa tu kuwasilisha asilimia 20 ya msaada ambao tulikuwa tunapewa Oriol, kwa hiyo, nilikuwa naomba Serikali iheshimu yale makubaliano ambayo inaingia mikataba na mashirika mbalimbali ya Kimataifa.

Mheshimiwa Spika, mikataba mingi katika nchi yetu ina upungufu mkubwa. Nizungumzie kwa mfano mkataba wa Songas, Serikali imekopa fedha kwa ajili ya kujenga bomba la kusafirisha gesi kutoka Kilwa hadi Dar es Salaam. Fedha iliyokopwa imekopwa na Serikali kwa masharti kwamba ni lazima kwamba apewe mtu binafsi, amepewa kampuni ya Songas. Songas leo anasafirisha mafuta katika bomba ambalo limejengwa kutokana na fedha iliyokopwa na Serikali, wanatuuzia hiyo gesi na deni la bomba hilo linalipwa na Serikali. Mikataba kama hii ni vitu vya ajabu kabisa.

Mheshimiwa Spika, lakini pia hata *TTCL* iliuzwa kwa Celtel. Celtel amenunua akachukua fedha hiyo hiyo akafungua kampuni ya simu za viganjani, leo umekuwa ni mgogoro mkubwa kati ya *TTCL* na Airtel na Serikali imeshindwa kumaliza mgogoro huu. Tunataka Serikali iingilie kati imalize kwa haraka ili *TTCL* ijue inawezaje kufanyaje kazi kwa ufanisi mkubwa.

Mheshimiwa Spika, yapo mafanikio ambayo yamepatikana kaika Reli ya Kati. Katika eneo la reli kuna mafanikio makubwa, lakini mafanikio haya yameifanya sasa Serikali kuridhika na kuacha wakidhani kwamba wamemaliza tatizo la reli. Tatizo la reli bado ni kubwa na Serikali sasa hivi

31 JANUARI, 2015

haitoi fedha kabisa kwa shirika hili la reli ili iweze kukamilisha mipango yake na kuimarisha usafiri.

Mheshimiwa Spika, ni lazima tutafakari ndugu zangu, kama Mjerumani alikuja wakati huo, jambo la kwanza alilofikiria alijenga reli, inakuwaje leo katika karne ya 21 tunashindwa kuona umuhimu wa reli wakati karne ya 18 waliona umuhimu wa reli? Kwa hiyo, ni lazima tuimarisha reli ya kati kwa ajili ya kuchochea uchumi wa nchi hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ikumbukwe kwamba takribani theluthi mbili ya Mikoa ya nchi hii inategemea reli, kwa hiyo kuipuuza reli na kuimarisha barabara ambazo kila baada ya mwaka mmoja miwili tunaitengeneza hatulisaidii taifa hili, ni afadhali tukawekeza fedha nyingi katika kuimarisha reli na huku tukijenga barabara, lakini tusitangulize kwanza barabara tukasahau kabisa reli.

Mheshimiwa Spika, niwapongeze kwa namna ya kipekee Mamlaka ya Udhhibiti wa Mawasiliano. Mamlaka ya Udhhibiti wa Mawasiliano imefanya kazi nzuri hasa katika kusimamia, kum-*monitor* simu na imeweza kuingiza mapato takribani ya shilingi bilioni 1.7 kwa mwezi kwa simu za nje tu. Lakini tunaitaka na tumeiomba kama Kamati na Serikali iisukume Mamlaka ya Usimamizi wa Mawasiliano ihakikishe sasa imeweka mtambo wa kudhibiti mapato ya simu za ndani. Tunadhani tukiliangalia eneo hili la simu za ndani, tutapata mapato makubwa kama kodi kuliko kuyaachia makampuni ya simu yaweze kutaja kiasi gani ambacho wamekusanya, ni lazima mamlaka iangalie katika eneo hilo la simu za ndani pia miamala ya fedha.

Mheshimiwa Spika, sasa hivi fedha nyingi zinapitia katika simu kuliko miamala inayopita ndani ya benki na hakuna chombo ambacho kinasimamia na kuratibu kujua kwa uhakika ni kiasi gani cha miamala ya fedha inayopita katika simu na kodi stahiki ambayo inatakiwa ilipwe. Kwa hiyo, mamlaka itusaidie katika eneo hili la kuweza kuangalia mapato halisi yatokanayo na simu za ndani na pia miamala ya fedha.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, lipo tatizo la fidia katika maeneo ambayo wananchi wametoa kwa ajili ya ujenzi wa viwanja vya ndege na maeneo ambayo yametengwa kwa ajili ya bandari za nchi kavu. Kwa mfano kule Katosho – Kigoma, lakini viwanja vya Mpanda, Bukoba, Songwe na maeneo yote haya ambayo viwanja vimejengwa, bado wananchi hawaridhiki na fidia waliyopewa, walipunjwa, haikuwa shirikishi na wanaendelea kulalamika hadi sasa. Hivyo, Serikali iangalie ni namna gani inaweza kuondoa hiki kilio cha wananchi kwa kuwalipa fidia stahiki tena kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Viwanja vya Ndege, kwa mujibu wa sheria pamoja na Bodi ya Barabara kuna asilimia tano ambayo ni kwa mujibu wa sheria iliyotungwa na Bunge zirejeshwe katika maeneo haya kutokana na makusanyo yao, lakini inasikitisha fedha zikienda Hazina hazitoki, hakuna fedha ambazo zimepelekwa kwenye Mamlaka ya Viwanja vya Ndege, hakuna fedha iliyopelekwa katika Mfuko wa Barabara, kama zimepelekwa ni kidogo, kinyume na makusanyo na matarajio, mataokeo yake ni kuathiri mipango ya maendeleo ya hizi mamlaka na huu Mfuko wa Barabara.

Mheshimiwa Spika, barabara za Mikoa sasa hivi zipo katika hali mbaya, hakuna fedha za matengenezo ambazo zinapelekwa wakati kila mwezi katika kila lita moja ya mafuta shilingi 263 inakwenda kwa ajili ya barabara, lakini fedha hizi zinakusanywa zikifika Hazina hazitoki na kupelekwa katika Mfuko wa Barabara, matokeo yake barabara nyingi za mikoani zimeharibika.

Mheshimiwa Spika, naiomba Serikali iangalie kila namna sasa kulipa fedha zote katika haya maeneo ambayo fedha zao ni kwa mujibu wa sheria iliyotungwa na Bunge, kwenda kinyume na sheria iliyotungwa na Bunge ni kosa. Pamoja na matatizo yoyote yale yawe hivyo, lakini yale ambayo yapo ya kisheria ni lazima sheria iheshimiwe na mifuko hii, yaani hizi fedha za *retention* zipelekwe.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Nilisema nitamuita Mheshimiwa Moses Machali, atafuatiwa na Mheshimiwa Lulida ambaye atafuatiwa na Mheshimiwa Martha Mlata.

MHE. MOSES J. MACHALI: Mheshimiwa Spika, nami nakushuru kwa kunipa fursa niweze kuchangia Taarifa za Kamati ambazo zimewasilishwa mbele yetu. Labda pengine nianze na sekta ya uchukuzi kwa maana ya uchukuzi kwa njia ya reli hapa nchini.

Mheshimiwa Spika, tunapaswa kujiuliza kila siku kama tunaweza tukawekeza kwenye miundombinu ya ujenzi wa reli, halafu wafanyakazi ambao tunawategemea waweze kutuendeshea miundombinu kama vile ya treni hatuwezi tukawajali, tusitegemee kwamba tunaweza kufanya uzalishaji ambao pengine tumeokusudia kama taifa.

Mheshimiwa Spika, kwa nyakati tofauti tumeshuhudia kupitia vyombo vya habari wafanyakazi wa sekta ya reli nchini wakilalamika kuidai Serikali malipo yao mbalimbali. Reli ya TAZARA na Reli ya Kati hali ni ya aina moja. Askari wa Kikosi cha Reli wanalalamika, watumishi wa kawaida wa treni wanalalamika hawalipwi.

Sasa tunajiuliza hivi kweli yale madai ambayo pengine yamekuwa yanazungumzwa na watu mbalimbali kwamba wanaweza waka-sabotage vitu kama mafuta na hata mitambo, matokeo yake sekta hiyo ikashindwa kuweza kufanyakazi, tunawezaje kuzuia janga hilo la kuweza kuhujumu miundombinu ya reli kama watumishi hawa hawajalipwa? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tuepuke tabia au mwenenzo kama taifa wa kutokuwajali watumishi hawa tusebiri mpaka wagome, waandamane halafu ndiyo tunakuja kuchukua hatua za kwenda kuzima maandamano na migomo ya

31 JANUARI, 2015

watumishi ambao wameamua kugoma ili kuweza kudai haki yao.

Mheshimiwa Spika, naomba pengine maana kuna wakati Mawaziri hapa watasimama ambao wanahusika na masuala haya, watueleze, tatizo la kutokulipwa kwa watumishi wa sekta ya reli nchini litaisha lini? Kwa sababu hata juzi tumeshuhudia wafanyakazi wa TAZARA, Serikali imekuwa inakimbilia mara nyingi Mahakamani au kwa wasuluhishi wa migogoro ya wafanyakazi kwenda kulalamika na migomo ya wafanyakazi hawa ambayo ukiangalia kisheria ni halali inapigwa *pin*, watumishi wanaambiwa kwamba hawakufuata utaratibu.

Mheshimiwa Spika, lakini lipo tatizo la msingi, ni sawa sawa itokee hapa Waheshimiwa Wabunge kama hatukulipwa, hivi tutakubali? Haiwezekani! Kwa hiyo, tuepuke tabia ya ubinafsi ya kutokuwaangalia wafanyakazi hawa na tuwaelewe wanaposimama na kusema tunaidai Serikali kiasi kadhaa cha fedha ambazo wafanyakazi hawa wamezitumikia, walipeni badala ya kuwapiga chenga, kesho mnawambia tena waende wakaendeshe treni, wakiangusha halafu na abiria wakapoteza maisha tutawalaumu wafanyakazi hawa? (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, wakati mwingi Serikali inawagandamiza wafanyakazi hawa kwa kutokuwalipa madai yao ambayo wanastahili. Naomba kauli ya Serikali, ni lini madai ya askari wa sekta ya reli na wafanyakazi wengine wa TAZARA pamoja na Reli ya Kati watalipwa hata malimbikizo ya mishahara yao? Mwaka mzima wa 2014 wamekuwa wanadai.

Mheshimiwa Spika, aliyekuwa Waziri wa Uchukuzi Dokta Harrison Mwakyembe ameonekana kupitia vyombo vya habari kwa nyakati tofauti akisema tunayashughulikia madai yenu, tutawalipa. Muda uliotolewa unakwisha hakuna kinachofanyika! Tunaomba tupate kauli ya Serikali na kupitia Kamati, madai ya wafanyakazi hawa wafanyakazi wote wa sekta ya reli ambayo ni ya msingi yatalipwa lini?

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nikitoka hapo naomba nijielekeze kwenye upande wa barabara. Serikali imekuwa na mipango mizuri ya kutaka kujenga barabara mbalimbali hapa nchini kwa kiwango cha lami. Lakini lipo tatizo moja fedha kutokupelekwa kwa wakati. Hata barabara kwa maana ya *trunk roads* barabara za kitaifa na barabara za mikoa, barabara hazipitiki vizuri hasa barabara zile za vumbi. Njoo barabara ya kule kwetu unapotoka eneo la Nyakanazi upite Kibondo, uende Kasulu, uende Kigoma Mjini zaidi ya kilomita 300 inakuwa ni usumbufu mkubwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nilikuwa naomba tupate pengine kauli ya Serikali ni sababu gani ambazo zimepelekea barabara hizi pengine kuonekana ni vibaya watu wanakwama njiani, lakini pia Serikali ilifanya kitu kizuri kwa ajili ya kutaka kujenga barabara kwa kiwango cha lami barabara ya Kidawe – Kasulu - Kibondo mpaka Nyakanazi. Imetenga pesa kwenye bajeti lakini nikiangalia *speed* ya kuanza kujenga barabara ile bado siyo nzuri. Mkandarasi yule tangu ameingia wameanza kujenga kambi ukingalia mambo siyo nzuri.

Kwa hiyo, nilikuwa naomba pengine kwa ushauri Serikali iangalie ni namna gani ambavyo inaweza ikawapelekea fedha maana yake nimesikia kwamba tatizo ni pesa. Sasa hizi fedha ambazo zitamwezesha yule mkandarasi wa Kichina pamoja na kampuni ya *Nyasa Road* ambayo ipo upande wa Nyakanazi kule kuelekea Kibondo watapatiwa pesa ya kutosha lini? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nishauri katika mwaka wa fedha wa 2015/2016 Serikali ione umuhimu wa kuipatia barabara hiyo pesa za kutosha ambazo zitaweza kuharakisha ujenzi wa barabara hiyo kukamilika kwa wakati. Kwa sababu unapotenga shilingi bilioni kwa ajili ya kujenga barabara

yenye urefu wa kilomita takriban 300, shilingi bilioni utajenga kilomita ngapi?

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, Serikali niombe kama tunawathamini wakazi wa Mkoa wa Kigoma nao ni sehemu ya walipa kodi wa nchi hii huu utaratibu wa kutenga pesa kidogo kidogo nafikiri muangalie jinsi gani ambavyo pengine wale wananchi nao wana haki kama maeneo mengine.

Mheshimiwa Spika, kwa sababu tumeshuhudia kwa nyakati tofauti sehemu nyingine mnabadua lami mnaweka lami nyingine, yametokea huko Mkoa wa Kilimanjaro ukitokea Chalinze tumeona lami inabanduliwa mnaweka lami nyingine. Miradi mikubwa mikubwa kutoka kwa washirika wa maendeleo kama vile *MCC*, tumeona mnaelekeza maeneo mengine. Sasa hebu muangalie na barabara hii, muone umuhimu wa kuitafutia fedha kutoka kwa washirika wa maendeleo kama vile *African Development Bank*, muangaile kutoka kwenye kwa watu kama *JICA International*, maeneo mengine mikataba mikubwa imeweza kusainiwa.

Sasa kwetu Kigoma mmekuwa mnatuwekea kwanza kwa miaka takriban minne mfululizo mmetenga bajeti halafu fedha zile ilikuwa ni kiini macho, hakuna hata shilingi moja ambayo mmekuja kui-*commit* lakini nishukuru mmesaini sasa mkataba leo hii na makampuni mawili kwa ajili ya ujenzi wa barabara ile.

Sasa tunataka kuona kwa vitendo kwamba kuna kuongezeka kwa kiwango cha fedha kwa ajili ya barabara ile ili kusudi nayo iweze kukamilika na hatimaye tuweze kusafiri kwa masaa machache tofauti na ilivyo hivi sasa kilomita 300 unakuja unahangaika masaa sita, masaa nane, ni tatizo. Kwa hiyo tuone umuhimu wa kuweza kuingalia barabara hii.

Mheshimiwa Spika, nijiekeleze kwenye usafiri wa anga hapa nchini. Kama kuna eneo lingine ambalo ni tatizo ni Shirika au Kampuni ya Ndege ya nchi yetu ya *ATCL* ambayo inamiliki ndege moja hivi sasa.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, ni ajabu abiria wanafika *airport* halafu wanakaa zaidi ya masaa nane wakisubiri ndege, muda uliokuwa umepangwa unasikia kama vile kuna mgomo baridi wa marubani. Hawa marubani tusipoangalia kama kweli taarifa tunazozipata ni sahihi watakuja kuiangusha hii ndege halafu matokeo yake watu watapoteza maisha.

Mheshimiwa Spika, nilikuwa naomba tuweze kauli ya Serikali sababu gani ambazo zimekuwa zinapelekea mara kwa mara ndege moja ya kukodi ambayo inamilikiwa na Shirika la Ndege la Tanzania (*ATCL*) imekuwa mara nyingi haiwezi ikaondoka katika muda muafaka uliopangwa.

Mheshimiwa Spika, haya yalitukuta Kamati yako ya Bunge ya TAMISEMI wakati tulikuwa tunaelekea Kigoma na wenzetu walikuwa wanaelekea Lindi. Tumeripoti *airport* walitumbia *reporting time* saa 11.00, lakini ajabu tumekuwa tunaondoka ilikuwa ni saa 7 mchana. Haya ni mambo ya ajabu wakati tulikuwa tuondoke saa 12 halafu tutakuja kuondoka saa 7 mchana, watu wanatuweka pale wanatupotezea muda, lakini haya haya yametokea pia hata huko nyuma.

Mheshimiwa Spika, nakushukuru nitaomba niweze kupata kauli ya Serikali kuhusiana na maeneo hayo, nashukuru sana.

SPIKA: Ahsante Mheshimiwa Lulida atafuatiwa na Mheshimiwa Mlata na Mheshimiwa Kakoso ajiandae.

MHE. RIZIKI S. LULIDA: Mheshimiwa Spika, awali ya yote nimshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa rehema kwa kunijalia na mimi kuweza kupata nafasi hii ya kuchangia.

Mheshimiwa Spika, nitoe pongezi za dhati kwa dhadi aliyotoa Rais, Mheshimiwa Jakaya Mrisho Kikwete ya ujenzi wa barabara ya Lindi - Kibiti kwa kweli sasa hivi ni historia na siasa za barabara zitakuwa zimekwisha. Tunatumia masaa manne na nusu kutoka Dar es Salaam kwenda Lindi. Sasa

31 JANUARI, 2015

hivi wananchi wa Kusini wamefarijika sana. Kwa niaba yao napenda kutoa shukrani za dhati kwa Serikali na Chama changu cha Mapinduzi kuhakikisha kwa kutoa ahadi kwa wakati muafaka, leo hii Lindi, Mtwara, Tunduru kuchele.

Mheshimiwa Spika, mazingira ya barabara sasa hivi yanabidi yapewe mbele sana. Nataka nizungumzie sana wananchi wa Liwale. Kwenda Liwale sasa hivi ni kama mtu anayetoka Dar es Salaam kwenda Mwanza. Lakini Liwale Dar es Salaam ni masaa matano au manne na nusu, lakini anabidi atoke Dar es Salaam aende Lindi, Lindi aende Nachingwea na Nachingwea atoke tena masaa matatu kuelekea Liwale.

Mheshimiwa Spika, kwa kweli hili Serikali iangalie maeneo kama haya angalau iwafikirie kuwajengea barabara angalau itapita kwa muda wote hata kama lami itakuwa bado haijawekwa. Wananyanyasika, watu wale ni maskini, lakini mazingira wanayotumia ya kutoka Dar es Salaam mpaka kufika Liwale kwa kweli ni ya kusikitisha sana.

Mheshimiwa Spika, ni ombi langu na Serikali yangu kwa hili wajitahidi angalau kipindi hiki cha masika waweze kupita watu wa Liwale.

Mheshimiwa Spika, namshukuru Mkuu wa Mkoa alikuja amekwenda kutembelea Mkoa wa Lindi katika ziara yake huyu mama. Kwa kweli akina mama wanaweza bila kuwezesha. Mama Mwantumu Mahiza amefanya kazi ya ziara na kutambua upungufu mkubwa wa pesa ambazo zinabakia kama bakaa. Mkoa wa Lindi zinabaka bakaa ya shilingi bilioni saba wakati ni Mkoa ambao pesa zile zinahitajika kwa ajili ya maendeleo, siyo kila mahali wanasema hela hazijafika, hazijafika, kule kwetu hela zimefika, lakini bakaa za shilingi bilioni saba za nini zote hizi.

Mheshimiwa Spika, wananchi wako katika hali ngumu, barabara hazipitiki. Kwa mfano, mwananchi wa Nangaru kwenda Lindi Mjini ni sawasawa yuko katika kisiwa. Wanawake wakiwa na matatizo ya kujifuingua

31 JANUARI, 2015

wanashindwa kufika hospitali wataendaje, njia ni mbaya kutoka Nangaru kwenda Mtange na pesa zipo ni kiasi cha kuamua tu watu sasa hivi tuhakikishe hizi barabara korofi ambayo maeneo ya kilimo watu wa Nangaru wanaweza kuzalisha mazao ya kilimo kupeleka mjini barabara hazipitiki.

Mheshimiwa Spika, naomba Mawaziri wa Ujenzi, TAMISEMI waziangalie barabara korofi kama hizi ambazo zinawakandamiza wananchi, mojawapo ni barabara ya Liwale, ya pili Nangaru, tatu barabara ya Mchinga pale pana daraja, lile daraja maji yakijaa basi inabidi wakae hata kama wana mtu anayekuja kujifungua hawezi, anakaa pale kwenye mto, hali ni tete. Tunaomba Mheshimiwa Mawaziri wa Ujenzi wakutane na Waziri wa TAMISEMI, zile hela ambalo ziko katika Halmashauri zisimamiwe, zijengwe barabara kwa wakati kuondokana na hii kero.

Mheshimiwa Spika, nataka ni-*declare interest*, mimi Mjumbe wa Kamati ya Nishati na Madini. Katika miradi ambayo naweza kuipongeza katika Serikali hii ni mradi wa REA. Huu mradi wa REA ulianza kusimamiwa na Mheshimiwa George Simbachawene, aliusimamia kwa ukamilifu, akaja kumwachia Bwana Kitwanga. Leo hii tumepata jembe la tatu ambayo ni mafiga yametimia. Mwenyezi Mungu amejaalia sasa hivi wafanye kazi ya mshikamano ya kusimamia hii miradi ya REA katika muda huu mfupi angalau umeme unapatikana vijijini na zile ahadi ambazo zilitolewa na Serikali zitimie ili wananchi waondokane na adha ya umeme.

Mheshimiwa Spika, kwa nini umeme? Umeme ni maendeleo, leo tumekwenda Thailand Wabunge wa Kamati ya Nishati na Madini tukaona maendeleo na mabadiliko ya umeme ilivyowabadilisha watu wa Thailand, watu Malaysia na watu wa China kwa kufanya miradi midogo midogo kule vijijini. Wilaya kama ya Lindi Vijijini kuna korosho wata-process korosho wenyewe, wataweza ku-process ufuta na matokeo yake itawasaidia kwa kujisaidia katika viwanda vidogo vidogo na kuondokana na umaskini na kukimbilia kuwa omba omba na kunyanyaswa na wamachinga.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nimuombe Waziri, Naibu Waziri au Waziri wa Nishati na Madini akatembelee Mikoa ya Lindi, Mtwara na Ruvuma, kuna madini ya kutosha lakini haipo katika ramani ya Taifa, matokeo yake imekuwa ni kichaka cha watu kwenda kuchimba madini, ukienda Nachingwea, Ikungu watu wanachimba madini kama hakuna wenyewe. Nenda Liwale wanachimba dhahabu hakuna wenyewe, nenda Nanjirinji, nenda Tunduru wanakwenda kuchimba madini hayana wenyewe. Je, mapato haya ambayo Serikali inapoteza kwa faida ya nani?

Ningeomba tukitoka hapa Waziri na Naibu Waziri wajipange waitembelee mikoa ya Kusini na mimi nataka niende mimi wenyewe niwepo pamoja, tuwaonyeshe maeneo ambayo sasa hivi Serikali inaweza kupata kipato kikubwa ili uchumi wa Tanzania uwe na mabadiliko na uweze kuendeleza wananchi wa pale.

Mheshimiwa Spika, mikataba yetu isimamiwe katika kupata hizi *corporate social responsibility*, matokeo yake mirahaba inakuwa kama ni ya kuomba au kama hisani. Leo Kilwa tuna *songas* lakini miradi ya jamii inabidi mtu inabidi kutoa anavyotaka yeye, anasema nitatoa darasa milioni tisa, je, ametoa kwa kiwango gani, kwa thamani gani, kwa sheria ipi na mikataba ipi?

Waheshimiwa Wabunge tuamke tuisimamie hii miradi ili wananchi wetu wafaidike na hizi *corporate social responsibility*. Ni haki ya msingi, inahitaji kusaidiwa huduma za jamii ili waondokane na umaskini.

Mheshimiwa Spika, nikushukuru nilikwenda Peru kwenye mkutano wa *Climatic Change* na athari yake nimeiona tuliposafiri na Kamati kwenda Madimba. Madimba lile eneo limezama mita 80 chini ya ardhi, kama ingekuwa imefanyika Dar es Salaam ina maana kuanzia Posta ile yote, Ikulu ile yote, Aghakan iwe yote ingekuwa iko chini ya ardhi. Lakini hii inasababishwa na uharibifu wa mazingira wa wananchi kwa kuvua kwa kutumia mabomu.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, tusimame kwa pamoja tukekee suala la uvuvi wa mabomu kuwa ni hatari kwa nchi yetu. Leo tunasimamia gesi baharini, lakini kwa msimamo huu tunaokwenda nao watu wanavua kwa mabomu athari yake hii nchi itaangamia. Tumeambiwa Visiwa vya Pemba kuna visiwa vingine viko Tanga vitazama. Kwa nini vinazama watu wanachimba na wanavua kwa kutumia mabomu. Hali ni mbaya, na ni tete.

Mheshimiwa Spika, baada ya hapa nashukuru sana.

SPIKA: Ahsante sana. Sasa nimuite Mheshimiwa Martha Mlata, Mheshimiwa Moshi Kakoso ajiandae, Mheshimiwa Haroub Mohammed Shamisi pia ajiandae.

MHE. MARTHA M. MLATA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa anfasa na mimi niweze kutoa mchango wangu kidogo katika mada ambazo ziko mbele yetu.

Mheshimiwa Spika, mimi nitajitika zaidi kwenye Wizara ya Nishati na Madini kwa sababu labda ni-*declare interest* mimi ni Mjumbe wa Kamati ya Nishati na Madini.

Mheshimiwa Spika, ninaipongeza Kamati kwa mapendekezo mengi ambayo Mwenyekiti wetu ameweza kuwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu. Hivyo, mimi niombe kwanza kabisa nimpongeze sana Mheshimiwa Charles Mwijage ambaye amepata nafasi ya kuwa Naibu Waziri katika Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, labda nikupe taarifa tu kwamba Mheshimiwa Mwijage alikuwa ni kinara ambaye alikuwa anatusaidia kwenye maeneo ambayo yalikuwa na utata ili kuweza kuisimamia Serikali. Sasa kupitia meza yako nimuombe kwamba amepata nafasi hii tunaomba yale ambayo tunayaamini kwa pamoja akayatekeleze sasa kwa vitendo na akamsaidie Waziri ili Wizara hii iweze kufanya kazi vizuri kama vile ambavyo tulikuwa tukitamani yawe. Ninaomba akawe balozi wetu nzuri. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

Ninampongeza sana Mama Anna Kilango, naamini yeye ni mchapakazi. Tutaku-miss kwenye Kamati mchango wako mama, lakini tunaamini kwenye Baraza mkikutana huko bado utaendelea kuisimamia Wizara hii ili Wizara hii iweze kuleta kwa Taifa letu.

Mheshimiwa Spika, mimi nilikuwa naomba kama tulivyoomba kwamba hebu Serikali itekeleze agizo la Bunge pamoja na Kamati kama ilivyosema. Katika masuala ya ajira TPDC, maana kule kuna sintofahamu kwenye ajira za wafanyakazi. Hebu iajiri wafanyakazi kufuatana na nafasi na mahitaji ya nafasi hizo.

Mheshimiwa Spika, nasema hivi kwa sababu pale sasa hivi kuna mtafaruku mkubwa, nafasi mtu anayo, lakini unakuta inatangazwa upya na yeye angali yupo kwenye nafasi hiyo. Tunaomba sana ajira ziwe zile zinazohitaji, waajiri kulingana na mahitaji ya nafasi. Lakini nilikuwa napenda kuongezea kuwa nafasi hizo zinazohitajika kuna vijana wengi hapa nchini ambao wana elimu sawa sawa na nafasi hizi ambazo watakuwa wanazihitaji. Kuna vijana wengi Taifa hili limewasomesha, wengine wana digrii ya pili, wengine ya tatu, wengine ni zaidi ya hizo. Lakini unakuta nafasi hiyo zinazotangazwa nenda kafuatilie anayeajiriwa kwenye nafasi hiyo ni nani.

Mheshimiwa Spika, hatukatai kwamba kuna *diaspora* lakini Watanzania wako hapa vijana tumewalea, tumewapa mikopo, tumewasomesha, nafasi zikipatikana wanapata watu wengine ambao wako nje ya nchi. Nilikuwa naomba vijana walioko hapa nchini wapewe nafasi ya kwanza katika kupata ajira hizo, naomba sana Serikali izingatie hilo.

Mheshimiwa Spika, lakini nakuja kwenye punguzo la mafuta. Kuna punguzo kubwa hapa duniani ambalo litaenda mpaka mwezi Machi. Ukiangalia kwa haraka haraka unaona kwamba mlaji mpaka kufikia Machi atakuwa amepata unafuu wa mafuta wa bei hiyo kwa shilingi 400/= mpaka 700/= kwa kipindi fulani kutokana na hilo punguzo.

31 JANUARI, 2015

Sasa mimi nilikuwa ninaiomba au tunaiomba Serikali na Bunge lako ile shilingi 400/= mpaka 700/= hebu tutenge 100/= tu tuongeze pale ili shilingi 100/= ile irudi iende kwenye umeme, iende kwenye REA.

Mimi ninaongea hivyo kwa sababu ninafahamu Mkoa wangu wa Singida, kuna maeneo mengi bado umeme haujafika. REA wamejitahidi lakini fedha zilizopo kama zitaongezwa kwa kweli wananchi wangu wa Singida na vijana ambao sasa hivi ndiyo wanafungua miradi mbalimbali watafaidika. Kwa hiyo mimi ninaomba Serikali au tunaomba kwenye punguzo hilo ambalo ni la muda mfupi na kama tulivyoona ili Taifa letu liweze kutimiza azma yake ya kupeleka umeme kwa kila mwananchi vijijini.

Mheshimiwa Spika, nilikuwa napenda pia kumpongeza sana Naibu Waziri wa Fedha alitoa tamko lake la kusema wamba fedha ya REA haitaguswa. Hivyo ninaomba tamko lile la Naibu Waziri, Mheshimiwa Mwigulu Nchemba kwamba fedha ya REA haitaguswa naomba iwe kwa vitendo. Fedha ile isiguswe, iende moja kwa moja. Hata kama kutakuwa na tatizo, fedha ya REA isiguswe kama tamko la Naibu Waziri alivyolisema. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini naomba nizungumzie suala la miradi mingine ya kuzalisha umeme. Kuna miradi mingi kama Mchuchuma, sijui nini, vitu vingi. Mimi nilikuwa naomba kuna tatizo gani katika mradi wa kuzalisha umeme wa upepo kutoka Mkoa wa Singida.

Hili suala limekuwa likipigwa danadana, limekuwa likiingizwa majungu majungu kiasi kwamba miradi ile haitekelezeki na wakati kuna fursa Afrika nzima ukienda ni Singida peke yake yenye upepo mzuri usioyumba saa 24 siku 360 na! Upepo uko palepale, speed ni ileile! Tatizo liko wapi?

Mheshimiwa Spika, makampuni yapo, wanazo fedha, fedha sio za Serikali ni za kwao, watatafuta wenyewe. Waacheni watu wafanye kazi ya kuzalisha umeme katika Mkoa wa Singida, sisi tumewaambia njooni tunawakaribisha,

31 JANUARI, 2015

makampuni yanajitokeza, ooh, sijui *due diligence* imekwenda, hela zako?

Mheshimiwa Spika, Serikali ninaomba mashirika na wazawa wanaojitokeza wapewe nafasi. Singida tumesema tunahitaji hilo.

Mheshimiwa Spika, lakini ninaomba nimalizie kwa kusema kwamba katika migodi kuna wachimbaji wadogo wadogo. Mara nyingi ooh, hawajfanyiwa hivi, wanavamia, hawaangaliwi wale wanaozunguka ndiyo maana imekuwa na hivi na hivi.

Mheshimiwa Spika, lakini Singida juzi pale Mwintiri kulitokea madini yalitoka ambako Mwenyezi Mungu mwenyewe anajua aliyatoa wapi, dhahabu zilikuwa nje nje! Walitoka wananchi mpaka Msumbiji ambao hawakuwa wazawa wa pale walioenda kuvamia ule mgodi, lakini ukiuliza ooh, wananchi wamevamia! *It is not true*, ni watu kutoka nje! Serikali iangalie ni namna gani wachimbaji wadogo wadogo wasiendeleo kulaumiwa kwa sababu, si kweli, ni wale. Kwa sababu, wale wenye migodi wanawatunza wachimbaji wadogo wadogo, lakini wale wenye maeneo husika, wanaokuja wala sio Watanzania.

Mheshimiwa Spika, nenda Mererani pale, nendeni mkapekue kama kweli kuna Watanzania wote wako pale wanaofanya zile fujo.

Kwa hiyo, nilikuwa naomba hili jambo si kwamba kweli wachimbaji wadogo wadogo ndiyo wanaovamia migodi. Si kweli wenye migodi hawatunzi maeneo husika, bali kuna watu kutoka nje wanajiita wachimbaji wadogowadogo ambao ni wazawa wakati si kweli. Kwa hiyo, ninaomba suala hili pia liangaliwe.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, ninawatakia heri, ninawatakia baraka katika mwaka huu. Mambo yote yawe heri na Wabunge wote waweze kurudi katika Bunge hili. Ahsante sana. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

SPIKA: Aah! Mbona unamaliza kabla? Bado kuna Mikutano miwili ya Bunge.

Mheshimiwa Kakoso, atafuatiwa na Mheshimiwa Haroub Shamis na Mheshimiwa Omari Nundu ajiandae.

MHE. MOSHI A. KAKOSO: Mheshimiwa Spika, nashukuru kunipa nafasi hii.

Mheshimiwa Spika, niipongeze Serikali kwa miradi ambayo imeanza kutekelezwa, hasa ya barabara. Barabara ya kutoka Sumbawanga kuja Mpanda imeanza kutengenezwa kwa kiwango cha lami, lakini bado panahitajika usimamizi wa hali ya juu, ili kuweza kukamilisha barabara hii. Barabara hii ni muhimu sana kuunganisha Mkoa wa Katavi na Mkoa wa Rukwa. Ningeomba sana Serikali ipeleke fedha ili iweze kukamilisha miradi ambayo ni ya muhimu ya barabara ili kipande kile kiweze kupitika na kuwafanya wananchi waweze kuneemeka kufanya shughuli zao bila athari yoyote.

Mheshimiwa Spika, lakini kuna barabara ya kutoka Mpanda kwenda Kigoma, Serikali iliahidi kuanza kujenga kwa kiwango cha lami na fedha zilitengwa kwa ajili ya kuanza kujengwa kilometa 100 kutoka Mpanda mpaka Mishamo. Mpaka sasa ujenzi huu haujafanyika, sijui ni nini ambacho kimekwamisha kujenga mradi huu wa barabara ambao utaunganisha Mkoa wa Katavi na Mkoa wa Kigoma. Barabara hii ni ya muhimu kwa wananchi wa Mikoa hiyo ya Magharibi ili waweze kufanya shughuli zao za kiuchumi kwa urahisi zaidi.

Mheshimiwa Spika, barabara nyingine ni ya kutoka Mpanda kupitia Sikonge, Tabora inayounganisha Mkoa wa Katavi na Mkoa wa Tabora. Barabara hii bado haijapata fedha na ni muhimu sana kwa wananchi wa Wilaya ya Mpanda na Mkoa mzima wa Katavi kuwaunganisha kwenye barabara ambayo inaweza ikaunganisha Mikoa hii miwili.

31 JANUARI, 2015

Naiomba sana Serikali iweze kusimamia miradi hii ya barabara, iweze kupata fedha za haraka kupitia Benki ya ADB ambayo iliahidi kutoa fedha kwa ajili ya ujenzi wa barabara hii.

Mheshimiwa Spika, kuhusu mradi wa bandari, tuna mradi wa bandari ya Karema ambao umechukua muda mrefu sana, una miaka minne iliyopita. Ilianza kujengwa na ilikabidhiwa mkandarasi ambaye hana uwezo.

Mheshimiwa Spika, ukifika katika eneo hili ukaangalia fedha za Serikali zinavyochezewa, katika eneo hili Waziri mwenye dhamana hakufanya vizuri kabisa kwenye eneo hili la mradi wa Karema. Mkandarasi aliyepewa kazi ile amekula fedha za Serikali, hajafanya kazi yoyote na hajachukuliwa hatua ya aina yoyote ile ambayo ingekuwa fundisho kwa wakandarasi ambao wanachukua fedha za Serikali na hawazifanyii kazi yoyote.

Mheshimiwa Spika, mimi naamini katika eneo hili ningomba kufanyike uchunguzi ili yule aliyehusika na ule mradi achukuliwe hatua kali za kisheria kwani ametumia fedha za umma, katumia fedha za Serikali ambazo hajazitendea haki. Katika mradi huu walishaubadilisha kutoka gati sasa kuupa hadhi ya bandari ili iweze kusaidia kuunganisha nchi mbili kati ya Tanzania na Kongo. Mradi huu ni wa muhimu sana, Serikali iweke kipaumbele ili iweze kuwanufaisha wananchi wa nchi zote mbili Kongo na nchi yetu.

Kuhusu miradi ya umeme hasa vijijini, tuna mradi wa umeme vijijini unaounganisha vijiji vya Milala, Kabungu, Mchakamchaka, Ifukutwa na Najalila. Miradi hii ilishapangwa muda mrefu sana na ikawekwa kwenye utekelezaji na mkandarasi alishapatikana lakini mpaka sasa bado hawajaanza kufanya kazi kwenye eneo hili. Nilikuwa naomba sana Serikali iharakishe kupeleka fedha kwa ajili ya kutekeleza hii miradi ambayo itawasaidia wananchi hasa kwenye maeneo muhimu, taasisi za elimu na za zini ambazo zinahitaji kupata miundombinu ya umeme ili iweze kuwasaidia.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, lakini tuna vijiji vya Ukanda wa Ziwa ambako kuna mradi mkubwa sana umejengwa wa mwalo ambao unahitaji nishati ya umeme. Kwenye eneo hili, tunahitaji vijiji vya Karema, vijiji vya Kapalamsenga, Ikola, Isengule na Kasangantongwe viweze kupewa miradi hii ya umeme ili iweze kuwasaidia sana kuboresha huduma zao vijijini na kuufanya ule mradi uanze kufanya kazi na kuwasaidia wavuvi waweze kuneemeka na mradi huu. Tukiwasaidia wananchi katika miradi hii ya umeme vijijini, itapunguza sana umaskini na itawafanya maeneo yao yaweze kukua haraka kiuchumi.

Mheshimiwa Spika, mradi mwingine ni wa reli. Niipongeze Serikali kwa jitihada ambazo imeanza kuzifanya hasa kuboresha reli ya kati, lakini nitazungumzia sana reli ya kutoka Mpanda – Kaliuwa. Eneo hili limeanza kufanyiwa maboresho kwa matengenezo ya reli, lakini bado tunahitaji huduma kwa wananchi ya kuleta mabehewa ya kutosha ili yaweze kuwasaidia wananchi hawa. Idadi ya mabehewa ambayo yanakuja Mpanda ni kidogo mno kiasi kwamba, yanaleta msongamano mkubwa sana kwa wananchi kwa hiyo, ni vizuri Serikali kupitia Shirika la Reli, iweze kuongeza mabehewa ambayo yatawasaidia wananchi kupata huduma ya Serikali.

Mheshimiwa Spika, suala la mawasiliano. Eneo la Wilaya ya Mpanda na Mkoa mzima wa Katavi bado unahitaji sana minara ya simu. Mawasiliano bado ni duni hasa katika Kata ya Katuma, Kata ya Sibwesa, Kata ya Kabungu na Kata ya Mpanda Ndogo. Nilikuwa naiomba sana Wizara iweze kuharakisha ile miradi ambayo ilikuwa imeelekezwa kupelekwa kwenye maeneo husika hasa kwenye ile Kata ya Katuma, Kijiji cha Katuma na Kata ya Sibwesa ambako hawana mawasiliano kabisa.

Mheshimiwa Spika, kupitia makampuni ya Vodacom waliahidi kujenga mnara katika Kata ya Katuma, mpaka sasa bado vifaa hawajavipeleka katika eneo husika. Ninaiomba Wizara itoe msukumo mkubwa sana kuhakikisha ule mnara unaanza kufanya kazi kama walivyohidi.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, lakini kuna baadhi ambayo Serikali kupitia Wizara husuka iliahidi kupeleka mawasiliano kwenye vijiji vya Ngomalusambo, Mpanda Ndogo, Kabungu kupitia Kampuni ya Viatel ambayo ndiyo itakayosambaza miradi yote hii ya minara ya simu na kule kwenye maeneo ya Jimbo la Mheshimiwa Waziri Mkuu ambako kuna mawasiliano duni hasa kwenye Kata ile ya Ilunde, ambako hakuna kabisa mawasiliano. Niombe Serikali ile miradi iweze kuitekeleza kwa wakati ili ahadi yao waliyokuwa wameiahidi iweze kukamilika katika muda muafaka.

Mheshimiwa Spika, kwenye eneo la uchimbaji wa madini. Tuna wachimbaji wadogo wadogo ambao wamekuwa wakichimba, lakini bado Serikali haijawaweza na iliahidi kuwasaidia hawa wachimbaji wadogo wadogo. Niwaombe sana Serikali iwasaidie wachimbaji wadogo wadogo hasa wa kijiji kile cha Katuma na wale wachimbaji wadogo wadogo wa maeneo yote ya Wilaya ya Mpanda ambao wanachimba na hawajawezeshwa na Serikali. Serikali iandae mpango wa haraka wa kuwasaidia hawa vijana, ili iwasaidie na waepukane na uzururaji na uporaji na vitu ambavyo tukiwasaidia hawa wananchi tutawasaidia vijana waweze kupata ajira na wajajiri wenyewe.

Mheshimiwa Spika, mwisho nilikuwa naomba Serikali iangalie upya. Kati ya maeneo tunayoathirika zaidi kwa bei ya mafuta ni sisi ambao tuko pembezoni. Tunapata ... kubwa.

Mheshimiwa Spika, nashukuru sana.

SPIKA: Ahsante sana, sasa nimuite Mheshimiwa Haroub Shamis halafu Mheshimiwa Omari Nundu, halafu Mheshimiwa Ally Keissy na Mheshimiwa Marombwa ajiandae.

MHE. HAROUB MUHAMMED SHAMIS: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi ya kuchangia Taarifa za Kamati. Pamoja na kukupa ahsante namshukuru Mwenyezi Mungu *Subhana Wataala* kwa kutujalia afya na

31 JANUARI, 2015

kukutana katika Bunge lako Tukufu katika siku ya leo ya Jumamosi kwa ajili ya kutafuta maslahi ya nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, nianze kwa kusema ninailaumu sana Serikali. Na ni kwa nini Serikali ninailaumu kwa sababu Serikali hii inasema ni Serikali sikivu, lakini mimi ninaiiona kama ni Serikali ambayo ina macho, haioni, ina masikio, haisikii na ina moyo, lakini haifahamu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa sababu tumekuwa tukiwaeleza siku zote hapa namna bora ya kuiendeleza nchi hii katika kujikwamua na adha ya umaskini, maradhi na ujinga, lakini wamekuwa hawatusikilizi na wamekuwa wakiona kwamba sisi sio Watanzania, badala yake mawazo yetu wanayatupa katika *dustbin*.

Mheshimiwa Spika, nchi hii sasa hivi imekwama, mambo yote hayaendi na Waheshimiwa Wabunge hapa mtakuwa mashahidi wote kama mambo yote yako shaghala baghala.

Kuna sababu nyingi sana zilizosababisha jambo hili kufikia hapa, lakini jambo moja kubwa ni kwamba Serikali imeshindwa kusimamia nidhamu ya matumizi. Matumizi yanayopitishwa na Bunge hili Serikali imekataa kabisa au haitaki kusikia na ndiyo maana nikasema ina macho haioni, ina masikio haisikii na ina moyo lakini haifahamu, hawasikilizi, hawazingatii nidhamu ya matumizi tunayopitisha katika Bunge hili kwa ajili ya kuikwamua nchi yetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mimi ni Mjumbe wa Kamati ya Miundombinu ambapo Kamati hii inasimamia Wizara tatu kubwa na nyeti kwa ajili ya maendeleo ya uchumi wa nchi hii. Wizara ya Uchukuzi ambayo ina mashirika makubwa kama Bandari, Reli, lipo pia Shirika la Ndege la ATC; Wizara ya Sayansi na Teknolojia ambayo pia ina mashirika makubwa kama *TTCL*, *TCRA* na mengineyo pia, Wizara ya Ujenzi ambayo ina Taasisi ya Wakala wa Barabara (*TANROADS*).

31 JANUARI, 2015

Mashirika haya yanakusanya fedha nyingi sana kutokana na kodi na tozo mbalimbali ambazo fedha hizi kwa mujibu wa sheria ya Bunge hili zinatakiwa zirejeshwe katika mashirika haya, ili kuyaendeleza na yaweze kuzalisha zaidi kuweza kuinua uchumi wa nchi yetu, lakini fedha hizi hazirejeshwi na Sheria hii imepitishwa na Bunge hili. Sasa fedha hizi watwambie Serikali imezipeleka wapi? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, *Tanzania Civil Aviation Authority (TCAA)* ambayo inasimamia mamlaka ya viwanja vya ndege wanakusanya takribani shilingi bilioni 38. Na tumeona hapa, tumeambiwa na Wabunge waliotangulia kwamba, iko miradi ya viwanja vya ndege imekwama na miradi hii inafadhiliwa na Benki ya Dunia (*World Bank*) na wamekubali Benki ya Dunia kutokana na mikataba hii watatoa 83% ya fedha zote za kujenga viwanja vya ndege hivi. Serikali ilitakiwa itoe 17% tu kwa ajili ya kulipa mambo madogo madogo kama kufyeka vile viwanja na kulipa fidia ndogo ndogo zile sehemu za viwanja vya ndege ili viwease kujengwa, lakini Serikali haitaki kutoa hizo fedha na Taasisi hii ingeachiwa zile fedha zake za mrejesho (*retention*), wangukuwa wanapewa zile fedha zao wangeweza kujiendeleza wenyewe katika kufanya jambo hili.

Mheshimiwa Spika, tumeona *TCAA* wameanza vizuri, nataka niwapongeze, wamesimamia vizuri katika ujenzi wa uwanja wa ndege mpya wa Dar es Salaam - *terminal III*. Wamefanya juhudi zao na Serikali imewapa baraka zao na ndio hivi tunavyotaka Serikali tukiwashauri wasikilize, haya mashirika mengine yana uwezo wa kukopa na yakarejesha, lakini mmeyafunga pingu. Hamtaki yajishughulishe, mnategemea bajeti ya Serikali ambayo bajeti yenyewe ni mkia wa mbuzi, haimfai mbuzi mwenyewe, wala yule mchungu mbuzi! *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, ushauri wangu hapa ni kwamba Serikali sasa iache kutumia uchumi katika kujenga

31 JANUARI, 2015

siasa, lakini itumie siasa katika kujenga uchumi. Na hivi ndivyo inavyofanyika, tunaona hapa sasa hivi kama fedha zote zinazotengwa kwa ajili ya miradi, hazirejeshwi, zinapekwa kutumikia siasa.

Kwa hivyo, Serikali itwambie fedha hizi zinapelekwa wapi au mnaziweka kwa ajili ya uchaguzi maana tumeona pilika pilika tayari huko? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tunao wataalamu wengi katika nchi hii wamesoma vizuri, watumieni hawa, hata Profesa Lipumba kasomeshwa na fedha za walipa kodi wan chi hii, badala ya kumpiga, chukueni ushauri wake wa kiuchumi. Huyu mtu dunia inamheshimu, amechukuliwa hapa na *World Bank* kwenda kusaidia uchumi wa dunia vipi utafufuka 2008, ninyi mnampiga badala ya kumtumia kuwashauri vizuri. Mtumieni kuwashauri nchi ikwamuke! *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sisi sote hapa ni watoto wa baba mmoja Tanzania, huu mgawanyiko wa vyama ni ile kama Mwenyezi Mungu alivyosema katika Qurani kama nimewaumbeni kutokana na mataifa ili mjuane, basi. Hakuna mbora kati yenu, sisi tunaitwa Watanzania, Wakenya, Wazaire, Wachina, *just* ni kwa kujuana, hakuna sio kama kwa ubora!

SPIKA: Lakini watoto wengine watundu. *(Kicheko/Makofi)*

MHE. HAROUB MUHAMMED SHAMIS: Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, ninachokisema hapa watumieni wataalamu hawa katika kujenga uchumi wa nchi hii.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Serikali katika fedha hizi za mrejesho wa mashirika haya, TANROADS wamekusanya fedha mwaka juzi shilingi bilioni 240 mwaka 2013, mwaka jana 2014 shilingi bilioni 275 kwa ajili ya matengenezo ya barabara na kila mtu anaona ubovu wa barabara zetu na kwa mujibu wa Sheria Fedha hizi zinatakiwa zirejeshwe zikarabati zile barabara zinapoharibika, lakini kwa miaka miwili hiyo fedha walizorejeshwa ni shilingi bilioni 157 tu kati ya shilingi bilioni 516 walizokusanya, hizi fedha mnazipeleka wapi? Ni wakati umefika sasa Bunge hili lioneshe makucha yake, lioneshe meno yake katika kusimamia Serikali! (Makofi)

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ni kuhusu umuhimu wa sekta hii ya uchukuzi. Adha hii ya uchumi duni itaondoka sana ikiwa sekta hii ya uchukuzi itaimarishwa ikiwemo reli na bandari zetu na kwa umuhimu wa mwanzo Bandari ya Dar es Salaam sasa hivi ndiyo ipewe kipaumbele.

Mheshimiwa Spika, tufanye jambo moja kwa wakati, hii ndiyo falsafa nzuri, *do one thing at a time!* Usifanye mambo mengi ikawa hayana maslahi, Bandari hii ya Dar es Salaam tukiwezesha basi hivi sasa uwezo wake hii inafanya kazi ya shehena ya tani milioni 14, mwaka jana imefanya kazi hiyo. Inategemewa na nchi takribani sita ambazo hazina bandari (*land locked countries*), Burundi, Rwanda, Zambia, Zaire.

Mheshimiwa Spika, lakini miradi ya bandari hii ambayo bandari yenyewe ina uwezo wa kujisaidia ikiwa mtaifungua mikono, waruhusuni hawa wakope, wafanye hii bandari, watengeze bandari wakarabati iweze kufanya uwezo mkubwa zaidi na vilevile treni hii reli muiwezeshe, muwaachie hawa watendaji wa Shirika hili la Reli (TRL) wafanye kazi.

31 JANUARI, 2015

Wameonyesha nia nzuri na uwezo wanao wa kuifufua hii reli. Bandari na reli hii kama zingeweza kufanya kazi vizuri basi uchumi utainuka haraka sana. Hapa tutakuwa tunapunguza umaskini sana na itakuwa tuna-*stimulate* uchumi kwa sababu mazao ya wananchi sasa yatakuwa yanafika sokoni kwa wakati, yanapata bei nzuri na hayaozi kama tunavyoona.

Mheshimiwa Spika, Kiwanja cha Ndege cha Songwe kabla ya kujengwa hiki kipya cha sasa ilikuwa wasafiri wanaotumia uwanja ule ni elfu tatu kwa mwaka lakini baada ya kutumia uwanja huu mpya sasa wasafiri wanaotumia uwanja ule ni laki moja na elfu ishirini kwa mwaka, ni ongezeko la asilimia elfu nne. Sasa Serikali itazame hapo namna gani mapato yanaongezeka...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa mzungumzaji)

SPIKA: Ahsante sana, ni kengele ya pili.

MHE. HAROUB MUHAMMED SHAMIS: Mheshimiwa Spika, ahsante.

SPIKA: Tunaendelea na Mheshimiwa Omari Nundu.

MHE. OMARI R. NUNDU: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi na mimi nichangie katika hoja ya vitengo hivi muhimu sana, hoja ya Kamati ya Miundombinu na hoja ya Nishati na Madini. Bila ya vitu hivi kukaa sawa nchi haiwezi kuendelea na naisifu Serikali kuwa imelitambua hilo ndiyo maana vimewekwa katika vipaumbele na mpaka kuwekwa katika vile vitu ambavyo Wizara zinatakiwa ziangalie kwa karibu sana katika utendaji wake. Tumeona kwenye Nishati mambo mengi yamejitokeza katika kipindi kifupi, REA wamefanya kazi nzuri, wanaeneza umeme vijijini kwa kasi kubwa ingawa sisi tungependa iwe kasi kubwa zaidi.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nikienda Tanga nakuta nguzo zimeenea vijijini huko lakini mara nyingine labda ni tafsiri tu maana yake utakuta nguzo zimekwenda vijijini lakini haziendi vitongojini, sasa ningepomba hilo liangaliwe sana. Kwa Tanga pia, Tanga sasa hivi haina Vijiji, haina Vitongoji linaitwa ni Jiji la Tanga, Vijiji na Vitongoji vimefutwa ni Mitaa. Sasa itakuwa jambo la ajabu sana kama utakuwa na Jiji ambalo Mitaa yake iko giza. Sasa ningepomba kwa Tanga Wizara ili itoe kwenye aibu ya kuwa tuna Jiji ambalo Mitaa ni giza zile nguzo ambazo sasa hivi zinalala kwenye nyasi zisimame ili umeme ufike huko. Pia Serikali hapa tulishauri karibu miaka miwili iliyopita kwa sehemu ambazo umeme unapita basi zile sehemu zote ambazo zinapitiwa na nguzo nazo zipate umeme, linafanyika kwa kiasi lakini bado kuna Vijiji na Vitongoji ambavyo nguzo zimepita siku nyingi sana lakini mpaka leo umeme haujapita. Ukiangalia kwenye kata ya Pongwe kwa mfano unakuta Maranzara umeme unapita sehemu moja lakini unakwepa sehemu nyingine halafu wananchi hawana uwezo wa kutoa nguzo kutoka kule ulikopita na kurudisha sehemu ambazo wanaishi wao. Hilo pia liko Kata ya Tongoni, Mwalongo na Mondura lakini Mabokweni, Chongoleani na Kirare pia zinahusika na hilo.

Mheshimiwa Spika, tatizo lingine tunaloliona sijui ni nchi nzima au ni Tanga tu umeme unakatikakatika bila taarifa, tunachosema pale ni kuwa tupewe taarifa. Unakuta katikati ya Jiji la Tanga kwa maana ya Ngamiani unaamka asubuhi umeme upo baada ya dakika tano umeme umekwenda halafu vyombo vya watu vinaharibika na hakuna taratibu zozote za kufidia watu, hili ningepomba nalo Wizara ili angalie.

Mheshimiwa Spika, wenzangu wameongelea kuboresha Mfuko wa kuwezesha REA na suala lile la kuongeza tozo lililopo shilingi hamsini kwa lita kwenda shilingi mia, nadhani lingefanyika hilo kama walivyosema wengine lingesaidia sana.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, limeongelewa suala la *bulk purchase* ya mafuta na limeongelewa kwa hali ya uchanya kuwa ni zuri lakini *bulk purchase* imeleta *monopoly* kwenye suala hili na kudororesha ushindani na mahali popote unapotaka kwenda mbele kwa *speed* lazima ushindani uwepo labda mngeliangalia hili kwa kuangalia baadhi ya sehemu kama vile Tanga. Tanga tuna manteki ya mafuta ambayo yamejikalia bure tu pale, watu wameweka manteki yao lakini hakuna kinachoendelea, mngeangalia kwa mfumo huo na kuona kuwa mtatupunguzia mzigo pale kwa hizi sehemu kutumika zinavyotakiwa lakini pia bei ya mafuta kurudi chini siyo kama ilivyo sasa kwa sababu tu ya usafiri wa kutoka Dar es Salaam kwenda Tanga. Usafiri wa kutoka Dar es Salaam kwenda Tanga ungekuwa ni mwepesi sana kama ile barabara ya Tanga – Pangani - Saadani mpaka Bagamoyo ingejengwa. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, mwaka 2005 barabara hii ilikuwa ni ahadi ya Rais, mwaka 2010 imeingia kwenye Ilani, sasa hivi utakuta nyumba za watu zimetwa chanjo zote, wanatemea mambo yatatokea hakuna kinachotokea. Tunaeleza tu hapa matayarisho yanaendelea lakini tungeomba jamani hili suala mlitilie bidii. Kwa sababu kwa Tanga unaweza kusema ndiyo barabara ya pili pekee tangu tupate uhuru na ile ni kilomita karibu hamsini tu ambayo itakuwa ni ya lami nyingine ni ile ya Horohoro. Sasa sisi tunajikuta kama tumefika kwenye *stagnation*, pale tulipokuwa wengine wanakwenda mbio sisi tume-*stagnate* na sehemu fupi tu na tunaahidiwa. Kwa hiyo, naomba kabisa Serikali iangalie kama vile ambavyo wametia chanjo nyumba za watu, kama vile ambavyo wamewatia matumaini watu basi suala hili walitekeleze ili barabara ya Tanga – Pangani - Saadani mpaka Bagamoyo iwe inapitika, itaturahisishia usafiri kwelikweli na tutaweza ku-save hela nyingi sana ambazo tunazitumia kwa kupita barabara ndefu ambayo ipo sasa hivi.

Mheshimiwa Spika, mwaka 2011 na tarehe naikumbuka, tarehe 25 Novemba, 2011, alikuja hapa Waziri

31 JANUARI, 2015

wa Uganda na alikuja hapa baada ya kwenda Uchina na Waziri wa Tanzania tukawa hapa tukasaini mkataba tarehe hiyo ya mfumo mzima wa usafiri kutoka Tanga – Musoma mpaka Bukavu Uganda. Sijui mkataba ule umefikia wapi mpaka sasa hivi? Mkataba ule ulikuwa ujenge Bandari ya Bagamoyo ambayo mpaka sasa hivi ni kigano, mara tunaambiwa kuna watu wamejitokeza kumi na tano wanashindanishwa, mara tunakwenda Kigombe kuna Mwapoku, mara tunaambiwa Bandari ileile ya Tanga itachimbwa yaani ni suala ambalo halieleweki. Mbaya zaidi tunapokuja kwenye reli, mimi nakaa katikati ya mji pale Ngamiani asubuhi unasikia treni kila siku pupuuu yaani shitizai, shitizai yaani treni inakwenda pupuu inarudi, watu wa Tanga wamechoka msitufanyie shitizai yaani *ghost* treni hakuna chochote kinachoendelea halafu mnatupitishia treni tu pale hebu muachane na hayo mambo tafadhali sana. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, usafiri wa anga *Air Tanzania* ni muhimu lakini umuhimu ni usafiri wa anga kuchanganya na mwaka 2010 hapa tulianza hiyo. Tukaitisha watu waje na *low cost carriers* na mashirika mengi yakaanza kujitokeza *Virgin Atlantic*, wengine hapa wakawa wameanza *540*, sasa sijui yameishia wapi? Kikubwa hapa ni usafiri kuchanganya ili viwanja vyetu vya ndege vipate ndege nyingi ili viweze kupata tija, vipate mapato, hilo ndiyo la kwanza hata kama ndege ni za watu wengine pale mwanzo. Sasa hili suala na moto ule tuliokuwa nao umeishia wapi? Naomba turudi huko maana kadiri tunavyochelewa kwenye hivi vitu ndiyo ambavyo wenzetu wanafanya. Tuliposaini mkataba na Uganda tukasuasua sasa hivi Uganda wameshikana na Kenya wanajenga bandari ya Kenya kwa msada ya Wachina haohao. Vyote wakashavichukua sisi tutabakia na nini, tutabaki maneno matupu tu. Naomba hilo lifanyiwe kazi.

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo, mwaka 2010 tuli-*identify* viwanja kumi na saba tukasema tutavifanyia kazi tukaanza Tabora, Mpanda tukaanza kukijenga, mimi mwenyewe nilifika mpaka Bukoba kule tukaanza kukifungua

31 JANUARI, 2015

na cha Tanga lakini vyote vinaenda mbio cha Tanga kimedorora.

*(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha
kwa muda wa mzungumzaji)*

MHE. OMARI R. NUNDU: Mheshimiwa Spika, ahsante sana.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge kabla sijamuita Mheshimiwa Kessy nitoe matangazo. Kwanza kabisa, jana Mheshimiwa Dokta Ndugulile alitangaza kwamba kutakuwa na semina na ufunguzi wa Chama cha Tanzania *Parliamentary Non-Communicable Disease Forum*, kwa hiyo utafanyika leo ukumbi wa Msekwa. Naamini wengine waliosikiliza vizuri tangazo jana asubuhi wameamkia kupima afya zao hasa mambo ya kisukari, shinikizo, macho, moyo, kansa za uzazi, tezi dume na kadhalika. Maneno mengine msiyaogope tezi dume kweli ni ugonjwa, ni ugonjwa *serious* tena unamaliza sana ndugu zetu akina baba, sana tu, kwa hiyo msiogope kuyatamka mambo haya yapo duniani hapa. *(Kicheko)*

Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, Mheshimiwa Ndassa, anaomba niwatangazie Wajumbe wake kwamba leo saa nane mchana kutakuwa n kikao cha Kamati katika ukumbi wa Hazina Ndogo.

Mkurugenzi wa Idara ya Shughuli za Bunge, anaomba niwatangazie Waheshimiwa Wabunge kwamba siku ya Jumapili kesho kutakuwa na semina kuhusu usambazaji wa taarifa za sensa ya watu na makazi ya mwaka 2012. Semina hiyo itatolewa na Waziri wa Fedha na itaanza saa nne asubuhi kwenye ukumbi wa Msekwa. Wabunge wote wanaombwa kuhudhuria semina hiyo muhimu. TWPG nao walikuwa na semina katika ukumbi huohuo, jaribuni ku-*synchronize* na Mkurugenzi wa Shughuli za Bunge.

31 JANUARI, 2015

Jana humu ndani mliona nimewagawia bahasha baadhi ya watu ambao hawakujaza fomu za maadili. Waheshimiwa mnataka kupelekwa Mahakamani bila sababu?

WABUNGE FULANI: Tumejaza.

SPIKA: Waliojaza mtanijibu si nimewaandikia barua, waliojaza mtanijibu lakini wasiojaza mkajaze.

Tunaendelea na Mheshimiwa Ally Kessy, atafuatiwa na Mheshimiwa Marombwa, atafuatiwa na Mheshimiwa Rebecca na Mheshimiwa Ole- Sendeka.

MHE. ALLY M. KESSY: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Mimi kwanza nazungumzia habari ya miundombinu mibovu katika Ziwa Tanganyika. Ziwa Tanganyika limesahaulika kama haliko katika nchi hii labda kwa sababu jina limebaki Tanganyika labda tungebadilisha jina liwe Ziwa Tanzania mngefurahi mkawapelekea miundombinu kinawauma sana kusikia bado kuna Ziwa Tanganyika katika nchi hii. *(Kicheko)*

Mheshimiwa Spika, nipo hapa kwenye Bunge wiki moja boti mbili zimezama, hakuna mzigo uliookoka na baadhi ya watu wamefariki kwa sababu hamna miundombinu Liemba imebaki jina Liemba. Katika kitabu alichosoma Mwenyekiti wa Kamati ya Miundombinu, ukurasa wa kumi na tano, anasema bandari ya Kimbili imekamilika na imeanza kutumika Desemba, ni kweli imekamilika lakini kutumika itatumikaje kama hakuna usafiri wa meli? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mimi kama Mbunge wa Jimbo la Nkasi Kaskazini, juzi kwenye ziara zangu nimetembea kilomita 35 kwa mguu, nikizungumza habari ya kwamba hakuna barabara mwambao wa Ziwa Tanganyika nazungumza ukweli kabisa. Ni kama uwezo wa Majimbo mengine 30 ama

31 JANUARI, 2015

40 nikizungumza wanaitwa kwa njia mbayambaya wanasema mimi nawaonea, hapana siwaonei. Natembea kwa mguu na mtu anayepinga hapa, nina ushahidi twende, nimetoka Chongo mpaka Korongwe kwa mguu kupitia Isaba, Kazovu na Bumanda hawana barabara. Nchi hii ina miaka 55 ya uhuru lakini wananchi hawana barabara.

Mheshimiwa Spika, wanakuja Wabunge hapa wanazungumzia habari ya viwanja vya ndege, nani anapanda ndege, ni baadhi ya Wabunge tu wanapanda ndege hapa. Baada ya Ubunge hata hela ya kupanda ndege hawana. Reli na barabara ndiyo kitu muhimu, wananchi wetu wengi wanatumia barabara na reli siyo viwanja vya ndege. Kila mtu anaomba kiwanja cha ndege katika Mkoa wake kujifurahisha baada ya Ubunge hapandi ndege huyo, anakwenda kwa reli au anapanda bajaji. Leo tunazungumzia habari ya viwanja vya ndege, kipaumbele muhimu ni reli na barabara. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, leo namuunga mkono Mheshimiwa Machali kwa mara ya kwanza, kuna barabara wanabandua lami wanaweka lami nyingine wakati wananchi wetu wengine hawajaona gari. Barabara ni muhimu, leo tuna barabara toka Sumbawanga kwenda Mpanda ni miaka mitano haijakamilika, wale wakandarasi waparamawe wametuma koleo chini wanauza kokoto hawapewi pesa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, bajeti maana yake nini, tunapanga bajeti kwenye vitabu lakini bajeti haitumiki. Wabunge tuko 357 tunafanya kazi hapa ya kudanganyana. Tunakuja tunasoma bajeti kila mtu anaandikiwa bajeti yake anakwenda Wilayani anasema bajeti nimepangiwa kadhaa kadhaa lakini hakuna pesa inayokwenda, nchi haiwezi kwenda bila pesa. Wananchi juzi wamebanwa wamejenga maabara kila kona, sasa hii ndiyo bajeti inatakiwa namna hii lakini bajeti hela haiendi. Tutajenga Wilaya zetu bila bajeti? Mimi mara mbili hapa wamenidanganya kuhusu maji

31 JANUARI, 2015

Namanyere hakuna inayokwenda mpaka juzi Rais kaniambia atanipa hela lakini mpaka sasa hela haijakwenda. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, TANESCO inadai madeni lazima ilipwe hatuwezi kukazania REA na watu wanadaiwa mpaka taasisi nyingin za Serikali zinadaiwa na TANESCO, Mashirika yanadaiwa na TANESCO, watu binafsi wanadaiwa na TANESCO walipe pesa ili TANESCO iendelee. Sasa itakuwa tunawasingizia TANESCO wakati wengine wanachukua umeme bure, wewe ukinunua umeme wa Luku shilingi kumi ikiisha umeme hauwaki lakini wengine wanatumia umeme bure kwa faida ya migongo ya wengine kwa sababu gani? Lazima TANESCO ilipwe pesa zake kwa wakati na riba juu walipe.

Mheshimiwa Spika, tunazungumzia kitu kingine ambacho ni muhimu katika nchi hii, lazima twende kwa wakati, mimi nawashukuru sana wafanyakazi wapya wa bandari wakiongozwa na Kaimu Meneja, Ndugu Madeni, anafanya kazi, halali usingizi kuimarisha bandari yetu lakini unakuta anafukuza baadhi ya wafanyakazi majambazi wanatumia magazeti kumchafua, Wahariri wanachafua wananchi wanaofanya kazi vizuri. Lazima tumpungeze kazi anayofanya siyo kufukuzwa Ndugu yako kazi kwa sababu wewe ni Mhariri unamchafua wiki nzima kwenye magazeti. Lazima magazeti kama haya yachukuliwe hatua, kukaa kuchafua wafanyakazi wetu ambao wanakemea ufidia. Lazima tuwe tunawapongeza, bandari imebadilika, wizi mdogo mdogo umekwisha. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nampongeza Waziri wa Fedha, Mheshimiwa Saada Mkuya, haijatokea Waziri wa Fedha hata mmoja katika nchi hii akajitoa kwenye kupunguza misamaha, leo wanakaa wanataka kumpiga majungu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Serikali yetu ingekuwa haiombi hela nje ya nchi kama tutadhibiti misamaha. Wazungu na ukeke wao wanatusaidia shilingi bilioni mia tisa sisi

31 JANUARI, 2015

tunasamehe shilingi triloni 1.8, mara mbili yake kwa faida gani, tunachezewa na Wazungu! Leo ukimsema Mzungu unachukuliwa hatua kwa sababu gani? Tunabanwa na wawekezaji ambao wanatuibia. Mafuta kule kwenye migodi hayaendi wanauzi njiani sisi tunabaki tunateseka. Hilo halikubaliki! Lazima tuwape nguvu, wabane misamaha yote ili pesa zitumike. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tunakaa tunalaumiana hapa tunapoteza muda, tunakula kodi ya wananchi lakini pesa hatupati, tunapata asilimia 30 mpaka 25 kwenye bajeti yetu kule vijijini, sasa hii itakuwa ni bajeti au maneno ya bajeti hapa. Hatuna faida ya kukaa hapa Bungeni! Tunapewa vitabu ya bajeti tunakwenda nayo tunafurahia hakuna maji, hakuna barabara, hakuna dawa, hakuna chochote, tunakwenda tunadanganyana. Wakandarasi wote hawa wa REA wapewe pesa kwa wakati. Tunadanganyana umeme mwezi wa sita utawaka vijijini kama pesa haziendi kwa wakati umeme hautawaka. Wakandarasi nguzo zimetambaa kila sehemu, kila sehemu kuna nguzo hizo nguzo zitaoza, umeme hawataona kama pesa za REA haziendi kwa wakati. Lazima pesa ziende kwa wakati kama tulivyoamua Bunge letu Tukufu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lazima kuwachukulia hatua, kubadilisha misimamo, mbona pesa ambazo haziko kwenye bajeti zimekwenda hatujui. Tunasema tunampa Tume ya Uchaguzi achukue pesa zimetoka wapi? Zile pesa zingeenda kwenye REA, watu hawaoni. Vitambulisho vya kupiga kura tulikuwa navyo ilikuwa ni kuongeza tu baadhi ya wapiga kura ambao hawajaandikwa kwenye daftari leo tunaenda kuzusha mambo ya ajabu kabisa kuchukua mapesa mengi kupeleka kwenye kupigia kura. Ndugu zangu vitu ambavyo havionekani kwenye macho wananchi kabisa hawawezi kutuelewa. Mwananchi anataka kuona maji yanatoka, barabara ipo, dawa zipo, umeme upo lakini vitu vingine vingine vya hewa hivi vina mambo ya kuliwaliwa hela juu kwa juu tu. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, lazima watu waone kitu kinachokwenda kwa mtu, akione kitu kimetendeka lakini unaenda kumuambia vitambulisho vya kupiga kura shilingi bilioni 200 atakuamini wakati miaka mitano ya nyuma vilikuwepo ni kuongeza waliozidi miaka kumi na nane tu kuwapachika pale vitambulisho vinakuwa kazini. Leo tunakwenda kuzusha vitu vya ajabu, vitu vikubwa ambavyo kwenye bajeti hatukuamua hapa, nani kapitisha kitu kama hiki. Bajeti tumeamua umeme REA wapewe pesa, ndiyo tuliamua hapa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, leo Waziri wa Uchukuzi amepewa mtu wa Tabora, Mzee wangu Samuel Sitta leo unataka reli ifufuke, wananchi wa Tabora, wa Kigoma, wa Mwanza hawapandi ndege, wa Mpanda hawapandi ndege! Mama muuza vitumbua wa Tabora pale Urambo atapanda ndege? Leo nauli ya treni Sh.18,000 basi Sh.45,000, atatoa wapi? Leo mnakaa mnaimarisha viwanja vya ndege mpaka mnadai Morogoro kiwanja cha ndege, Kibaha kiwanja cha ndege, wapi kiwanja cha ndege, mnapanda Wabunge baada ya Ubunge kuisha hapa mnapanda mabasi na bajaji. Lazima muwafikirie wananchi kwanza kabla yenu nyie na mandege ndege yenu hayo. Tunataka reli, tunataka barabara. *(Makofi/Kicheko)*

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, nakuomba usafiri wa Ziwa Tanganyika alituahidi Rais Kikwete alipokuja kwenye ziara yake hatujaona hata boti. Lihemba yenyewe imesimama, wananchi wanakufa Ziwa Tanganyika hamuwaonei huruma, basi binafsisheni ziwa liende Kongo. Kongo kwenyewe taabani hawana chochote tutakwenda wapi sisi, tutakimbilia wapi? Labda tuwape Zambia basi. *(Makofi/Kicheko)*

Mheshimiwa Spika, nina hayo machache, naomba yazingatiwe hasa usafiri wa mwambao wa Ziwa Tanganyika ni hatari kubwa. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

SPIKA: Ahsante. Wewe omba barabara lakini wenzako tusipande ndege, haiwezekani! Mheshimiwa Marombwa, Mheshimiwa Rebecca, Mheshimiwa Ole- Sendeka, Mheshimiwa Rajab Mbarouk Mohamed.

MHE. ABDUL J. MAROMBWA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipatia nafasi. Nianze kuzipongeza Kamati zote mbili kwa kuwasilisha vizuri taarifa zao asubuhi hii.

Mheshimiwa Spika, kwa kweli napenda sana kuishukuru Serikali kwa kuikamilisha barabara ya Ndundu – Somanga. Kwa miaka mingi barabara hii imesemewa ndani ya Bunge lakini miaka minne iliyopita Rais aliweka jiwe la msingi pale Nyamwage na akasema kwamba barabara hii itakamilika kabla yeye hajamaliza kipindi chake cha Urais. Namshukuru Mungu barabara hiyo imekamilika, tulikuwa na sherehe ya kuweka jiwe la msingi. Niiombe Serikali sasa Waziri wa Uchukuzi, aandae sherehe ya kuizindua rasmi barabara hii ya Ndundu – Somanga kwa kukamilika kwake. Sherehe ziwe kubwa na sisi tutajitokeza kwa wingi ili kuhakikisha kuwa sherehe hizo zinafanikiwa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, lakini pamoja na kuandaa sherehe hizo, barabara hii ya Ndundu – Somanga inapita kwenye daraja la Mkapa, Mwenyezi Mungu atupilie mbali, endapo litatokea tatizo lolote kwenye daraja la Mkapa basi watu wanaokwenda Nyamwage, Kilwa, Lindi, Mtwara, mpaka Tandahimba kwa Mheshimiwa Njwayo inabidi upitie Morogoro, Iringa, Njombe mpaka unafika Ruvuma, Songea unazunguka ndiyo unaelekea huko. Sasa ombi langu kwa Serikali, tuwe na *alternative truck road* ambayo itasaidia kurahisisha kupita watu wanaokwenda kule Kusini kama daraja la Mkapa litapata matatizo na barabara hiyo ipo. Kuna barabara ya kutoka Kibiti - Mkongo - Utete ambayo ni kilomita 42 tu lakini Utete - Nyamwage kilomita 30, ikiimarishwa barabara hii endapo litatokea tatizo lolote kwenye daraja la Mkapa basi barabara hii iweze kutumika kurahisisha usafiri wa watu wanaokwenda Kusini. Kinyume

31 JANUARI, 2015

cha kutoitengeneza barabara hiyo basi tutaendelea kuwapatia adhabu kubwa sana wananchi wa Kusini. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini la pili, katika taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini wameelezea kuhusiana na suala zima la gesi. Bomba la gesi limepita katika maeneo mengi sana na Wilaya yetu ya Rufiji ni waathirika wakubwa. Jambo la kushangaza mpaka hivi sasa maeneo yote ambayo gesi imepita katika Wilaya ya Rufiji hakuna hata mmoja aliyelipwa fidia mpaka hivi navyozungumza. Wiki mbili zilizopita wale wathamini walipita wakawaita waathirika wakapiga picha zao tena kwa mara nyingine ya pili sijui ya tatu lakini pesa zao hawajapata. Sasa bomba hili linatakiwa wananchi washirikishwe katika ulinzi wake. Kama mwananchi kwa miaka zaidi ya mitano hajalipwa hata senti tano unatarajia nini, kweli atakuwa na uwezo wa kulilinda bomba hili? Naiomba Serikali, wale wote ambao wameathirika na tayari *valuation* ilishafanyika walipwe fedha zao, wanasubiria nini kulipwa?

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo, bomba hili la gesi inabidi lilindwe na wanaolinda ni wananchi wanaoishi katika maeneo hayo. Serikali ilikuwa na mpango wa kuwapunguzia gharama za kuunganisha umeme wananchi wote ambao bomba la gesi linapita katika maeneo yao. Je, mpango huu uko wapi? Hivi huyu mtu anayelinda bomba hili la umeme usiku na mchana kwa miaka yote aweze kulipa fedha za kuunganisha umeme sawasawa na yule ambaye hata hilo bomba la gesi lenyewe halijui? Naomba sana Serikali ilianganilie hili ili uunganishaji wa umeme kwa wale wote ambao wapo kwenye lile eneo linalopita bomba la gesi ipunguzwe ili waweze kushiriki katika kulinda bomba hili.

Mheshimiwa Spika, lingine juzi Naibu Waziri Mpya wa Nishati, Mheshimiwa Mwijage alitaji Mikoa ambayo kwa kiasi kikubwa ipo nyuma kwa upande wa upelekaji wa umeme

31 JANUARI, 2015

kupitia mradi wetu wa REA. Mkoa wa mwisho nimeusahau lakini unaofuatia ulikuwa Mkoa wa Pwani ambao mpaka hivi tunavyozungumza ni asilimia 20 tu ya mradi ule umetekelezeka wakati wengine wana asilimia 80 lakini Pwani asilimia 20. Namuomba Waziri aje Mkoa wa Pwani aone kuna nini? Sisi tutakuchukua tupeleke katika maeneo hayo yote uje kuona kuna nini kuliko kuzungumza hapa peke yake Bungeni haisaidii, tunahitaji sana umeme. Kwa hiyo, tunaomba Mheshimiwa Waziri uungane nasi kwenda kuangalia sababu gani zinafanya Mkoa wa Pwani usiende vizuri katika mradi huu wa umeme. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini sambamba na hilo, mradi wa REA unatakiwa uende katika maeneo hasa yanayohusiana na huduma za jamii, kwenye shule za sekondari, kwenye vyanzo vya maji na maeneo ya zahanafi au vituo vya afya. Katika Wilaya ya Rufiji hili halipo, umeme unaishia kwenye nyumba za watu tena kwenye vijiji unapitia mtaa mmoja, miwili basi lakini hauendi kwenye shule za sekondari, hauendi kwenye vyanzo vya maji. Nakuomba Waziri njoo Rufiji tuje tukuonyeshe nini kinachoendelea katika Wilaya ya Rufiji kuhusiana na mradi huu wa REA.

Mheshimiwa Spika, umeme ni kwa ajili ya wananchi wote, REA unapeleka umeme maeneo ambayo si maeneo ya visiwa. Katika nchi yetu kuna visiwa vingi sana lakini hakuna mkakati wowote uliowekwa kuhusiana na kupeleka mradi kwenye hivyo visima. Kwa mfano, mimi kule *delta* nina visiwa zaidi ya ishirini na vina watu zaidi ya 40,000 wapo kule wanahitaji umeme lakini gridi ya Taifa haiwezi kwenda huko. Hebu Serikali iandae utaratibu na siyo Rufiji tu, katika maeneo ya visiwa kwa mfano kule Ziwa Victoria na maeneo mengine, Serikali ina mkakati gani wa makusudi kuhakikisha kwamba umeme huu unakwenda kwa watu wote hauendi katika maeneo yanayopita gridi ya Taifa tu. Je, maeneo hayo hata umeme wa *solar* hauwezi kufanyika?

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nakuomba Mheshimiwa usidhanie ninapozungumzia eneo la *delta* ni eneo dogo sana, ni eneo lina zaidi ya kilomita 70 urefu wake. Nitashukuru sana Mheshimiwa Waziri kama utafanya ziara ya kwenda katika maeneo yale ukaone kule kuna vituo vya afya, kuna zahanafi, kuna shule za sekondari, kuna shule za msingi zote huko zipo na wale watu ni Watanzania wanahitaji umeme vilevile. Nilikuwa nakuomba Waziri mnapofikiria maendeleo, msifikirie maeneo ambayo gridi ya Taifa inapita peke yake na maeneo mengine ambayo gridi ya Taifa haiwezi kwenda lazima maeneo yao yafikiwe kwa kupatiwa umeme mbadala.

Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kwa kunipa nafasi.
(Makofi)

SPIKA: Mheshimiwa Rebecca!

MHE. REBECCA M. MNGODO: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kwa kunipa nafasi na mimi niweze kutoa mchango.

Mheshimiwa Spika, napenda kuanza kwa kusema kwamba mimi niko katika Kamati ya Miundombinu na katika Kamati hii nikiangalia tuna miradi mingi mizuri sana ambayo kama ingekuwa inapewa fedha zile zinakuwa zimetengwa kwenye bajeti, ni miradi ambayo ingeweza kutuletea mafanikio makubwa sana na maendeleo katika nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, kuna wakati mimi nakaa natafakari najiuliza, ni kwa nini hii miradi haiwezi kufanikiwa? Nikakumbuka katika Maandiko Matakatifu, kuna simulizi ya ndugu wawili mmoja akiitwa Kaini na mwingine anaitwa Habili. Huyu Kaini alimuua ndugu yake na kilichotokea ni damu yake ilimwagika katika ardhi. Mungu alimwambia Kaini kwamba amesikia sauti ya damu ya ndugu yake ikimlilia huko mbinguni na kwa hivyo ardhi ikawa imelaaniwa kutokana na ile damu ya Habili ambayo ilikuwa imemwagika.
(Makofi)

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, sisi Watanzania kwa muda mrefu, nakumbuka hata kabla sijawa Mbunge nilianza kusikia kwamba huko Mbeya Watanzania wanachunwa ngozi, niliogopa kwamba mtu anachunwa ngozi! Sisi Tanzania tunachuna ngozi, sijui kama inaendelea lakini imetokea. Albino wanakatwa mikono lakini ninaamini kwamba kama tutatubu, damu ya Daudi Mwangosi iliyomwagika na watu wengine ambao damu yao imemwagika ambayo inaweza kuwa ile damu inasababisha sisi hatuwezi kuendelea, mipango mizuri, miradi mizuri lakini hakuna kitu badala yake tunafanya mzaha tunasahau kwamba hapa kila mtu ana imani yake na tunajua kwamba kwa kweli kuondoa uhai wa mwanadamu haiko katika mikono yetu. Hapa nataka niongelee kwamba tunahitaji kuangalia nyuma na kufikiria ni kwa nini Tanzania tunaendelea kumwaga damu? Ni kwa nini tunaendelea kuwapiga watu na kuwaua na kumwaga damu ambayo sisi haturuhusiwi kumwaga damu ya wanadamu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, niongelee kuhusu miradi ya viwanja vya ndege, samahani siongelei kumpinga mzungumzaji aliyeongea kuhusu viwanja vya ndege kwa sababu mimi nilishakujipanga kuongelea hilo lakini bado nina hakika nina imani kwamba ni muhimu sana tuweze kuboresha na kuendeleza viwanja vya ndege. Kwa sababu sasa hivi ndugu zangu tuko katika utandawazi, tunahitaji wageni sisi wenyewe, kwa ajili ya watoto wetu na vizazi vyetu vijavyo, kwa maana maendeleo tunayojenga na kuyatengeneza siyo kwa ajili yetu sisi wenyewe lakini kwa vizazi vijavyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, swali langu liko katika fedha zilizotengwa kwa ajili ya kuendeleza viwanja vile sita, kiwanja cha Bukoba, Shinyanga, Sumbawanga, Tabora, Mwanza na Songwe. Fedha hizi zilitengwa katika mwaka wa fedha wa 2013/2014 lakini hazikutolewa na katika taarifa na ripoti tuliyokuwa tumeipata kutoka Wizarani tuliambiwa kwamba shilingi bilioni 6.4 zilikuwa hazijatolewa kwa ajili ya kiwanja cha Mwanza, shilingi bilioni 3.5 kwa ajili ya kiwanja cha

31 JANUARI, 2015

Kigoma fedha hiyo haikutolewa katika mwaka wa 2013/2014, Bukoba halikadhalika shilingi bilioni tatu, Sumbawanga shilingi milioni 500 na Tabora shilingi bilioni 2.8. Sasa fedha hii ambayo ilikuwa imetengwa mwaka 2013/2014 na haikuonekana katika bajeti ya 2014/2015, swali langu hii fedha huwa inakwenda wapi? Kwa sababu haikuwa *carried forward* kwenye bajeti inayoendelea mwaka ujao, inanitia mashaka na wasiwasi kwamba pengine hii fedha ndiyo hii hii inayoibiwa kwa sababu sasa inakuwa haitolewi na miaka inazidi kwenda mbele kwa hiyo ile fedha inakuwa haina mtu anaiiona tena kwenye bajeti lakini fedha hii kwa vile ilikwishakupitishwa na Bunge huwa inakwenda wapi ningependa kujua.

Mheshimiwa Spika, pia naomba niongelee kwa kifupi kuhusu bandari hii kavu, sikuwa nataka kuongelea sana bandari lakini nilitaka kuongelea bandari kavu. Kwa sababu bandari kavu kwa mfano Kisarawe ilikuwa imetengwa fedha katika mwaka wa nyuma 2013/2014 lakini katika mwaka huu hatujaona kitu chochote, hatukuona fedha yoyote ambayo imetengwa. Kwa hiyo, ina maana tunapanga mipango halafu tunaachia katikati. Kwa hiyo, kama tulikuwa tumeamua bandari kavu ya Kisarawe itajegwa, fedha ikatengwa na ikapitishwa halafu mwaka wa fedha huu uliokuwepo sasa hivi hiyo fedha haionekani popote, taarifa yenyewe haionekani popote ina maana ile fedha inakuwa imekwenda wapi? Kazi hiyo ambayo ilikuwa imekwisha kuanza ina maana inaachiwa tu katikati, huu ni mfano mmoja ambao ninaufahamu katika Kamati yangu pengine mifano iko mingi katika Kamati zingine pia. Kigoma pia jirani yangu Mheshimiwa Subreena hapa ameniambia kuna bandari kavu inaitwa Katosha huko Kigoma ambapo wananchi wa pale hadi nyumba zao zinaanza kubomoka, walikwishakuambiwa watahamishwa kwa ajili ya kujenga bandari kavu lakini fedha haijatolewa kwa ajili ya fidia. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kuna maeneo mengine ambayo napenda kuyazungumzia yanayohusu fidia Watanzania

31 JANUARI, 2015

wanateseka wanaokaa katika maeneo ambayo wanahitaji kuhama. Bukoba inahitajika shilingi bilioni 1.9, hii pesa haijafikishwa pale na wananchi wanaoishi pale wanashindwa kuendelea na kazi zao kama kawaida, wanashindwa kufanya kilimo, kwa sababu wako katika *tension*. Kama mtu yuko *on transit* anatakiwa kuondoka na pesa haijatoka kwa ajili ya Bukoba na ninaamini hii fedha ni ndogo sana Mheshimiwa Tibaijuka angekuwa hapa nadhani shilingi bilioni 1.9 kwake ingekuwa ni kidogo pengine angeweza kutusaidia kulipa kwa ajili ya Bukoba. Huko Shinyanga nako tunaambiwa ilitakiwa shilingi milioni 600 kwa ajili ya fidia, Sumbawanga shilingi bilioni 3, huu unakuwa ni usumbufu, wananchi wanaambiwa kwamba wataondoka, Wabunge wamepitisha wameshajua ni kiasi gani kinatakiwa kulipwa kwa ajili ya wananchi ili wananchi waweze kuondoka na kwenda katika maeneo mengine waweze kujiendeleza kuishi kama kawaida, kusomesha watoto lakini wanabaki kuishi katika mashaka bila ya kuwa a uhakika.

Mheshimiwa Spika, mimi ningeshauri kwamba uwepo utaratibu wa kuhakikisha kwamba kweli mradi huu unatakiwa kufanyika kuliko kuwa na miradi mingi. Miradi ni mingi fedha haitolewi hata kwa mwaka huu wa pesa ningekuwa nimesoma pia kuelezea ni kiasi gani kimetengwa na kiasi gani kilichotolewa, nimeamua tu kusoma za nyuma zaidi kwa sababu hata kwa mwaka huu wa fedha 2014/2015 katika miradi ambayo iko katika Kamati yetu siyo fedha zote zimetolewa. Nadhani kuliko kuwa na miradi mingi bora kuwa na miradi michache ambayo sisi tunaweza kuimudu na tunaweza kutenga fedha ...

*(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha
kwa muda wa mzungumzaji)*

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Ole-Sendeke.

MHE. CHRISTOPHER O. OLE-SENDEKA: Mheshimiwa Spika, nachukua nafasi hii kukushukuru kwa kuniona na

31 JANUARI, 2015

kunipa nafasi ya kuchangia taarifa ya Kamati zetu zote mbili na kwa kweli niwashukuru Wenyeviti wote wawili wa Kamati hizo za Kudumu za Bunge kwa taarifa zao nzuri ambazo wameziwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Nishati na Madini chini uongozi wa Mheshimiwa Victor Mwambalaswa ilipata nafasi ya kufika katika machimbo ya Tanzanite kule Mererani wakati wa kutafuta ufumbuzi wa migogoro iliyokuwa ikiendelea kati ya wachimbaji wadogo na wachimbaji wakubwa. Bahati nzuri Kamati nzima ilifika na tulikutana nao na bahati nzuri tena nimeongea na Mwenyekiti wa sasa wa Kamati ambaye nina kila sababu ya kumpongeza, Ndugu yangu Mheshimiwa Ndassa kwa kulielewa tatizo lililoko pale. Imani yangu ni kwamba iko haja ya Serikali kukaa na kuendelea kushauriana na Kamati ya Nishati na Madini ili waweze kupata ufumbuzi ulioko kati ya migogoro inayoendelea kati ya wachimbaji wadogo na wakubwa na hasa tatizo lile la mitobozano kati ya migodi ya kitalu B na kitalu C na kitalu D na kitalu C ili waweze kumaliza mgogoro huu. Imani yangu ni kwamba mgogoro huu utamalizwa vizuri.

Mheshimiwa Spika, lakini kilio changu kingine ilikuwa ni kwa Halmashauri ya Wilaya ya Simanjiro kuweza kupata hisa zile ambazo zilikuwa zimegawanywa hisa 50 kwa STAMICO ukizingatia kisera tulikubaliana kwamba STAMICO itaiwasilisha nchi yetu na Serikali yetu katika uwekezaji kwenye madini ya kimkakati kwa maana ya *strategic mineral* lakini madini ya vito siyo *strategic*. Kwa hiyo, nafikiri kwamba ni muhimu sana zoezi lile ambapo nimefikisha kilio changu kwa Waziri Mkuu, ipo haja ya Wizara pamoja na Waziri Mkuu kuweza kusaidia jambo hili ili nalo sasa lifikie mwisho.

Mheshimiwa Spika, bado nakubaliana na Kamati kuishauri Serikali ione jinsi ambavyo hisa ziliuzwa kutoka *Tanzanite One* na kwenda kampuni Skys ili kuona pia kama taratibu zimefuatwa na kodi ya Serikali imekusanywa.

31 JANUARI, 2015

Mimi nitafarijika sana nikiona hisa nyingi za makampuni haya yanayochimba madini ya vito, zinaendelea kubaki katika mikono ya Watanzania, badala ya kuendelea kwenda katika mikono ya wageni, kinyume na sera ambavyo tulijaribu kujiwekea na Sheria ya Madini yenyewe ilivyo.

Mheshimiwa Spika, nina jambo moja katika Wizara ya Miundombinu, kama mnavyokumbuka nilishalipigia sana kelele suala la Barabara ya KIA - Mererani kujengwa kwa kiwango cha lami kupitia Kijiji cha Naisinye na kuelekea kwenye Kijiji cha Shambarai. Kilichoshangaza ni kwamba, aliwekwa mkandarasi mmoja ambaye hakuweza kutimiza wajibu wake na Wizara ilichukua hatua ya kumwondoa mkandarasi huyo, lakini mpaka sasa hajapatikana mwingine. Imani yangu ni kwamba, nitapata maelezo kutoka kwa Waziri mwenye dhamana kwamba sasa nini kinakwamisha mkandarasi huyo wa pili kupewa kazi ya kuanza ujenzi wa barabara ya kiwango cha lami kutoka KIA kupitia Naisinye kwenda katika Mji Mdogo wa Mererani. Rai yangu ni kwamba maelezo yatatolewa hapa ili wananchi wangu waweze kujua ni nini kinakwamisha zoezi hili.

Mheshimiwa Spika, nalisema hili kwa uchungu kidogo kwa sababu barabara nyingi za lami zimekuwa zinafika katika baadhi ya maeneo ya wafugaji na kukomea mpakani mwa Wilaya. Utakumbuka kuna barabara ya lami inayotoka Mji wa Moshi na kuishia mpaka wa Simanjiro na Wilaya ya Moshi Vijijini pale TPC, lakini kuna barabara zingine kulikuwa na shughuli nyingine za usambazaji umeme ambazo zilikuwa zinakuja zikifika katika mipaka ya Wilaya yetu inakwamia palepale. Imani yangu ni kwamba, REA sasa chini ya Uongozi wa Waziri mpya wa sasa wa Nishati na Madini, ambaye ninampongeza kwa kuteuliwa kwake, inaweza ikafanya kazi ya kuhakikisha umeme unafika katika vijiji vilivyokuwa vimepangwa. Nikiwa hapa Bungeni lazima niseme, ndiyo mara ya kwanza nguzo ya kwanza katika wiki hii imefika Simanjiro. Wakati ninyi wenzangu mnapongezana kwa Vijiji 20, 50, 70 vingine kupata umeme, mimi ndiyo nguzo ya kwanza inakwenda leo. Kwa hiyo, nataka niwapongeze

31 JANUARI, 2015

waliokuwepo na hata hawa wa leo kwamba sasa Simanjiro nguzo zimeenda kulala pale.

Mheshimiwa Spika, imani yangu siyo Wananchi wa Simanjiro waone nguzo zimelela, bali wanataka kuona umeme sasa katika vijiji ambavyo vimepangwa kwenye Kata ya Nabelela, kwenye Kata ya Terati, Kata ya Comoro, Kata ya Wigoro Namba Tano, Kata ya Emboreti, Kata ya Lebosireti na kumaliza umeme katika maeneo yale ya Kata ya Ngorika hasa katika vijiji vya Ngorika, Kariati, Ngorika A, Ngorika C na pale Limkuna kama ambavyo Mheshimiwa Rais aliahidi.

Mheshimiwa Spika, ninataka nikubali pia kuipongeza REA kwa kukubali ombi langu mahususi la kupeleka umeme katika Vijiji vya Ruvu Lemiti na Gunge kutoka Hedalu, ambalo lilikuwa ni ombi mahususi nililoomba na wakakabidhi kazi hiyo ifanywe na wenzetu wa TANESCO Mkoa wa Kilimanjaro.

Mheshimiwa Spika, kuhusu barabara, bado nakumbushia haja ya kukamilisha upembuzi yakinifu wa barabara inayotoka Arusha kupitia Mbauda, kupitia Komoro, kupitia Nabelela, kwenda Olkesumet, kwenda Kibaya Wilayani Kiteto na kuingilia Kongwa kama barabara ya kimkakati ambayo ipo katika Mpango wa MCC. Hili ni imani nyangu pia kwamba, Wizara inayohusika itaifanyia kazi haraka ili wananchi wale nao waweze kupata usafiri huo kwa maeneo hayo.

Mheshimiwa Spika, nakuja kwenye suala zima la mikataba katika gesi na madini. Moja kati ya uchochoro mkubwa sana ambao unaitafuna nchi yetu na ni vizuri sana Serikali ijaribu kujielekeza ni kupitia upya mikataba hii. Rai yangu ni kwamba, gesi inaweza kusaidia maendeleo ya nchi hii kama mikataba yake itawekwa vizuri. Kama mikataba itakayoendelea kuwepo itafanana na ile ya *State Oil* ambayo ilivuja kidogo na kuweza kufika hapa Bungeni, basi maana yake nchi yetu itaendelea kuwa washuhudiaji. Kwenye gesi tena utaweza kuona kwamba upo uwezekano wa rasilimali gesi kunufaisha wageni zaidi badala ya kunufaisha nchi yetu. Ukiangalia kwenye mkataba huu ambao tuliwahi kuutoa

31 JANUARI, 2015

hapa Bungeni kama mfano, utakuta wanaonufaika ni wale ambao wamewekeza, lakini sisi kama nchi kwa kweli manufaa ni madogo sana. Ipo haja sasa kwa Kamati ya Nishati na Madini kujipa muda wa kutosha kupitia mikataba ile ili tuweze kuishauri Serikali vizuri katika eneo hilo.

Mheshimiwa Spika, suala zima la mafuta ya petrol na dizeli sasa hivi Duniani yameshuka kwa asilimia 45, lakini uhalisia huo hauonekani katika soko la ndani ya nchi. Ipo haja suala hili likazungumzwa na Serikali itoe kauli ndani ya Bunge hili, kwa sababu hivi sasa unaweza kuona baadhi ya makampuni yanayoagiza na kuuza mafuta yanavyoweza kushamiri kwa kupata faida kubwa na ndiyo maana unaweza kuona kila kona leo kuna makampuni ambayo yanajenga siyo tu vituo vya mafuta kwa wingi, lakini yanajenga mpaka *Supermarket*, unajuliza fedha hizi zinatoka wapi. Ukishaona wanatengeza faida kubwa kiasi hicho na wakati siyo wao peke yao wanaouza mafuta, lazima ujue kuna uchochoro mwingine unaendelea. Ninataka niwaambie miongoni mwa uchochoro mwingine ulioko ni mafuta yanayoonekana yako kwenye *transit* ambayo yanashushwa ndani ya nchi na kuuzwa.

Mheshimiwa Spika, mtandao huu mkubwa na mtandao ambao ningependa sana kuiomba Wizara ya Fedha na Wizara ya Nishati iuangalie sana. Ni jambo ambalo ukiligusa, kwa sababu nimekaa kwenye Kamati hii ya Nishati na Madini kwa miaka saba na nusu, kwa kweli unaweza ukakuta kuna mtandao wa hatari sana. Nataka Serikali na Bunge hili liamue kushughulika na mafisadi katika Sekta ya Mafuta kama ambavyo tuliamua kushughulika na *Escrow* tushughulike na hili pia. Ni imani yangu kuwa, Rais Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete, ni msikivu, chini ya usaidizi wa Mheshimiwa Pinda, kama walivyosikia katika suala la *Escrow*, nina hakika watatusikia pia katika hili na uchochoro huo mwingine utazibwa. Bado rai yangu kwa dada yangu Mheshimiwa Saada, Waziri wa Fedha, ni kuendelea kuona zile fedha ambazo zimekuwa *ring-fenced* kama alivyoahidi mwenyewe na wasaidizi wake walivyoelezea, sasa ziendeleo kwenda maeneo ambayo yanakusudiwa. Nina imani kubwa sana

31 JANUARI, 2015

na utendaji wako na ninaamini kabisa utaweza kutusaidia katika jambo hili.

Mheshimiwa Spika, nataka nichukue nafasi hii kabla sijamaliza niwapongeze Wabunge wenzangu, waliopata nafasi ya kupata Baraka za Rais katika mabadiliko haya mapya ya Baraza la Mawaziri; nikianza na Waziri wa Nishati na Madini, Waziri wa Ardhi na Naibu Mawaziri na mama yangu Anne Kilango...

(Hapa Kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa mzungumzaji)

SPIKA: Ahsante.

MHE. CHRISTOPHER O. OLE-SENDEKA: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Nilimwita Mheshimiwa Rajab, halafu atakuja Waziri wa Fedha.

MHE. RAJAB MBAROUK MOHAMMED: Mheshimiwa Spika, nami nikushukuru kwa kunipa nafasi angalau niweze kuchangia katika Taarifa hizi za Mwaka za Kamati ya Miundombinu na Kamati ya Nishati na Madini. Nichukue nafasi hii na mimi kumpongeza Mwenyekiti mpya wa Kamati ya Nishati na Madini, Mheshimiwa Richard Ndassa. Vilevile nichukue nafasi hii kuzipongeza Kamati, kwa kazi ambazo wamezifanya na Taarifa zao ambazo wameweza kuziwasilisha kwa umahili mkubwa katika Bunge lako hili.

Mheshimiwa Spika, nianze na *TTCL*. Leo kwa mara ya kwanza nataka nichukue nafasi hii niipongeze sana *TTCL*, juu ya kuwa na changamoto nyingi, lakini kwa upande wetu hasa kule Pemba, wameweza sasa hivi kujenga Jengo la Ofisi kwa ajili ya huduma za *TTCL*. Kwa miaka mingi Ofisi za *TTCL* Pemba walikuwa wanakodi majengo ya watu binafsi. Katika kipindi hiki ambacho sisi tangu tuingie Bungeni na kuanza kulipigia kelele suala hili, kwa kweli *TTCL* wameanza kujenga hili jengo, liko katika hatua nzuri na linaonekana

31 JANUARI, 2015

linakwenda vizuri. Tunawaomba tu liweze kukamilika kwa haraka ili huduma sasa za utendaji za *TTCL* ziweze kuhamia katika jengo hilo jipya.

Mheshimiwa Spika, la pili, nizungumzie kuhusu Taarifa ambayo ameitoa Mwenyekiti hapa wa Kamati ya Miundombinu. Alizungumzia suala zima la kuboresha Jiji la Dar es Saalam. Nataka nikubaliane naye sana katika hili. Mradi huu wa Kuboresha Jiji la Dar es Saalam, siyo tu utasaidia kupunguza msongamano wa magari katika Jiji la Dar es Saalam, lakini pia unaweza kuzisaidia Halmashauri zetu katika suala zima la ukusanyaji wa mapato. Hivi sasa Jiji la Dar es Salaam linapata tabu katika ukusanyaji wa mapato kutokana na miundombinu mibovu ambayo imezizunguka Halmashauri za Jiji la Dar es Salaam. Kwa hiyo, ni imani yangu kuwa Mradi huu ikiwa utakwenda sambasamba na Mradi wa *Symbol* za Posta na Anuani za Makazi, basi nina uhakika mapato katika Halmashauri za Jiji la Dar es Salaam yatakuwa makubwa zaidi. Hii ni kwa sababu Halmashauri zetu sasa zitaweza ku-*trace* kwa ajili ya suala zima la kupata mapato katika *property tax*, majengo. Kwa hiyo, ili kupata *property tax* vizuri, basi ni vyema Serikali na Wizara husika ikaharakisha sana huu Mradi wa *Symbol* za Posta na Anuani za Makazi. Hii naomba isiwe kwa Dar es Salaam tu, ni kwa maeneo yote au Mikoa yote ndani ya nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, nizungumzie kuhusu mabasi yanayoenda kasi. Hivi sasa Mradi wa Mabasi Yaendayo Kasi unaonekana kujengwa katika eneo lile la mabasi la Ubungo. Mimi nilitaka nijue tu, Serikali wamewezaje kuhamisha eneo lile la Ubungo ambalo umiliki wake ulikuwa ni wa Jiji la Dar es Salaam. Jiji la Dar es Salaam limerithi eneo lile au limetwaa eneo lile kutoka UDA. Lile eneo kabla ya hapo lilikuwa ni eneo la UDA, ambalo lilikuwa chini ya Jiji la Dar es Salaam. Kwa sasa tumeona Mradi ule wa *DARTS* umeweza kujenga miundombinu yake pale katika eneo lile. Sasa tunachotaka kuelewa hapa kutoka Wizara au Serikali itueleze, uhamishaji wa eneo lile kwenda *DARTS* umefanyikaje ili hapo baadaye kusije kukatokea mvutano baina ya taasisi hizi mbili?

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, sasa niende katika Kamati ya Nishati na Madini. Katika ukurasa wa saba wa Taarifa ya Kamati ya Nishati na Madini, kuna Wakala wa Ukaguzi wa Madini Tanzania. Nilitaka kuelewa uhusiano wa Wakala huyu wa Madini ambaye kwa mujibu wa taarifa hii ya Kamati ni kwamba, lengo la wakala ni kuhakikisha Serikali inapata mapato stahiki kutoka kwenye shughuli za uzalishaji na biashara ya madini nchini kupitia usimamizi na ukaguzi makini wa shughuli hizo.

Mheshimiwa Spika, haya madini yanachimbwa katika maeneo yetu na lengo la madini ni kuwafaidisha wananchi ambao wanaizunguka migodi ama maeneo ambayo kuna madini hayo. Ukweli ni kwamba, katika maeneo yetu mengi bado Halmashauri zetu hazijaweza kufaidika moja kwa moja na uwekezaji huu ama uchimbaji huu wa madini. Sasa nilitaka kujua, Serikali ama Kamati itakapokuja ku-*wind up*, Mwenyekiti atupe maelezo juu ya uhusiano uliopo baina ya TMAA na Halmashauri zetu. Kwa sababu ninaamini kama kunakuwa na uhusiano mzuri, kunakuwa na *chain* baina ya TMAA pamoja na Halmashauri zetu, basi Halmashauri zitapata mirabaha yake kihalali na katika njia ambayo ni nzuri kabisa.

Mheshimiwa Spika, kwa hayo machache, ninakushukuru sana.

SPIKA: Ahsante. Mheshimiwa Jafo, katuokolea muda huyu ndugu.

MHE. SELEMANI SAID JAFO: Mheshimiwa Spika, ahsante. Kwanza, nikushukuru sana kwa kupata fursa hii nami kuweza kuchangia machache katika hoja za Kamati mbili. Nitazungumza kwa kifupi sana.

Mheshimiwa Spika, jambo la kwanza, Serikali katika Mpango wake wa Taifa wa Miaka Mitano ilianisha ujenzi wa Bandari Kavu ya Kisarawe, lakini mpaka sasa ujenzi huo unasuasua. Kuna habari kuwa inawezekana kuna hujuma ya makusudi inatakiwa ifanyike katika Mradi huu. Sasa

31 JANUARI, 2015

tunataka tupate maelezo hapa kutoka Serikalini; je, Mradi huu upo au haupo? Kama haupo ina maana Serikali inakiri kwamba Mradi huu unahujumiwa kwa makusudi. Ieleweke wazi kwamba, Mradi ule ni mkakati wa kusaidia uchumi wa Tanzania. Lengo limewekwa kwamba, ikijengwa Mradi wa Bandari Kavu ya Kisarawe, mizigo itatoka kutoka Bandarini, itaingia Kisarawe kwa ajili ya kwenda kuisambaza. Sasa tunataka tupate ufafanuzi katika hilo na bahati nzuri pale kulikuwa na mwekezaji ameshaanza juhudi; kama hakuna nguvu nyingine kwa nini tusimsaidie mwekezaji ambaye ameshawekeza vya kutosha pale kuanzisha Bandari Kavu? Kuna Kampuni moja ya ndugu yangu mmoja anaitwa Turkey, imeshaanza mchakato huo. Jamani kama kuna juhudi ya kufanya, tufanye ilimradi wanataka ajira uchumi uweze kukua.

Mheshimiwa Spika, hili naomba kulizungumza kwa uchungu kwa sababu inawezekana kuna hujuma za makusudi zinataka zifanyike kwa ajili ya Wilaya yetu ya Kisarawe. Bahati nzuri Waziri mwenye viwango na kasi yuko hapa, nadhani hili ulisikia kutoka kwa Mheshimiwa Jafo, Mbunge wa Kisarawe kwamba, anataka maelezo; je, Mradi upo au haupo?

Mheshimiwa Spika, jambo la pili leo hii ukienda katika Ofisi za TANROAD mikoja mbalimbali, upelekaji wa pesa umekuwa ni tatizo kubwa sana. Barabara nyingi ambazo zinatarajiwa kujengwa kwa lami, japokuwa Serikali ina mpango huo, lakini hadi hivi sasa utekelezaji wake unasuasua. Naomba sana Serikali, naomba Waziri wa Fedha, Ofisi yetu ya TANROAD Mkoa wa Pwani, kuna Miradi ambayo ilitakiwa itekelezwe, ujenzi wa barabara ya lami ulitakiwa uanze mpaka hivi sasa, upelekaji wa pesa umekuwa ni changamoto kubwa sana. Naomba Wizara ya Fedha ihakikishe Ofisi za TANROAD zinapata fedha ilimradi ujenzi wa miundombinu hiyo uweze kuendelea.

Mheshimiwa Spika, naomba kuzungumzia suala zima la umeme vijijini. Naishukuru Serikali sana kwa kazi kubwa inayoendelea kufanya kwa ajili ya upelekaji wa umeme vijijini.

31 JANUARI, 2015

Ninaamini sasa tuna Waziri mwingine, ambaye atakuwa na kasi ileile kama Waziri wa mwanzo na kuna Manaibu, nakushukuru sana ndugu yangu Mwijage kwa kupata hiyo fursa, lakini naomba uchukue changamoto hii. Tuna mkandarasi wa *Symbion* aliyekuwa akipeleka umeme kutoka Kisarawe unapita Maneromango mpaka kule Msanga. Mkandarasi huyo amechukua muda mrefu sana na Waziri wa hivi sasa ambaye mwanzo alikuwa Naibu Waziri, Mheshimiwa Simbachawene, kipindi kile alitoa *deadline* kwa Mkandarasi huyo mpaka Septemba mwaka 2013, angekuwa amemaliza Mradi huu; lakini leo hii tunapozungumza mwaka 2015 watu hawajapata umeme. Nguzo kubwa zimefika lakini transfoma na nguzo ndogo hazijashuka. Naomba sana ikiwezekana Mheshimia Naibu Waziri, nikualike Jimboni kwangu tukitoka hapa ufike uende kutembelea uuone mradi huu. Kama Mkandarasi akishindwa kufanya kazi mnyang'anyeni mpeni mwingine anayeweza kufanya kazi. Wananchi wanataka huduma hawataki blabla zingine. Tunataka kama mkandarasi akishindwa kufanya kazi anyang'anywe hiyo kazi apewe mtu mwingine anayeweza kufanya hiyo kazi.

Mheshimiwa Spika, vilevile naomba nizungumzie suala zima la gharama za umeme. Naomba sana Mawaziri wenye dhamana katika eneo hili, muangalie. Mimi nina wasiwasi sana na hii mikataba yetu hasa Makampuni ya Umeme yanayolipwa gharama kwa ajili ya kuzalisha umeme. Hii mikataba jamani tuiangalie vizuri, mimi nina wasiwasi mkubwa sana, je, zile BOQ ile mikataba ile; hivi bei ya mafuta huyu jamaa anayozalishia umeme, *a unit price* ya lita moja au *cubic meter* moja ni kiasi gani? Inawezekana *energy charge* inakuwa ni kubwa zaidi, ukiangalia kumbe ile mikataba yenyewe haiko sawasawa na huko inaonekana ndikyo kichaka kikubwa ambacho Watanzania wanaumia. Naomba sana Mawaziri mlioko katika eneo hilo, mhakikishe mnafuatilia vizuri hiyo Mikataba. Hebu pitieni tena hiyo mikataba, wapi mwananchi anapokwazika, lengo letu ni kwamba, tufike muda wananchi waweze kunufaika na maisha yao kama tunavyotegemea.

31 JANUARI, 2015

Nawashukuru sana katika Sekta ya Umeme tumefanya kazi vizuri zaidi. Nawaomba Mawaziri wenye dhamana katika eneo hilo endeeleni na *speed* ileile ilimradi Watanzania waendeleo kunufaika. Katika hili wananchi wote wataona kweli Chama cha Mapinduzi kimepata Viongozi wazuri wa kutumikia Taifa lao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba kuzungumzia suala zima la upelekaji wa pesa za *REA*. Nadhani hapa tulipitisha sheria kwamba, pesa kutoka katika mafuta ya taa zote ziende *REA*. Kwa nini tunafika wakati mwingine *REA* wanakuwa hawana pesa? Hapa lazima tujulize vizuri, ile fedha Bunge hili lilipitisha moja kwa moja iende *REA*, pesa hiyo inaenda wapi? Inawezekana Miradi mingine imesimama sasa hivi, wananchi wanasubiri umeme Miradi haitekelezeki kwa sababu pesa *REA* hakuna, lakini Bunge hili hili tulikubaliana kwamba pesa zile zote ziende *REA*. Naiomba Wizara ya Fedha, ihakikishe zile pesa ambazo Bunge hili tumekubaliana moja kwa moja ziende *REA*, basi lazima zitekelezwe kama tulivyokusudia.

Mheshimiwa Spika, mimi nakushukuru wewe kwanza kwa kunipa fursa hii. Tumetoka kukuwakilisha kule, kazi imeenda vizuri na hapa nimerudi, ahsante sana kwa kunipa nafasi. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Soni!

MHE. JITU V. SONI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Kwanza, naomba nikushukuru kwa kunipa nafasi ya kuchangia katika Taarifa za Kamati hizi mbili, Kamati muhimu sana ambazo zinawagusa Watanzania wengi hasa ambao wako vijijini.

Naomba Kamati ya Nishati, iendeleo na kazi yake. Nawapongeza kwa kazi nzuri wanayofanya na nawaomba waendeleo na jitihada hizo. Ninaamini kazi ambayo Serikali imeanzisha, itaendelea kufanyika kwa kasi na kwa moyo uleule. Kwa upande wa Miradi ya *REA*, naomba niishauri Serikali na Kamati isimamie vizuri zaidi. Naipongeza kwa kazi nzuri na sasa vijiji vingi tayari vina mwelekeo wa kupata

31 JANUARI, 2015

umeme sasa, kazi inaendelea kwa kasi kubwa. Kule Babati tatizo ni moja na naomba lifanyiwe kazi; maeneo mengi ambayo wananchi wameahidiwa kupatiwa umeme na kazi inaendelea, umeme ule unapita katika maeneo ya barabarani tu, yaani watu ambao wanategemea kupata umeme kwenye kijiji kwa mfano chenye watu mia mpaka mia mbili wenye mahitaji, ni watu kumi hadi kumi na tano tu wanafungiwa umeme na kazi nyingine inayobaki wanasema TANESCO itakuja kumaliza. Sasa tunajua kabisa hali ya TANESCO ilivyo na inaweza kukaa miaka mingine 50 na huo umeme usiendeleo kusambaa kama ilivyo katika miji mingi.

Tuna vijiji vingi kule kwetu Babati, watu waliahidiwa kupatiwa umeme na nguzo zimefikishwa tayari, ni watu 10 hadi 15 tu na taasisi nyingi kama shule, zahanati na vituo vya afya, zimeendelea kuachwa. Tunaomba katika mpango huu tuhakikishe katika kijiji watu wenye mahitaji, basi wote wapatiwe huo umeme ili baadaye suala hilo la kusubiri lisiwepo.

Pia niendeleo kuchangia katika Sekta ya Madini. Azma ya Serikali ni kuongeza thamani katika maeneo ya vito. Tuna *Tanzanite* kwa mfano na vito vingine vingi tu, ambavyo vinachimbwa Tanzania, lakini yote inaenda kama ghafi nje ya nchi. Tunaomba Serikali iangalie namna ya kuboresha vituo vya kufundishia Watanzania ili na wao waweze kupata elimu hiyo, wala siyo gharama kubwa na kuanzisha kituo kama hicho siyo ajabu.

Kwa mfano, Arusha pale wangeweza kuboresha Kituo cha Madini Kanda ya Kaskazini, wangeweza kuweka mashine kama 100, kila miezi sita tungekuwa na Watanzania 100 ambao wangejifunza kuchonga vito. Badala ya kupeleka vito vyetu nje ya nchi bila kuchongwa, basi vito vyote vichongwe hapa nchini. Hii itaongeza ajira kwa wingi na ni mashine ndogo ambapo hata kukopeshwa kama wanapopita katika taasisi zingine hizi kama za VETA kwa mafunzo, basi hao wananchi wangeweza kukopeshwa. Kwa mfano, nchi kama Thailand kule Bangkok, Jaipur India, wale wote wanafanya hivyo hivyo na watu wao wanapata ajira.

31 JANUARI, 2015

Kwa hiyo, madini yetu yanaweza kuongezwa thamani baada ya kuwafundisha na kusanifu vito nchini.

Sehemu nyingine, ningeeomba kuishauri Serikali, kutokana na bei ya mafuta kushuka duniani kwa asilimia 45 na zaidi, ile haijamfikia raia wa kawaida; hakuna mahali ambapo nauli zimeshuka, hakuna mahali bidhaa yoyote imeshuka kutokana na bei ya mafuta ilivyoshuka, lakini bei inapopanda, siku ya pili bidhaa zote na huduma zote zinapanda bei.

Sasa ningeeomba ili Mtanzania wa kawaida anufaike, badala ya shilingi 50 ambayo sasa hivi tunachangia Mfuko wa REA, basi tungeongeza shilingi 100 iwe shilingi 150 ili Mfuko ule wa REA uweze kutuna zaidi. Fedha ile ikienda huko ninaamini wananchi wengi hasa wale vijijini wataweza kupata umeme na tutaweza kupata maendeleo ya kasi zaidi katika sekta hiyo.

Mheshimiwa Spika, naomba nichangie katika miundombinu. Kuna daraja ambalo tuliahidiwa, Daraja la Magara, ambalo ni la siku nyingi, tunaomba Serikali itupe jibu imefikia wapi. Wizara zingine zote zimetimiza ahadi zao, Wizara ya Maliasili na Utalii, wamefungua geti la kule Mayoka, Wizara ya Nishati na Madini wamepeleka umeme mpaka huko na kuna maendeleo mengi.

Kinachokwamisha maendeleo huko sasa ni hilo daraja moja tu ambapo, ingawa asilimia 80 ya Hifadhi ya Ziwa Manyara iko Mkoa wa Manyara, lakini mapato yote yanabaki katika mkoa mwingine na mkoa wa Manyara haunufaiki kabisa na Sekta hiyo ya Utalii. Kwa hiyo, tungeomba Wizara hiyo ya Ujenzi iangalie namna ya kutuhakikishia hilo daraja ambalo ni ahadi ya siku nyingi liweze kufanyiwa kazi na tulipate kwa haraka.

Kipaumbele kingine ambacho ninakiona ni suala la Mkongo wa Taifa. Umepita maeneo mengi, umepita Mkoa wa Manyara, lakini mpaka leo hatunufaiki na mkongo huo. Ningeeomba Serikali iangalie katika maeneo ambapo

31 JANUARI, 2015

umepita basi waunganishe ili huduma hiyo ya mawasiliano iweze kupatikana.

Sehemu nyingine ningeshauri Serikali pia iangalie na Kamati ifuatilie kwa karibu, katika vyo vyetu vikuu vyote. Chuo Kikuu cha Sokoine, kinapata shida ya mawasiliano na tungeomba mkongo uko pale Morogoro, kiweze kuunganishwa ili huduma ile iweze kutumika na chuo hicho ili kuboresha elimu katika chuo hicho.

Lingine ambalo ningeomba Kamati isaidie kufuatilia kwa karibu sana ni suala la fedha ambazo zinaenda kwenye Mfuko wa Barabara, ni asilimia kumi tu tunaruhusiwa kutumia kwa kutumia *force account*. Ningeomba Serikali iangalie namna na Kamati ishauri Serikali, ili iweze kuongezwa kutoka asilimia 10 hadi asilimia 25 katika Miradi ya Barabara. Fedha yenyewe inayoenda ni ndogo, kuna watu wenye mitambo yao binafsi. Kwa hiyo, ilie asilimia ya *force account* ingeongezwa, ile mitambo wananchi ambao wako tayari kuchangia ile kazi waweze kufanya wao wenyewe na idadi ya kazi ambayo ingefanyika, basi itakuwa kubwa zaidi kwa kutumia *force account*.

Katika haya masuala mengine yote, tatizo kubwa ambalo tunalo nchini siyo kwa kuongeza mapato Serikali wala jambo lolote, hata hii fedha kidogo ambayo tunaipata ni kuangalia mfumo na kubadilisha Sheria ya Manunuzi. Sheria hii ni kandamizi, inawanufaisha watu wachache, kwa sababu inafanya huduma zote ambazo zinatolewa na Serikali au wakandarasi wote unakuta gharama hizo ni mara mbili au tatu, ambapo bidhaa hiyo hiyo kwa bei ya soko bei ni ndogo sana.

Kwa hiyo, ningeomba, hii Sheria ya Manunuzi ndiyo ingeangaliwa, kwa sekta zote, Wizara zote, hata kamati zote zikija, utakuta fedha inayoenda huko, bila kuangalia hii Sheria ya Manunuzi, hakuna mahali ambapo tutaweza kusonga mbele. Sheria hii ndiyo imerudisha maendeleo nyuma na watu wachache waendeleo kunufaika. Uthibitisho wa hili upo katika sekta zote na inaonekana wazi.

31 JANUARI, 2015

Lingine, tulikuwa tunaomba maeneo ambapo leseni za madini zinatolewa, zizingatie pia masuala ya mazingira. Maeneo mengi leseni za madini inapotolewa zinaathiri wananchi wengi ambao wako katika maeneo hayo, hawapati fidia stahiki, lakini pia hawanufaiki na hayo madini. Maeneo mengi wanaendelea kuharibu vyanzo vya maji na miundombinu mingine ambapo fidia yake inakuja kuwa kitendawili kwa wale wahusika. Kwa hiyo, sheria hizi zote zingekuwa zinaangaliwa ili ziweze kuwiana, kabla ya mtu kupewa leseni, madini wanaendelea kutoa leseni, lakini unakuta wenye kuathirika na matatizo mengine yanayojitokeza baada ya hapo yanakuwa ni mengi zaidi.

Naiomba Serikali iangalie kwa undani zaidi suala la mawasiliano. Katika maeneo mengi leo hii tunataka kutumia teknolojia ya TEHAMA. Maeneo mengi sasa hayana mawasiliano. Kule kwetu wananchi wengi kuna mradi ambao wanafunga umeme wa *solar* na ili uweze kuunganishiwa, uweze kukopeshwa kwa muda wa miaka mitatu kwa gharama ndogo tu unalipa kwa miaka mitatu, kama huna mawasiliano, basi hupati fursa hiyo ya kukopa. Kwa hiyo, mtu anakosa mawasiliano na nishati ya umeme, lakini mbali na hilo, hata ile nishati ya Gridi ya Taifa haitafika na kwa muda mrefu wataendelea kukosa. Kwa hiyo, katika maeneo kama hayo, tunaomba Serikali iangalie namna ya kuhakikisha mawasiliano yanafikishwa.

Kule kwangu kuna Kata tatu; Ufana, Madunga na Dabil, wamekosa fursa hiyo, lakini maeneo mengine yote wameweza kupata hiyo umeme wa *solar* kutokana na Mradi wa Mobiso ambao unaendelea. Bado niendeleo kuipongeza Serikali kwa jitihada zinazofanywa, lakini suala la kuongeza thamani katika masuala ya vito na ile ahadi kwamba sheria ile ya usonara ingeletwa ili badala ya madini yetu kupelekwa nje, dhahabu na fedha, halafu zinarudishwa nchini zikiwa zimeshatengenezwa vito na vidani na ile ajira ambayo inapatikana kwa wale wananchi wa nchi zingine, basi hiyo ajira iwe inapatikana humu humu nchini. (Makofi)

31 JANUARI, 2015

Kwa hiyo, kuna haya masuala tukiweza kukaa pamoja, nina uhakika kabisa, tumeanza kuyasema kwa miaka mingi na mwenzangu ambaye alikuwa Kamishna wa Madini, yeye pia anasisitiza haya masuala kila wakati. Kwa hiyo, tunaomba Kamati iendelee kuishauri Serikali ili tuweze kuboresha sekta hiyo na kuongeza thamani na kuongeza ajira hapa nchini.

Baada ya hayo machache, mimi ninaendelea kuiomba Serikali ijitahidi katika maeneo yote ambapo tumeahidi, kazi zimeanza, hizo fedha ambazo zinategemewa kumalizia hiyo kazi zifike kwa wakati, ili kazi iweze kuendelea na kwa ule muda ambao tuliahidiwa kwamba kazi itakamilika, basi iweze kukamilika.

Baada ya hayo machache, nashukuru, ahsante.
(Makofi)

MICHANGO KWA MAANDISHI

MHE. JOSEPH O. MBILINYI: Mheshimiwa Spika, hakuna au hakutakuwa na maendeleo kwenye Sekta ya Reli hususan TAZARA kama maslahi ya wafanyakazi yataendelea kupuuzwa Serikalini.

Mheshimiwa Spika, kuna suala la wafanyakazi wa TAZARA kudai mishahara yao iliyolimbikizwa bila kulipwa kwa miezi mingi, wakiwemo wafanyakazi wa TAZARA - Mbeya. Kinachosikitisha ni kuwa wanapodai haki yao wanapewa adhabu na mwajiri wao ikiwemo kufukuzwa kazi, mfano ni wafanyakazi 26 wa TAZARA Mbeya waliofukuzwa kazi kwa kosa la kumshirikisha Mbunge wao kwenye madai yao ya mishahara mwaka jana.

Mheshimiwa Spika, walimualika Mbunge eneo lao la kazi na kumpa malalamiko yao ili ayafikishe sehemu husika kama mwakilishi wao, lakini siku chache baadaye walipewa barua za kufukuzwa kazi kwa kosa la kutoa siri kwa mtu ambaye hayupo kisheria.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, swali ni kweli Mbunge ni mtu ambaye hayupo kisheria linapokuja suala la kusikiliza kero ya wafanyakazi?

Mheshimiwa Spika, mwisho naiomba Kamati hii ya Bunge ifuatilie suala la wafanyakazi 26 wa TAZARA Mbeya kufukuzwa kazi kwa uonezi mkubwa.

MHE. JEROME D. BWANAUSI: Mheshimiwa Spika, katika ukurasa wa 35 wa taarifa ya mwaka ya Kamato ya Miundombinu, kuna suala la usambazaji wa mawasiliano vijijini. Ninaomba Mheshimiwa Waziri wa Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia anieleze yafuatayo:-

(i) Mradi wa ujenzi wa mnara wa Lupaso ambao haujakamilika. Umewezesha mawasiliano pale tu Lupaso na nilipowasiliana nao walisema kuwa vifaa vingine watakavyofunga ili masafa yaende mbali zaidi na kuwanufaisha wananchi wengi. Je, watakamilisha lini kazi hii?

(ii) Miradi iliyopewa TIGO katika eneo la Mkululu, Chiwata na Mpindimbi mbona hatuoni kinachoendelea?

(iii) Miradi ya ujenzi wa minara mpakani mwa Tanzania na Msumbiji katika Kata ya Mnavira, Chikolopola, Mchauru na Sindano?

Mheshimiwa Waziri aeleze ni lini huu mradi wa Vietinam utaanza na kukamilika lini?

MHE. RAJAB MBAROUK MOHAMMED: Mheshimiwa Spika, awali ya yote ninampongeza Mwenyekiti wa Kamati hii kwa kuwasilisha Taarifa yake kwa ufasaha na namna Kamati ilivyoweza kufanya kazi zake.

Mheshimiwa Spika, mradi wa kuboresha Jiji la Dar es Salaam ni wa muhimu sana kwani mbali na kupunguza msongamano wa magari bali pia utasaidia kuweka Jiji letu

31 JANUARI, 2015

katika hali ya usafi kwani ni imani yangu pia mradi huo utashughulikia mtandao wa miundombinu ya maji taka.

Mheshimiwa Spika, ili mradi huu uwe endelevu ni vyema suala zima la mradi wa *symbols* za Posta na anuani za makazi uende sambamba. Kufanikiwa kwa miradi hiyo kutasaidia sana katika ukusanyaji wa mapato katika Halmashauri zilizopo Mkoa wa Dar es Salaam husuasani kwenye chanzo kikubwa cha *property pax/parking* katika Jiji hilo.

Mheshimiwa Spika, Kituo cha Mabasi cha Ubungo ni mali ya Halmashauri ya Jiji la Dar es Salaam ambacho eneo hilo kabla ilikuwa ni mali ya UDA, ambapo kwa sasa eneo hilo linatumwa na mradi wa *DART* (Mabasi yaendayo kwa kasi), ninaomba Kamati/Serikali itupe maelezo ya uhamishaji wa eneo hilo ambalo lilikuwa ni mali ya UDA (Jiji la Dar es Salaam) kwenda *DART* umefanyikaje?

Mheshimiwa Spika, ninaomba kuchukua fursa hii kuwapongeza *TTCL* kwa kujenga jengo lake la ofisi Kisiwani Pemba ambapo hadi sasa mradi huo unaendelea vizuri.

MHE. MKIWA A. KIMWANGA: Mheshimiwa Spika, kwanza napenda kumpongeza Mwenyekiti wa Kamati hii ya Miundombinu pamoja na Wajumbe wake kwa ujumla kwa kazi nzuri wanayoifanya.

Mheshimiwa Spika, namuomba Mheshimiwa Mwenyekiti aiambie Serikali kuwa kutafuta kandarasi hafifu ni kupata barabara zisizo imara. Ukiangalia barabara ya Sekenke – Shelui imeshaanza tena kupata mashimo makubwa wakati ni hivi karibuni tu imefanyiwa matengenezo, lakini leo ipo hoi na baada ya muda mfupi kama si kuziba mashimo hali itakuwa mbaya sana katika barabara hiyo.

Mheshimiwa Spika, pili barabara ya Shinyanga - Mwanza, ukitoka Shinyanga ukifika mpakani tu kati ya Shinyanga na Mwanza utaona tofauti kubwa. Barabara ya

31 JANUARI, 2015

Shinyanga ni nzuri sana, lakini barabara ya Mkoa wa Mwanza ni mbovu sana, kama TANROADS wa Mkoa wa Mwanza wana kazi gani ama hawana pesa au ni uzembe? Ni vema sana kwa sasa wazibe mashimo barabarani kwani mashimo ni makubwa sana.

Mheshimiwa Spika, namuomba Mwenyekiti wa Kamati hii aweze kutusemea katika barabara ya Sabasaba – PPF Busweru iliyopo katika Wilaya ya Ilemela kwani barabara hiyo ni mkombozi na rahisi kufika katika Halmashauri ya Manispaa ya Ilemela.

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Ujenzi tangu mwaka 2007 tuliomba waihudumie barabara hii na walikubali, lakini baada ya kuihudumia kwa muda mfupi waliacha na kutenga katika bajeti bila kuihudumia.

Kamati yako miaka miwili iliyopita ilitembelea barabara hii na ilimtaka Waziri na Wizara yake chini ya TANROADS Mkoa wa Mwanza waihudumie, lakini mpaka leo hakuna kitu. Wananchi ili wafike Halmashauri ni lazima wapite Wilaya nyingine ndipo wafike Halmashauri. Lakini kama barabara hii ikihudumiwa itakuwa mkombozi kwa wananchi maskini ambao hawana uwezo wa kupita Wilaya ya jirani kupata huduma. Ahsante.

MHE. RITTA E. KABATI: Mheshimiwa Spika, nachangia ripoti hii nikiwa mmoja wa Wajumbe wa Kamati. Yapo mambo ambayo niliyaona na yanahitaji kuyatilia msisitizo.

Mheshimiwa Spika, jambo la kwanza, ni kutopatikana kwa wakati fedha zilizotengwa na kupitishwa na Bunge. Tatizo hili limekuwa ni changamoto kubwa sana katika Wizara zote tatu na Idara na mamlaka zinazosimamiwa na Kamati hii. Changamoto hii imeleta athari kubwa sana katika utekelezaji wa miradi mbalimbali ya Serikali. Sababu katika Idara zote tulizokutana nazo, kilio chao ni ucheleweshaji wa pesa za miradi na kusababisha miradi mingi sana kukwama na kutokamilika kwa wakati hata kusababisha kuongezeka kwa gharama za miradi. Mbaya

31 JANUARI, 2015

zaidi kuna hata fedha za makusanyo kwa baadhi ya taasisi kama vile Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA) na Mfuko wa Barabara ambazo kwa matakwa ya kisheria zimekuwa zikiwasilisha Hazina na zinapaswa kurejeshewa kama *retention* kwa mamlaka hizo husika, Wizara ya Fedha imekuwa hairejeshi *retention* hiyo kwa mamlaka hizo. Napenda kujua nini tatizo.

Mheshimiwa Spika, pili, napenda kuongelea kuhusu Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA). Napenda kupongeza kazi nzuri inayofanywa na mamlaka hii. Kama Mjumbe wa Kamati tumepata bahati ya kutembelea baadhi ya viwanja vya ndege na kuona miradi ya ujenzi viwanja hivyo, kuna ambavyo vimekamiliwa na vingine kama vya Kigoma, Tabora, Bukoba vinakaribia kukamilika.

Mheshimiwa Spika, mamlaka hii kama zilivyo nyingine changamoto kubwa inayoikumba ni ukosefu wa fedha kwa maana ya kutopatikana kwa wakati. Mfano mwaka 2014/2015 zilitengwa shilingi bilioni 448 ambapo wamepatiwa shilingi bilioni 51 tu ambayo ni sawa na 17% ya pesa zilizoombwa.

Mheshimiwa Spika, changamoto nyingine ni Benki ya Dunia kutokotoa *No Objection* kwa Serikali kwa sababu ya wasiwasi kwa Serikali kushindwa kutimiza wajibu wake. Mfano Serikali iliingia makubaliano ya mkopo toka Benki ya Dunia kwa sharti la Serikali kuchangia 17% sawa na shilingi bilioni 10.8 lakini cha kushangaza wakati Benki ya Dunia tayari imekwishatoa kiasi chote ambacho ni 83%, Serikali yetu bado haijatoa kiasi chochote kama walivyosaini makubaliano.

Mheshimiwa Spika, vilevile katika baadhi ya viwanja vya ndege kuna changamoto kubwa ya wananchi waliochukuliwa ardhi na kupisha upanuzi wa viwanja vya ndege. Miradi hiyo haifanyiki kwa haraka na kusababisha usumbufu mkubwa kwa wananchi hao.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, pia nashauri mipaka ya viwaja vya ndege ipimwe haraka na kuwekewa alama za kudumu ili kuzuia uvamizi wa maeneo hayo.

Mheshimiwa Spika, tatu, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari (*TPA*). Naipongeza *TPA* hasa kutokana na kukua kwa shehena inayohudumiwa katika Bandari ya Dar es Salaam kutoka tani milioni 12 mwaka 2012/2013 hadi tani milioni 14.7 na kuvuka lengo la tani milioni 13.0.

Mheshimiwa Spika, pia kuanzishwa kwa Ofisi mpya katika nchi ya DRC - Congo, hii ni hatua kubwa sana. Mimi ni mmojawapo wa Wajumbe waliofanya ziara Congo - DRC, ofisi imekuwa kichocheo kikubwa sana cha ongezeko la shehena hapa nchini. Tulipata bahati ya kukutana na Serikali ya Congo – DRC wakiwemo Gavana wa Lubumbashi, Waziri wa Uchumi, Waziri wa Fedha, wafanyakazi wa Forodha na wafanyabiashara wa Congo na Watanzania wanaoishi Congo na kutumia bandari yetu. Changamoto kubwa tulizokumbana nazo ni ucheleweshaji wa mizigo kutoka katika bandari zetu na msongamano wa magari mipakani na wanaomba tawi la benki ya nchi yetu lifunguliwe.

Mheshimiwa Spika, nne, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (*TCRA*). Napenda kuipongeza *TCRA*, tulipofanya ziara katika Mamlaka hiyo tuliweza kujionea wenyewe mtambo wa kuhakiki na kusimamia huduma za mawasiliano (*Telecommunication Traffic Monitoring System - TTMS*). Ujenzi wa mtambo huo unaweza kuiongezea Serikali kipato kiasi cha milioni shilingi 1.7 kwa mwezi. Pia kutoa takwimu za mawasiliano yanayofanyika ndani na nje ya nchi, kutambua na miamala ya fedha mtandaoni (*mobile money transaction*).

Mheshimiwa Spika, natoa ushauri kwa Serikali kuwa Mamlaka ya Mawasiliano na Mamlaka ya Mapato (*TRA*) kuharakisha ufungwaji wa mtambo wa mashine utakaowezesha kutambua mapato halisi yatokanayo na makampuni ya simu kama *Vodacom, Tigo, Airtel, Zantel*,

31 JANUARI, 2015

Simbanet, TTCL na kadhalika ili kuweza kutambua kodi halisi ambayo Serikali inastahili kupata. Kwa hiyo, tunazitaka taasisi hizi za Serikali ziweke mfumo utakaoweza kujua mapato halisi yaani *Automatic Revenue Monitoring System*. Tulipotembelea Mamlaka hiyo, tuliambiwa kuna mazungumzo kuhusiana na hilo, je, makubaliano yamefikia wapi?

Mheshimiwa Spika, tano, Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano. Lengo kuu la Serikali ni kuiwezesha Tanzania kuwa kitovu cha kanda cha miundombinu ya huduma za TEHAMA. Mkongo huu umeweza kuleta manufaa makubwa sana nchini kwa kuunganisha Makao Makuu ya Mikoa yote Tanzania Bara pia kuunganisha mawasiliano kwa nchi zote za jirani kwa mfano Kenya, Uganda, Rwanda, Burundi, Zambia, Malawi na Msumbiji.

Mheshimiwa Spika, sasa hivi mkongo unaendeshwa na Wakala wa kuendesha mkongo ambayo ina akaunti tofauti na *TTCL*. Hii imefanywa kwa makusudi kuhakikisha kwanza pesa inayotokana na mauzo ya mkongo itatumika kwanza kuendesha na kuboresha miundombinu ya mkongo na kutengeneza teknolojia ya mkongo kuboreka zaidi. Pia inatoa fursa kwa makampuni mengine ya simu kupata huduma sawa na *TTCL*. Naamini kwamba kama tutaanzisha kampuni hiyo inaweza kusimamia mkongo vizuri na kuendeleza sekta za mawasiliano ambayo inahitajika sana katika kujenga uchumi wa nchi yetu. Hii kampuni inayopendekezwa hapa itaweza kusimamia miundombinu mingine ya mawasiliano ambayo Serikali itajenga kama vile vituo maalumu vya kusimamia kumbukumbu (*data center*) kama vile kinachojengwa pale Kijitonyama Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, sita, *UCAF* - Usambazaji wa Mawasiliano Vijijini. Kama tunavyojua, Mfuko huu ulianzishwa kwa ajili ya kuharakisha upelekaji mawasiliano vijijini kupitia makampuni ya simu hapa nchini ingawaje utekelezaji wake umekuwa siyo wa kuridhisha kutokana na kutokuwa na utayari kwa makampuni hayo. Je, Serikali ina mkakati gani mwingine wa kuhakikisha mawasiliano yanapatikana vijijini?

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, saba, Kampuni ya Reli Tanzania (TRL). Naomba pia kuipongeza Serikali kwa kuazimia kuifufua na kuimarisha Kampuni ya Reli Tanzania ili iweze kutoa huduma ya usafirishaji kwa njia ya reli kwa kiwango cha juu na kwa ufanisi mkubwa. Ni imani yangu uimarishaji wa matumizi ya reli utasaidia hata kuonya miundombinu ya barabara, barabara zetu sasa zitadumu na pia itasaidia hata kukua kwa uchumi wa nchi yetu na kupunguza gharama za maisha. Pia itasaidia hata kuongeza bandari yetu kutumiwa na nchi nyingine na kupunguza msongamano wa mizigo bandarini.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

MHE. DKT. ANTONY G. MBASSA: Mheshimiwa Spika, awali ya yote, napenda kuungana na Wanakamati ya Nishati na Madini, kwa taarifa yao na mapendekezo yaliyotolewa. Aidha, napenda nianze na Mradi wa REA. Mradi huu umetekelezwa kwa utimilifu wake kadiri unavyoendelea na kasi tunayoishuhudia. Kumekuwepo na kasoro ndogo sana ya kutowafikia walengwa hususan mahala ambapo Mradi huo au umeme huo unapopita katika vijiji vyetu. Kuna malalamiko ambayo yamejitokeza kwa wananchi wetu kwa kutopata huduma hiyo na muda mwingine kutopata majibu sahihi pale wanapotoa kero zao.

Mheshimiwa Spika, pamoja na Mradi huo kutekelezwa Jimboni kwangu Biharamulo, chanzo cha umeme ni mashine mbili ambazo zimechakaa sana kiasi cha kuhitaji matengenezo ya mara kwa mara na kupelekea gharama za uendeshaji kuwa kubwa sana. Leo hii mashine hizo mbili zinahudumia Wilaya ya Chato na Biharamulo, kiasi ambacho sasa mgao wa umeme umekuwa wa kila uchao. Umeme unaozalishwa na mashine hizo mbili hautosherezi kabisa. Naomba Serikali itimize ahadi yake kama ilivyotolewa tarehe 26 Julai, 2013 pale Biharamulo Mjini mbele ya Mheshimiwa Rais na Waziri aliyekuwepo Prof. Muhongo aliwaahidi wananchi kuwa kufikia Desemba, 2013 umeme ungekuwa umepatikana wa uhakika kwa maana ya kupatikana kwa mashine hizo mpya; mpaka sasa jambo hilo

31 JANUARI, 2015

halijatelekezwa na hakuna jibu la uhakika. Naomba Waziri atupatie jibu sahihi juu ya upatikanaji wa umeme ili kuboresha maisha ya wahitaji na maendeleo kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, bei ya mafuta katika soko la dunia kwa taarifa zilizopo bei imeshuka. Mpaka sasa *EWURA* wamekaa kimya kutoa bei elekezi kwa wafanyabiashara hii ya mafuta ilhali wanaendelea na bei ya zamani, jambo ambalo linatumia mtumiaji na kumnufaisha huyu mfanyabiashara. Sasa muda mwafaka chombo hiki cha kimamlaka kufanya kazi yake kwa mujibu wa sheria iliyopo.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

MHE. RAJAB MBAROUK MOHAMMED: Mheshimiwa Spika, awali ya yote, naipongeza Kamati kwa namna ambavyo imeweza kufanikisha taarifa yao na kuiwasilisha Bungeni.

Mheshimiwa Spika, usalama wa utafutaji mafuta baharini unaweza kurudisha nyuma azma nzuri ya Serikali na matarajio ya wananchi ya kuanzishwa kwa miradi hiyo ya uchimbaji wa mafuta na gesi ili kukuza uchumi wa nchi. Ni vyema Serikali ikatueleza hadi sasa imejiimarishaje kiulinzi katika maeneo hayo hasa kutokana na tishio kubwa la uharamia linalosababishwa na maharamia wa Kisomali?

Mheshimiwa Spika, maeneo yote ambayo madini yanachimbwa ama na wawekezaji au wachimbaji wadogo wadogo, yamo katika mipaka ya Halmashauri zetu. Ni jambo linalosikitisha ya kwamba, Halmashauri nyingi bado hazijanufaika ama na utafutaji wa madini au uchimbaji wa madini hayo katika maeneo hayo. Ni vyema Serikali au Kamati ikatueleza uhusiano uliopo baina ya Wakala wa Ukaguzi wa Madini Tanzania (TMAA) na Halmashauri zetu ili tuone ushirikishwaji wa Halmashauri zetu kabla na baada ya uchimbaji wa madini katika maeneo yao.

Mheshimiwa Spika, *STAMICO* ni taasisi ambayo inatakiwa pia kutatua matatizo ya migogoro kati ya

31 JANUARI, 2015

wachimbaji wadogo wadogo wa makampuni makubwa. Ni vyema Serikali au Kamati ikatueleza ni kwa nini hadi sasa STAMICO imeshindwa kutatua migogoro hiyo? Pia tupate maelezo ya kina juu ya uhusiano wa STAMICO na Halmashauri zetu katika utatuzi wa migogoro hiyo. Ahsante.

MHE. YUSSUF HAJI KHAMIS: Mheshimiwa Spika, namshukuru Mwenyezi Mungu, kwa neema yake kubwa ya uzima na uhai kunifikisha katika mwaka huu wa 2015.

Mheshimiwa Spika, nianze kwa kuwapongeza Wakala wa Umeme Vijijini kwa kufanya kazi yao kwa ufanisi mkubwa. Kwa kiasi kikubwa wameweza kupeleka umeme katika vijiji mbalimbali na kujenga dhana inayokusudiwa umeme ni maendeleo ya kila kitu hasa kwa ulimwengu huu wa sayansi na teknolojia.

Mheshimiwa Spika, pamoja na pongezi na juhudi wanazofanya (REA) yapo matatizo mengi yanayoikabili. Fedha wanayotengewa ni kidogo sana na hawapewi kwa wakati. Mimi binafsi naiomba Serikali, REA wapewe mafungu wanayotengewa kwa wakati na wapewe fedha za kutosha.

Mheshimiwa Spika, REA wanapoweka umeme vijijini lengo ni kukuza chachu ya maendeleo. Inawapasa kuangalia sekta muhimu za vijiji wanavyoweka umeme; mfano, *Dispensary* shule na nyinginezo. Nasema haya kwa sababu yapo malalamiko mengi katika baadhi ya vijiji umeme umepita, lakini katika taasisi muhimu haukufika.

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ambalo linalalamikiwa katika baadhi ya vijiji ni kwamba, umeme umepita katika vijiji vyao, lakini haushushwi, kwa hiyo, wanakosa umeme. Tatizo lingine katika baadhi ya vijiji, watu hawakuelimishwa umuhimu na matumizi ya umeme. Kwa hiyo, utakuta umeme upo, lakini waliounga umeme ni wachache sana.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, naomba Serikali iyafanyie kazi haya machache ambayo nimeyachangia.

Mheshimiwa Spika, sasa nazungumzia matatizo ya wachimbaji wadogo wadogo wa *Tanzanite* Mererani. Tatizo hili la wachimbaji wadogo ni kubwa na limekuwa sugu. Migogoro baina ya Wachimbaji wadogo na mwekezaji inagharimu mali pamoja na maisha ya watu; mali za watu zimepotea na watu wamekufa.

Mheshimiwa Spika, naiomba Serikali iangalie kwa makini sana na kuondoa tatizo hili na kwa haki. Moto mkubwa huanza kwa cheche ndogo, kwa hiyo, bora kuzima cheche ya moto kuliko kuzima moto mkubwa.

MHE. AMINA M. MWIDAU: Mheshimiwa Spika, awali ya yote nichukue nafasi hii kumpongeza Mwenyekiti na Kamati kwa ujumla kwa taarifa nzuri na mapendekezo yake. Naomba kutoa mchango wangu kwenye maeneo mawili.

Mheshimiwa Spika, Shirika la Ndege *ATCL*. Naungana na Kamati kwenye ushauri wao huu kuwa kama kweli wana nia ya dhati, basi watoe mtaji wa kutosha ili waweze kuifufua upya kampuni hii, lakini pia lazima kuwa makini sana kwa wawekezaji kulingana na madeni yaliyopo, ni lazima Serikali iangalie upya mikataba ili kujikwamua kwenye haya madeni.

Mheshimiwa Spika, Bandari ya Tanga, ujenzi wa bandari hii umekuwa historia. Bandari hii ni muhimu sana kwa kuinua uchumi ukanda wa pwani, lakini pia kuongeza pato la Taifa.

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Mwenyekiti akija kufanya majumuisho hebu agusie bandari ya Tanga ili tujue kama kuna matumaini yoyote ya kujengwa.

31 JANUARI, 2015

MHE. JITU VRAJLAL SONI: Mheshimiwa Spika, naomba nichukue fursa hii kumshukuru Mwenyezi Mungu kupata fursa ya kuchangia. Niipongeze Kamati yako kwa kazi nzuri inayofanywa na Kamati yenu kwa kusimamia Wizara hizo tatu.

Mheshimiwa Spika, kwanza niombe Kamati iishauri Serikali kuangalia namna ya kuongeza asilimia ya miradi katika Mfuko wa Barabara kutoka asilimia kumi hadi asilimia 25 ziweze kutumika kwa *force account*. Kwenye baadhi ya maeneo wananchi wanayo mitambo ya kutengeneza barabara na wako tayari kuchangia. Pia kwa kutumia *force account* madaraja madogo (*culvert*) zinaweza kutengenezwa kwa mchango wa wadau na wananchi.

Mheshimiwa Spika, pia tunaomba Kamati iishauri Serikali kuweka kwenye mpango daraja la Mto Magara ili kufungua fursa ya kiuchumi kwa Mkoa wa Manyara kutokana na utalii. Leo hii ingawa Hifadhi ya Manyara asilimia 80 iko Manyara, mapato yote yako Arusha. Pia kupandisha hadhi barabara ya Magara-Mayoka. Pia tuna maombi kutoka Babati kupandishwa hadhi barabara nyingi ambazo zimeombwa kwa muda mrefu, lakini bado hakuna hatua zilizochukuliwa.

Mheshimiwa Spika, naomba Kamati iangalie namna ya kusaidia maeneo mengi yenye uhaba wa mawasiliano, mfano, Babati Kata za Ufana, Dabil, Madonga na baadhi ya maeneo vijijini ambako hakuna mawasiliano. Tuna mpango wa kutumia teknolojia ya TEHAMA vijijini.

Mheshimiwa Spika, tunaomba Kamati ishauri Serikali iharakishe kuweka Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano katika vyuo vya elimu nchini, hasa Chuo Kikuu cha Kilimo Sokoine (SUA) pia katika maeneo ulikopita mkongo, bado Mkoa wa Manyara haujaunganishwa.

Mheshimiwa Spika, pia tunashauri Kamati iangalie kuboresha viwanja vya ndege katika miundombinu ya uchukuzi wa mizigo ya vyakula na bidhaa zinazozalishwa

31 JANUARI, 2015

nchini. Mfano mzuri ni uwanja wa KIA, hakuna miundombinu ya kuhifadhi mbogamboga, maua, nyama, samaki na bidhaa zingine. Leo hii bidhaa zote hizo zinatoka Tanzania kwenda nje kupitia Kenya (Nairobi).

Mheshimiwa Spika, pia Kamati iangalie namna ya kutatua tatizo la tozo na kodi mbalimbali inayofanya kiwanja cha KIA kiwe na gharama za juu kuliko majirani zetu.

Mheshimiwa Spika, pia tunaomba kiwanja cha Ndege cha Ngungungu kianze kukarabatiwa kwa kiwango cha moram. Kwa upande wa uchukuzi tunashauri Kamati iangalie katika kuboresha huduma za usafiri wa barabara, ajali ni nyingi sana na zote ni kutokana na uzembe.

Mheshimiwa Spika, pia tunashauri tuangalie upya suala la Halmashauri zetu na TANROADS kuwa na mitambo ya ujenzi wa barabara kwenye dharura na ambako fedha ni chache, mitambo hii itumike kufanya kazi.

Mheshimiwa Spika, mwisho nashauri Kamati iangalie namna ya kuondoa Sheria kandamizi ya Manunuzi, sheria hii inasababisha huduma zote kwa Serikali na taasisi zake kuwa kubwa, si bei halisi za soko.

Mheshimiwa Spika, ahsante.

MHE. SELEMAN S. JAFU: Naomba kujua nini hatima ya bandari kavu ya Kisarawe. Kuna fununu za hujuma juu ya mradi huu utekelezake na kupelekwa kwingine. Je, Serikali inakiuka mpango wa maendeleo?

Kwa nini upelekaji wa fedha za ujenzi wa barabara hazipelekwi kama zilivyopangwa katika bajeti?

MHE. KHATIB SAID HAJI: Mheshimiwa Spika, napenda kupata maelezo ya Serikali kuhusu Mradi wa Bandari ya Mwambani Tanga. Miaka takribani 10 imepita tangu Serikali ilipotenga eneo la Mwambani Tanga kwa ajili ya ujenzi wa Bandari katika eneo hilo, lakini mpaka sasa hakuna

31 JANUARI, 2015

kinachoendelea na wakati huo huo kwa muda tofauti Serikali imekuwa ikitoa Kauli Tofauti kuhusu ujenzi wa Bandari hiyo.

Mheshimiwa Spika, aliyekuwa Waziri wa Uchukuzi Mheshimiwa Harisson Mwakyembe alikuja Tanga na aliwahutubia wafanyakazi wa Bandari ya Tanga na wananchi wa Tanga na katika sehemu ya Hotuba yake alisema:

“Taratibu zote za ujenzi wa Bandari mpya ya Mwambani zimekamilika na ujenzi wa Bandari hiyo utanza ndani ya miezi sita ijayo. Wale wote waliokuwa wakibeza juu ya ujenzi wa Bandari hii wataona kazi inaanza na watatafuta neno lingine la kusema”

Je, mpaka leo hakuna chochote kwa nini?

Mheshimiwa Spika, suala lingine ni kuhusu ujenzi wa Barabara ya Tanga kupitia Saadani mpaka Bagamoyo. Je, umefikia wapi? Umuhimu wa barabara hii ni mkubwa sana kwa kuunganisha ukanda huu wa Mwambao kuanzia Mombasa Tanga – mpaka Bagamoyo na Dar es Salaam, utakuza utalii sana na pia kupunguza maafa ya safari yaliyopo sasa kutoka Tanga – Chalinze mpaka Dar es Salaam. Hivyo suala hili naomba Serikali yetu sikivu ilipe kipaumbele na iweze kujengwa.

MHE. KOMBO KHAMIS KOMBO: Mheshimiwa Spika, katika Wizara ya Nishati na Madini kuna tozo ya shilingi 200 inayotolewa katika kila lita moja ya mafuta ambazo kama zikikusanywa ipasavyo na kwa umakini wa hali ya juu, fedha hizo zingalisaidia katika uendelezaji wa ujenzi wa miundombinu ya barabara na shughuli nyingine za maendeleo.

Mheshimiwa Spika, REA walikuwa na utaratibu wa kupokea tozo ya shilingi 50 na walifikia pahali ikasemwa au ikapitishwa sheria ili wapate tozo ya shilingi 100. Sasa sielewi kati ya shilingi 50 na shilingi 100 ya REA ipi inapokelewa hadi sasa? Lakini la kusikitisha zaidi ni kwamba, makusanyo haya

31 JANUARI, 2015

yote hayafiki kunakohusika kwa wakati, hivyo ujenzi wa barabara na usambazaji wa umeme vimeshuka kwa kiasi kikubwa kiasi kwamba, tuna wasiwasi na hali ya makusanyo ya tozo hizi zitokanazo na mafuta kwamba, ama makusanyo hayo yanatumiwa visivyo au yanawanufaisha wachache ambao kamwe hawazingatii maslahi ya Watanzania walio wengi.

Mheshimiwa Spika, ni aibu kwa Tanzania ya leo kuona kuwa nguzo zimeenea katika vijiji, mitaa na vitongoji lakini umeme haupo.

Mheshimiwa Spika, Tanzania ni nchi iliyobarikiwa kwa aina nyingi za madini, lakini madini hayo hayawanufaishi Watanzania. Serikali ina wajibu mkubwa wa kulisimamia suala hili ili Tanzania na Watanzania wanufaika na rasilimali zitokanazo na madini katika nchi yao.

Tanzania tumebarikiwa kuwa na madini ya Tanzanite, madini ambayo hayapo katika nchi yoyote duniani isipokuwa Tanzania. Madini haya yameisaidia vipi Tanzania na Watanzania?

Ni kwa kiasi gani aina zote za madini zinazozalishwa Tanzania zinalipatia taifa mapato? Haya mambo yameguswa lakini hazikutolewa takwimu halisi ni kwa kiwango gani Serikali inafaidika na madini hayo ukiacha mapato makubwa yanayochukuliwa na wawekezaji ambao ni wamiliki wa migodi ya madini nchini.

MHE. JITU V. SONI: Mheshimiwa Mwenyekiti, napenda kuchukua fursa kukushukuru wewe na Kamati yako kwa kazi nzuri mnayofanya. Naomba nishauri Kamati kusaidia kuishauri Serikali kwenye miradi ya REA.

Tunaponeza jitihada za Serikali kupitia REA kusambaza umeme vijijini. Hapa naomba niishauri Serikali iangalie namna ya kuhakikisha vijiji vinavyopata umeme maeneo yote yanafikishiwa umeme kwa sasa nguzo zinapita njiani tu, pembeni na kwenye taasisi nyingi huachwa kwa madai

31 JANUARI, 2015

TANESCO itamalizia katika vijiji vingi ni wananchi kati ya 10 hadi 20 tu hupata, na mahitaji ni mengi zaidi.

Pia maeneo mengi ambapo nyaya zinapita juu na wanakijiji waliopo chini kukosa nishati hiyo kwa miaka mingi zaidi, naomba maeneo yote katika vijiji husika vyenye vigezo wapatiwe umeme.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba niishauri Serikali kutokana na bei ya mafuta kushuka duniani, tuongeze fedha kutoka shilingi 50 za sasa kuwa shilingi 100 kwa lita kwenda kwenye Mfuko wa Nishati Vijijini (REA) kwa sasa wananchi hawanufaiki na anguko la bei.

Pia Kamati hii iangalie namna ya kuongeza matumizi ya nishati mbadala, mfano *solar*, upepo na njia zingine, teknolojia ya leo, *solar* na upepo inaweza kutumika katika maeneo mengi sana ambako gridi haifiki. Nashauri tuwe na sheria ya kufunga *solar* katika majengo yote yanayojengwa ili kupunguza gharama za nishati na pia kupunguza uchafuzi wa mazingira.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba nishauri pia nishati mbadala zifungwe pamoja na umeme wa kawaida katika majengo yote ya umma kupunguza gharama kila mwezi na kutumia pia miradi ya maji.

Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba katika madini, azma yetu kuongeza thamani ya vito vyetu badala ya kutuma vito ghafi nje. Hii itaongeza ajira kwa Watanzania wa kawaida wasiokuwa na taaluma maalum. Pia kwa walemavu gharama za kuanzisha kituo si kubwa, mfano ya nchi na miji zinanufaika na vito vya nchi nyingine ni Bangkok na Thailand, Japan, India, Belgium na zingine.

Pia tunaomba sheria za usonara ziandaliwe. Leo hii madini yetu ya dhahabu yanapelekwa nje na kurudishwa nchini yakiwa yametengenezwa vidani tayari kwa matumizi, hapa pia ajira itaongezeka nchini.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Mwenyekiti, mwisho tunaomba Kamati isaidie sekta ya viwanda na kilimo nchini kwa kuondoa na kurekebisha kanuni za tozo kubwa ambapo hakuna matumizi ya nishati inayotozwa na *TANESCO*.

MHE. ANNAMARSTELLA JOHN MALLAC: Mheshimiwa Spika, pamoja na taarifa iliyotolewa na Kamati ya Miundombinu ambayo ni nzuri inayoonesha matumaini katika utendaji wa Serikali, lakini bado Serikali inatakiwa kufuatilia na kuifanyia maboresho baadhi ya miradi mfano (Barabara).

Mheshimiwa Spika, barabara ni miradi muhimu sana ambayo inatakiwa kusimamiwa ili ikamilike kwani ndiyo kichocheo cha uchumi na kiunganishi cha Mkoa hadi Mkoa. Mfano, Barabara ya kutoka Sumbawanga – Mpanda, Serikali imeonesha jitihada za kujenga barabara hiyo kwa kiwango cha lami, lakini bado ujenzi huo unakwenda taratibu sana hali hii inakwamisha jitihada za kiuchumi kwa haraka hasa kipindi cha masika.

Mheshimiwa Spika, hivyo naomba Serikali ihakikishe Barabara zifuatazo zishughulikiwe ili kuondoa umaskini mkubwa katika mikoa husika:- Barabara ya Sumbawanga/ Mpanda kwa kiwango cha lami, Tabora – Mpanda kupitia Ipole na Mpanda – Kigoma. Barabara hizi ni muhimu na inaathirika kiuchumi kutoka na kutokamilika kwa miundombinu.

Mheshimiwa Spika, kuhusu Bandari ya Karema, Serikali ina kigugumizi gani cha kutokamilika kwa Bandari ile? Mkandarasi aliyewekwa kujenga Bandari ile alishindwa, akaboronga na Serikali iliahidi kumfukuza na kumchukulia hatua, lakini mpaka leo hii kimya.

Mheshimiwa Spika, naomba Waziri atujibu, Serikali ina mpango gani na Bandari ile ya Karema na ni hatua gani imechukuliwa dhidi ya mkandarasi aliyeshindwa na kuitia Serikali hasara?

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, mawasiliano ni kitu muhimu kwa kila mwananchi wa nchi hii ili kuendana na wakati tulionao. Lakini mpaka leo hii ni maeneo mengi hasa vijijini hawapati mawasiliano kitu ambacho ni hatari. Mfano, kutoka Ipole – Inyonga, Mkoani Katavi, barabara ile haina mawasiliano na barabara ile haina kijiji, ni pori tupu tena lenye hatari inapotokea utekaji. Je, Serikali haioni kuwa kuna umuhimu katika Barabara ile?

Mheshimiwa Spika, Tarafa ya Kabungu, Kata ya Sibwesa, Kijiji cha Kasekese, Tarafa ya Inyonga, Kata ya Ilunde, vijiji hivi hakuna kabisa mawasiliano.

Mheshimiwa Spika, Mkoa wa Katavi kuna *Radio 2* ambazo zinarahisisha sana kutoa habari na kusambaza habari za maagizo ya Serikali. Naomba Serikali izitambue *Radio* hizi na kuzisaidia kama kuna ruzuku kutoka Serikalini ili Serikali zitumie katika kusambaza taarifa za Kiserikali hasa katika Mikoa ya Katavi na Rukwa ambayo sehemu zake nyingi vijijini hazina mawasiliano ili kusambaza elimu mbalimbali kwa wananchi.

Mheshimiwa Spika, miundombinu ya majengo ya Mahakama, shule na nyumba za walimu vijijini ni chakavu. Serikali ijitahidi hasa katika Tarafa ya Mwese iliyopo Mkoa wa Katavi, shule ya Mwese inatia aibu, miundombinu yake mpaka nyumba za walimu na ofisi ya Kituo cha Polisi Mwese viboreshwe.

Nawasilisha.

SPIKA: Ahsante.

Waheshimiwa Wabunge, kufuatana na muda, siwezi kuongeza wachangiaji. Kwa hiyo, nitawaomba Waheshimiwa Mawaziri wa-respond kwa mambo madogo, ingawa wachangiaji wote wamepigia kelele Majimbo yao, wala hayakuwepo kwenye Hotuba za Wenyeviti, lakini inaeleweka hii ni lala salama.

31 JANUARI, 2015

Ninaomba niwatangazie Wabunge Wanawake wote kwamba, kesho Jumapili, kuanzia saa tatu asubuhi, kutakuwa na semina ya Wabunge Wanawake wote, ambayo itafanyika katika Ukumbi wa Msekwa. Wapo Wataalamu wametoka katika Bunge la Uingereza, ambao watatoa semina hiyo kwenu kuhusiana na uzoefu walionao wao. Kwa hiyo, msikose kwenda kuhudhulia hiyo semina.

Nilifikia Waziri wa Fedha ndiyo key sana hapa nilimtaja au hayuko tayari? Ndiyo Mheshimiwa Waziri!

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU (SERA, URATIBU WA BUNGE): Mheshimiwa Spika, Serikali inafikiri kwa kuwa majukumu yote ya utekelezaji wa shughuli mbalimbali katika Wizara yetu, Waziri wa Fedha ni kama kiungo chetu muhimu, tungeomba waanze Mawaziri wengine halafu yeye asemi baada yao.

SPIKA: Mawaziri *senior*, Mheshimiwa Sitta, atafuatiwa na Mheshimiwa Waziri wa Ujenzi!

WAZIRI WA UCHUKUZI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa fursa niseme machache kuhusu yale ambayo Waheshimiwa Wabunge wamegusia kuhusu Wizara ya Uchukuzi. Leo natimiza siku saba katika Wizara hiyo. *(Makofi)*

Namshukuru Rais kwa imani yake na nawashukuru wote walionipongeza.

Mheshimiwa Spika, niseme kwamba, katika Wizara hii, Waziri aliyenitangulia ameweka msingi mzuri sana wa utendaji kazi. *(Makofi)*

Amerudisha maadili pale ambapo palikuwa ovyo na mimi napenda kuseme tu kwamba, kazi hiyo nzuri aliyofanya Mheshimiwa Dkt. Harrison Mwakyembe, nitaiendeleza kwa nguvu zote, ili taasisi zetu ziendeleo kupata heshima, kwa sababu taasisi tunazosisimamia zina majukumu makubwa. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, la pili, nalishukuru Bunge lako Tukufu, kwa kupitisha Sheria ya Ubia baina ya Sekta Binafsi na Sekta ya Umma (*PPP*). Kwa hakika bila sheria hiyo, Miradi yote ya Uchukuzi, haiwezekani hata kujengwa. Nitoe mfano tu, reli kutoka Dar es Salaam hadi Mwanza na Kigoma, gharama yake kujenga ni Dola za Kimarekani bilioni saba, milioni 600. Sasa hii ni trioni 11, kwa hiyo, ni dhahiri kabisa itakuwa ni kupoteza muda kujaribu kupata fedha kutoka Hazina. Siyo tu si vizuri, lakini pia si busara, tunataka sekta kama yangu itumie zaidi sekta binafsi, tuachie fedha za bajeti ya Serikali, ziende sasa kwenye mambo mengine ambayo yanahitaji huduma. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa sasa Kanuni za *PPP* nazo zimekwishapita, nataka niwahakikishie Watanzania kupitia Bunge hili kwamba, huu muda ulio mbele yangu ambao wengine wanasema ni mfupi, si mfupi kwa *Private Sector*. Kuna mambo mengi kabisa yataanza. Tunatazamia kwa mfano, kabla ya Rais Kikwete hajamaliza muda wake, tayari kazi ya ujenzi wa Reli ya Kati utakuwa umeanza. (*Makofi*)

Kwa *standard gauge* na wakati huo huo Reli ya Tanga, Arusha, Musoma, tunakamilisha sasa usanifu na kwa mtindo uleule wa kuweza kushirikisha Sekta Binafsi, tunaamini hiyo nayo angalau itakuwa imefikia hatua ambazo kazi ya kujenga imekaribia, sambamba na reli ya kutoka Mtwara hadi Mbambabay, pamoja na laini ya tawi kutoka Reli hiyo kwenda Liganga Mchuchuma. Hiyo ni miradi ambayo itakuwa imefikia katika hatua ya juu sana ya utekelezaji. (*Makofi*)

Namshukuru sana Mwenyekiti, Mheshimiwa Peter Serukamba, tulikuwa na kikao jana cha Kamati, kirefu tu na wametusaikia sana ushauri mzuri. Nawaahidi Kamati ya Miundombinu kwamba, nitafanya kazi kwa karibu sana nao, wengi kama rafiki yangu Arfi na wengine, wana ushauri mzuri sana kuhusu kazi zetu. Kwa hiyo, shughuli kama zile ambazo wanatuhimiza, kwa mfano, upanuzi wa Bandari ya Dar es Salaam, uko katika hatua nzuri na kilichobaki sasa ni kuweza kupata mzabuni stahiki ili bandari ile iweze kupanuliwa.

31 JANUARI, 2015

Kuhusu ATCL, Mheshimiwa Naibu Waziri, Dkt. Tizeba, atatoa maelezo ya ndani na mimi nimshukuru sana amenisaidia sana kwa mwanzo huu kunipa taarifa. Anaifahamu Wizara vizuri, kwa hiyo, nitaendelea kumtegemea kunisaidia. Yeye ataelezea kuhusu ATCL. makosa ya nyuma ni ya ovyo ovyo kabisa. Nami nadhani huko tunakokwenda ni muhimu sana Bunge hili tukawa tunatunga sheria ambazo kweli zinawabana watu wa ovyo ovyo hawa. Kwa sababu ukilitazama deni la ATCL, ni uzembe unaokaribiana na hujuma, ndiyo umetufikisha hapa. *(Makofi)*

Sina hakika kama wahusika wamepatiwa dawa yao, si ajabu wanatamba tu wapo mahala fulani, lakini, basi kuna udhaifu fulani ambao lazima tuurekebishe ili tuweze kwenda vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kuhusu mambo ambayo yanaizonga reli kwa maana ya uendeshaji; kwanza, Reli maarufu ile ya Mwakyembe ya pale Mjini Dar es Salaam, inatumia injini mbili. Sasa hii ni kwa sababu hakuna mahali pa kugeuza, lakini tuna mkutano Siku ya Jumanne na Wajerumani ambao wanaambatana na ziara ya Rais wa Ujerumani ambao wanafika Dar es Salaam Jumatatu usiku, wana vitu wanaita *Diesel Mechanize Unit (DMU)*, ambavyo vinaweza vikachukua nafasi ya hiyo Reli ya Mwakyembe. Kwa hiyo, Wakazi wa Dar es Salaam wategemee kwamba, tutaboresha na pengine hata kuongeza ili iweze kufika mbali zaidi mpaka Pugu na kadhalika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kama nilivyosema, muda wa dakika kumi ni mfupi sana na mimi bado mgeni pale Wizarani, lakini kama kawaida kwa kawaida yangu, kwa viwango na kasi, mtashangaa hayo yanayokuja katika siku zinazokuja. *(Kicheko/Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

SPIKA: Ahsante. Sasa nimwite Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi, atafuatiwa na Naibu Waziri wa Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia, baadaye madini.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI: Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Ujenzi, naomba na mimi nichangie hoja iliyopo mbele yetu ya Kamati ya Miundombinu.

Kwanza kabisa, nakubaliana na ninaunga mkono hoja zote walizozitoa ni za msingi na pia Waheshimiwa Wabunge, mmeongea kwa uchungu sana na hasa matumizi ya fedha za Mfuko wa Barabara.

Kwa historia, ni kwamba, mpaka mwaka 1998, wafadhili walikataa kabisa kufadhili ujenzi wa barabara zetu, kwa sababu hatukuwa na Mfuko wa Kutengeneza Barabara. Sasa toka mwaka ule tulipoweza kuanzisha Mfuko huu, hali ya barabara inakuwa nzuri mwaka hadi mwaka na mpaka sasa sehemu kubwa, karibu asilimia 70 ya mtandao, kwa mfano, zile Barabara za *TANROADS* zinapitika na ni nzuri, hata zile barabara za changarawe.

Tumekuwa na tatizo kwenye eneo la barabara za *TAMISEMI*, zile kilomita 52,000, ni kwa sababu ya huu Mfuko umekuwa mdogo. Kwa hiyo, lengo letu kubwa ilikuwa tuendeleo kupanua Mfuko huu uweze kufanya matengenezo ya barabara.

31 JANUARI, 2015

Sasa kwa mwaka huu tuseme kwa sababu ya matatizo ambayo yamejitokeza, hatukuweza kupata hizo fedha ambazo zinatakiwa zitolewe. Kwa upande wa TANROADS kama Kamati ilivyotoa taarifa ni asilimia tano tu ya fedha zilizopangwa; na kwa upande wa TAMISEMI asilimia 26 kwa fedha ambazo zimepangwa.

Sasa tunapata tatizo kwa sababu kama huwezi kufanya *maintenance*, hasa ile *preventive maintenance*. Kama mvua ikinyesha kwa mfano, takataka zinaziba mfereji, ile *calvat* na kama hujaweza kuzibua, basi ina maana kwamba itakapokuja mvua nyingine, inazoa lile *calvat*. Kwa hiyo, *preventive maintenance* ni jambo moja muhimu. Hata kama tuna barabara ya lami kama hatufanyi matengenezo kwa kweli ni athari kubwa.

Mheshimiwa Spika, nashukuru Wizara ya Fedha imeweza kusema kwamba wataanza kurekebisha hali hii, na nina matumaini kwamba tutapata fedha zile ambazo zimepangwa kwenye bajeti kwa ajili ya matengenezo na Wizara yetu itaweza kufanya hivyo. Kwa sababu hivi sasa hawa Mameneja wa TANROADS walioko Mikoani hata fedha ya kuweka mafuta, hawana. Kwa sababu fedha hizi tunazitumia hata kwa utawala, yaani kwa wale Mameneja waweze kuangalia kama kuna *emergence* imetokea, hawawezi wakaenda kwa sababu ya hali hii. Hatuna aina nyingine ya kupata fedha.

Pia usimamizi wa mizani, wale watu wanaokaa kwenye mizani wote wanalipwa na fedha zinazotokana na Mfuko wa Marabara. Sasa itafika mahali kama hazitolewi, basi ina maana watu wataruhusiwa tu kupita bila kupima haya magari. Kwa hiyo, nashukuru kwamba Wizara ya Fedha imeweza kuahidi kwamba tutapata fedha hizi ili tusipate athari zaidi.

Suala la pili ni kuhusu madeni. Chimbuko kubwa la madeni haya, barabara nyingi ambazo tulikubaliana kwamba tuunganishe Mikoa yetu kwa barabara za lami. Tumesaini mikataba mwaka 2009/2010, lakini jambo zuri ni

31 JANUARI, 2015

kwamba, mikataba hii inamfanya Mkandarasi aendelee kufanya kazi na Serikali itafute fedha iweze kulipa. Sasa sehemu kubwa ya miradi imekwisha. Ukichukua barabara kama kutoka Manyoni kwenda Itigi mpaka Chaya kilometa 89 zimekwisha, lakini Mkandarasi anadai alipwe fedha. Sasa mradi kama huu ambao umekwisha na Mkandarasi hajalipwa, ina maana kwamba utakuwa unaendelea kutengeneza riba.

Kwa hiyo, nafikiri Waheshimiwa Wabunge pia itabidi mtusaidie, utakapofika wakati wa bajeti, miradi ile ambayo imekamilika iwe *accrued*, iwekwe pembeni, yaani isiingizwe kwenye bajeti ili kusudi iweze kuendelea kutengeneza riba. Yaani itafutiwe namna fulani ya kulipa miradi hii ili tuondoe mzigo huu wa madeni. Lakini nashukuru kwamba kwa mwezi huu wa Januari Wizara ya Fedha imeweza kutoa karibu Shilingi bilioni 135 kuweza kupunguza deni hili. Kwa hiyo, ni matumaini yangu kwamba Wizara ya Fedha bado itaendelea kuchukua hatua ili tuweze kupunguza madeni haya.

Pia Kamati imezungumzia suala la msongamano wa Jiji la Dar es Salaam. Serikali imeanza kuchukua hatua, miradi mingi sana, zaidi ya karibu Shilingi trilion mbili ya miradi ambayo ipo *in progress*. Tuna mradi mkubwa ambao tutapanua barabara hii kutoka Bandari kuja hapa TAZARA kwenda Kiwanja cha Ndege, Pugu, Uje Mbezi ukatokee mpaka Bunju Kilometa 60, tunataka barabara hii tuipanue iwe na *lane* sita. Barabara yenye njia tatu kila upande. Kwa hiyo, barabara hii ni *outer ring road* ya Dar es Salaam. Nina uhakika kabisa suala la msongamano wa Dar es Salaam litapunguzwa kwa sehemu kubwa.

Pia tumeshaanza kujenga zile barabara za *inner ring road*, kama hii ya kutoka Mbezi kutokea pale Bagamoyo Road, kazi imeshaanza kufanyika; lakini tuna barabara pia ambayo tumeshaanza kuzungumza na Serikali ya Wakorea Kusini ya kujenga daraja jipya la *New Surrender*. Hili tumeshafikia mahali pazuri na *feasibility study* imekamilika, tunamalizia tu masuala ya usanifu. Kwa hiyo, kazi pia inaweza ikaanza mapema iwezekanavyo.

31 JANUARI, 2015

Vile vile kuna ile *fly-over* ya TAZARA, tumekuwa tunaizungumza hapa mara nyingi. Tatizo ni kwamba walipotangaza tenda kwa mara ya kwanza kule Japan, Mkandarasi aliweka bei kubwa, ikabidi warudie tena kutangaza mara ya pili, wakaweka bei kubwa, sasa wamerudia tena mara ya tatu. Lakini tumeahidiwa kwamba ikifika mwezi wa Sita mwaka huu tunategemea tutakuwa na Mkandarasi wa kujenga ile *fly-over* ya Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, lakini pia kuna ile *fly-over* ya Ubungo ambayo Benki ya Dunia imekubali kufadhili, imeshafanyiwa usanifu, kwa hiyo, muda wowote kuanzia mwezi wa Pili au wa Tatu tutatangaza tenda kujenga ile *fly-over* ya pale Ubungo.

Tuna ile barabara ya Bendera tatu mpaka Kamata upanuzi, nayo Serikali ya Japan imekubali kufadhili na iko kwenye hatua nzuri ya manunuzi ya barabara hiyo. Ni pamoja na kipande kile cha Morocco mpaka pale Mwenge.

Tuna mradi pia wa daraja la Kigamboni. Hili ni daraja ambalo tunajenga kwa mchango wa Serikali pamoja na NSSF. Daraja hili kama kila kitu kitakwenda vizuri, tunategemea ukifika mwezi wa saba mwaka huu, litaanza kutumika; litaanza kufanya kazi, pamoja na huu mradi wa mwendo kasi, hii kutoka Kimara mpaka Kivukoni. Kwa hiyo, barabara zote hizi zikikamilika, naamini kabisa suala la msongamano wa Dar es Salaam litakuwa ni historia.

Mheshimiwa Spika, tulikuwa tuna mradi wa kutoka Dar es Salaam mpaka Chalinze, kwa kutumia ubia wa sekta binafsi na Serikali, hiyo ndiyo PPP. Huu mradi tumeshampata *transaction advisor*, kwa hiyo, wakati wowote wataanza *process* ya kufanya usanifu wa barabara hii, maana hii itakuwa ni ya kulipia. Ukishaingiza ubia kwenye barabara, ina maana utakuwa na mfumo wa kulipia. Kwa hiyo, watu wanawekeza fedha zao, wanapotaka kwenda wafike haraka kuna namna ambayo itabidi walipie. Kwa hiyo, hii kazi inaendelea. Kwa hiyo, miradi yote hiyo naamini kabisa itapunguza sana msongamano wa Jiji la Dar es Salaam.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, Kamati imezungumzia suala la udhibiti wa uzito wa magari na kupunguza vituo vya kupimia magari na kuweka Vituo vya Mizani ambavyo ni vya kisasa.

Mheshimiwa Spika, tayari tumeshaanza kujenga Kituo cha Vigwaza. Hiki kitakuwa ni cha kisasa, magari hayatasimama yatakuwa yanapima huku yanakwenda. Tutajenga kingine pale Manyoni na kingine tutajenga pale Nyakanazi. Lakini hivi vitakuwa zaidi kwa yale magari ambayo ni *transit cargo*. Kutakuwa na *system* ya ku-*monitor*. Gari inapotoka bandarini, inatakiwa ichukue njia hiyo hiyo, siyo tena waanze kwenda kupakia mizigo pembeni ili waweze kupata faida ya kutumia hivi vituo vitatu. Huu ni mpango ambao nchi za Afrika Mashariki tumekubaliana na Serikali yetu imeanza kutekeleza.

Mheshimiwa Spika, kwa njia hii ya *Tanzam Highway*, tutakuwa na vituo kama vinne. Ukitoka pale Mikumi, utakwenda kupima Makambako, utakwenda kupima pale Mpemba, kwa hiyo, ukianzia na Vigwaza vitakuwa viko vinne. Vile vile itabidi tuvijenge viwe vya kisasa.

Kwa sasa hivi kuna upanuzi wa barabara inayotoka pale Nyigo mpaka Igawa, kwa hiyo, atajenga pamoja na hicho kituo cha pale Makambako, kitakuwa ni cha kisasa, na vingine tutaendelea kuvishughulikia.

Mheshimiwa Spika, labda kwa sababu kuna Waheshimiwa Wabunge waliweza kuzungumzia baadhi ya mambo ambayo yanahusu barabara, japokuwa hayamo kwenye hoja, lakini kama ulivyosema ni kipindi cha majeruhi, basi ni vizuri nikaelezea. Kwa mfano, Mheshimiwa Kakoso, barabara ya Mpanda – Mishamo, tenda imeshatangazwa...

*(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha
kwa muda wa Mzungumzaji)*

SPIKA: Ndiyo bahati mbaya maana yake Maana yake unaendeleza tu!

31 JANUARI, 2015

NAIBU WAZIRI WA UJENZI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa nafasi hii, ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante. Sasa namwita Mheshimiwa Naibu Waziri wa Sayansi na Teknolojia, Mheshimiwa Makamba!

NAIBU WAZIRI WA SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa fursa nami nichangie ripoti ya Kamati ya Miundombinu. Napenda kuishukuru Kamati hii kwa kuyapa fursa baadhi ya mambo yanayoihusu Wizara yetu.

Mheshimiwa Spika, yapo mambo kadhaa yamezungumzwa, lakini la kwanza kubwa ni suala la *TTCL*. Katika *TTCL* yamezungumzwa masuala makubwa manne; la kwanza, ni hisa za *Airtel* kwenye *TTCL*.

Tunayo furaha kubwa kuripoti kwamba jambo hili limekwisha na tunawapongeza na kuwashukuru sana wenzetu wa Wizara ya Fedha, wakiongozwa na Mheshimiwa Saada Mkuya, Mheshimiwa Malima na Mheshimiwa Mwigulu. Wametusaidia sana katika kuhakikisha kwamba majadiliano yanakwisha na uamuzi umeshafanyika, kwamba pesa hiyo ilipwe na Serikali imiliki asilimia 100 ya Kampuni hii ili tuweze kuifufua ili uwekezaji mkubwa uweze kufanywa. Kwa hiyo, tunaishukuru Kamati kwa miaka yote imekuwa inatusaidia kusukuma hilo.

Jambo la pili ni la Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa. Kumekuwa na ushauri wa namna mbili; kwanza mkongo huu upewe *TTCL* ili iuendeshe; lakini vile vile ushauri kwamba ianzishwe kampuni mahsusni ya kuendesha mkongo.

Sisi Serikali tumeupekea ushauri huu wa pili, kwamba tuanzishe Kampuni mahsusni kabisa ili iweze kuendesha mkongo na iweze kuwekeza kwenye miundombinu ya mawasiliano kwa ujumla kwa sababu kiutaratibu *TTCL* ikimiliki mkongo, na ule mkongo unakodishwa na Makampuni ya Simu na unatumika na Makampuni mengine ya Simu ambayo ni washindani wa *TTCL*; kwa hiyo, kwa *TTCL* kumiliki mkongo

31 JANUARI, 2015

halafu na washindani kwenda kuomba biashara kule inaweza ikawa na utata. Lakini ushauri wa Kamati wa kuanzisha kampuni mahsusi ni ushauri mzuri na Serikali tunaupokea na tutaufanyia kazi.

Kuhusu masafa, itakumbukwa kwamba mwaka 2001 wakati Kampuni ya *TTCL* na wakati huo *Celtel* zinaungana, Kampuni ya *TTCL* ilinyang'anywa masafa na masafa yake yalitumika kuanzisha kampuni ya *Celtel*.

Sasa sisi kwenye Wizara yetu, tumeurekebisha ule uamuzi ambao haukuwa sahihi na sasa tumeipa masafa *TTCL*, masafa ya *GSM* ambayo ndiyo inatumika na Makampuni mengine. Lakini masafa hayo ambayo yamepewa *TTCL* mwaka wa jana, 2014 hayatoshi, yanahitajika mengi zaidi. Tunashukuru msukumo wa Bunge katika hili.

Kama mnavyofahamu Waheshimiwa Wabunge, *TCRA* ndiyo inayotoa masafa na inatoa katika utaratibu wake, nasi tunaamini kwamba sasa hivi *TTCL* imepeleka maombi kuomba masafa ya ziada. Kwa hiyo, na sisi Serikali tunaunga mkono yale maombi na tunashukuru kwamba Bunge na lenyewe limeamua kuweka msukumo ili mambo yaende, na ninaamini wenzetu wa *TCRA* wanasikia na wanafahamu historia ya *TTCL*, kiasi kwamba inahitaji kuangaliwa kwa upendeleo maalum katika kupewa masafa mapya. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, limezungumzwa suala la madeni ya *TTCL*, mtaji na hali ya kifedha kwa ujumla. Ambacho nataka kusema ni kwamba tangu mwaka 2010 mpaka mwaka juzi, 2013, kwa hesabu zilivyokaguliwa, kwa sababu tulisoma kwenye vyombo vya habari kwamba *TTCL* inafilisika, siyo kweli.

Ukitazama kuanzia mwaka 2010 mpaka 2013, mapato ya *TTCL* yanaongezeka na hasara inashuka. Mwaka 2010 mapato yalikuwa Shilingi bilioni 80, mwaka 2013 ilikuwa Shilingi bilioni 93. Mwaka 2010 hasara ilikuwa Shilingi bilioni 28, mwaka 2013 hasara ilikuwa Shilingi bilioni 16.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, sisi Wizara ya TTC tumeendelea taratibu kufanya mageuzi na kuligeuza Shirika hili, kulisaidia litoke kwenye kupata hasara na liwe Shirika linalotengeneza faida. Tunakubalina kabisa na ushauri wa Kamati kwamba Serikali basi ifute deni lake la Dola milioni 28 kwenye kampuni hii.

Mheshimiwa Spika, kwa kweli deni hili ni deni la karatasi tu, ni deni la kwenye vitabu, na mara litakapoondolewa, basi hali ya kifedha (*balance sheet*) ya TTCL itaonekana ina afya nzuri na shirika hili litaweza kukopa kwenye sekta binafsi na kuweza kujiendesha na kuwekeza kwenye miundombinu.

Mheshimiwa Spika suala lingine lililoongelewa kwenye Kamati, lakini kutokana na mchango wa Mheshimiwa Arfi, ni kwamba kweli Serikali kupitia TCRA imeweka mtambo ule wa kudhibiti mapato (TTMS). Lakini mtambo ule unadhhibiti mapato ya simu zinazotoka nje, na Waheshimiwa Wabunge wengi na Kamati wameshauri kwamba sasa tuweke utaratibu kwamba hata simu za ndani na zenyewe ziweze kufuatiliwa.

Mheshimiwa Spika, sisi tumepokea ushauri na kwa kweli jambo hili tumeanza kulifanyia kazi. Kumekuwa na vikao kati ya TCRA na TRA kutengeneza *specifications*, mahitaji ya kitaalamu na kifedha kwa ajili ya kufanya shughuli hiyo na mkandarasi ameshapewa kazi na jambo hilo litafanyika.

Jambo lingine kuhusu Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania ni ubora wa mawasiliano. Baadhi ya Waheshimiwa Wabunge wamelichangia lakini wananchi kwa ujumla wanalizungumza karibu kila siku. Kumekuwa na wizi na uhalifu kwenye mitandao, watu wanadhulumwa, hawapati huduma inavyopaswa.

Mheshimiwa Spika, jukumu la kudhibiti ubora wa mawasiliano ni jukumu la TCRA, na kwa kweli kwa miaka ya hivi karibuni, kumekuwa na ongezeko kubwa sana la uhalifu na mitandao imekuwa inatoa huduma ambazo siyo za ubora unaohitajika.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, ingependeza na sisi kama Wizara kusimama hapa na kufoka, hatua zichukuliwe, lakini kwa kweli tunafanya kazi, tumezungumza na wenzetu wa TCRA, tungependa kuona adhabu kubwa zinatolewa kwa Makampuni ya Simu pale yanapokiuka ubora wa huduma. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ikiwezekana, tumezunguza kwamba binafsi mimi ningeona Kampuni ya Simu inatozwa faini hata ya Shilingi bilioni tano au zaidi ili iwe fundisho kwamba unapotoa huduma ambayo ni chini ya kiwango, kwa sababu watu siku hizi wanategemea sana hizi huduma katika biashara katika mambo yao, sasa zinapokuwa chini ya kiwango, watu wanapata hasara na adha ambayo siyo sahihi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, suala la mawasiliano vijijini, linawagusa Waheshimiwa Wabunge wengi na wananchi wengi wa nchi yetu. Karibu kila maeneo kumekuwa na malalamiko na kutoridhika kwamba kuna Watanzania wenzetu ambao wameachwa nyuma ya mapinduzi makubwa haya ya mawasiliano ambayo tumeyaona katika nchi yetu kwa miaka kumi iliyopita.

Mheshimiwa Spika, sisi kama Serikali, tunalichukulia suala hili ni la kiuchumi lakini ni suala la haki, kwamba kila Mtanzania ana haki ya kupata mawasiliano na kupata manufaa ya mawasiliano.

Bahati mbaya sana shughuli hii ni ya sekta binafsi, nasi tuliwaahidi Waheshimiwa Wabunge na tukawaandikia barua kwamba watapata mawasiliano katika maeneo yao. Ile ahadi na zile barua zilitokana na ahadi ambazo sisi tulipewa na Makampuni ya Simu, lakini kumekuwa na ucheleweshaji na adha kubwa.

Mheshimiwa Spika, ambacho tumefanya, tumezungumzia nyuma hapa kuhusu Kampuni mpya ya Simu kutoka Vietnam, na Kampuni hiyo imefanya kazi kubwa sana. Ipo karibu kila Wilaya na tumewapa orodha ya vijiji vyote

31 JANUARI, 2015

ambavyo mmekuwa mnavizungumza ambavyo havina mawasiliano. Kwa kweli sisi wametuahidi kwamba huko ndiko watakapoanza na kazi imeanza.

Mheshimiwa Spika, kumekuwa na matatizo makubwa pale bandarini ya kutoa vifaa vyao. Juzi kulikuwa na kontena karibu 25 zenye vifaa vya kupeleka mawasiliano, lakini wenzetu wa Wizara ya Fedha wametusaidea ili mambo hayo yaende haraka. Tunamshukuru Mheshimiwa Waziri Mkuu kwa mchango wake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, huyu ndiye atakuwa mkombozi wa kupeleka mawasiliano vijijini.

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Haya, ahsante!

NAIBU WAZIRI WA SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Umemaliza vizuri hapo.

NAIBU WAZIRI SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, napenda niwahakikishie Mheshimiwa Wabunge kwamba tumekubaliana na kampuni ya Vietnam kwamba simu...

SPIKA: Jamani, taarifa rasmi, muda hautoshi!

NAIBU WAZIRI WA SAYANSI NA TEKNOLOJIA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana, nashukuru.

SPIKA: Haya ahsante. Sasa namwita Naibu Waziri wa Nishati na Madini!

NAIBU WAZIRI NISHATI NA MADINI (MHE. CHARLES J. MWIJAGE): Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipatia nafasi hii kuchangia Kamati hizi mbili muhimu. Wa kwanza,

31 JANUARI, 2015

niwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Nishati na Madini kwa kumpongeza Mheshimiwa Rais kwa kuniona mimi.

Mheshimiwa Spika, niseme awali na mwanzo kwamba maependekezo yote na ushauri wa Kamati ambayo mpaka Ijumaa mimi nilikuwa Mjumbe, tutayatekeleza. Tuliypanga wote kuishauri Serikali, kibao kikageuka vizuri, sasa mimi nimekuwa upande huu, nitayatekeleza. *(Kicheko/Makofi)*

Mheshimiwa Spika, yamezungumzwa maneno mengi, maelezo mengi kutoka kwa Waheshimiwa Wabunge na Kamati, nimeshasema nitayatekeleza yote, si niliyapanga! Nitayatekeleza. Lakini ni vizuri nizungumze haya kidogo.

Mheshimiwa Spika, kuhusu umeme, TANESCO kuna suala la *capacity charge* na *energy charge* na madeni ya shirika. Kuhusu *capacity charge*, ile mitambo ya *emergence power* inaondoka yote, Aggreko wanabaki na *megawatt 50*, ya *Symbion* yote imesimama.

Kwa hiyo, hakuna tatizo. Kuhusu *energy charge*, tutakwenda kuzungumza na watu wa TANESCO tuone hii nafuu ya mafuta wanaweza kuihesabu vipi; nami hili jukumu, mkuu wangu wa kazi Mheshimiwa Simbachawene amesema ndiye mtoto wangu wa kulea. Kwa hiyo, nitakwenda kulisimamia.

Mheshimiwa Spika, kuhusu madeni ya Shirika, TANESCO hailipi kwa sababu na yenyewe hailipwi. Bahati mbaya kama walivyosema Waheshimiwa Wabunge, wengine tunadaiwa sisi. Kwa hiyo, nawaomba tuilipe TANESCO na yenyewe iweze kulipa.

Mheshimiwa Spika, twende REA, Waheshimiwa Wabunge, kama mlivyosikia, kila mtu anayesimama anazungumza umeme, umeme.

Ngoja niwaambie siri moja, hata na meza imenitumia karatasi hapa, inasema kwangu kule, umeme! Kwa hiyo, ndugu zangu nawashukuru, uamuzi ni wetu. *(Kicheko/Makofi)*

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, wameeleza kuanguka kwa bei za mafuta katika Soko la Dunia, naomba mtenge siku saa moja tukutane pale Msekwa, niwaelezee kinachoendelea kama walivyoomba kwenye Soko la Mafuta.

Mheshimiwa Spika, Bei ya mafuta katika Soko la Dunia imeshuka. Imeshuka kweli! Kama alivyozungumza Mheshimiwa Martha Mlata, kuna nafuu kubwa ndani ya bei ya mafuta ambayo hatuioni. Amependekeza kwamba tutoe Shilingi mia moja, tuongeze kwenye hamsini iliyopo, twende kwenye umeme.

Mheshimiwa Spika, mkifanya hivyo, uamuzi ni wenu. Kwa miezi mitatu, tutaweza kukusanya Shilingi bilioni 120. Ukinipatia Shilingi bilioni 120 zilizopo, kuongeza na vyanzo vingine, kufika mwezi Juni, hakuna atakayelalamika. Unabonyeza kitufe, taa inawaka. Kwa hiyo, uamuzi ni wenu. Taratibu za Bunge mnazijua nyie. Hayo ni mahesabu ya uhakika, ukiweza kutenga pesa hizo.

Mheshimiwa Spika, niwaambie kitu kimoja, mwananchi hatadhurika. Ndiyo maana Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, Mheshimiwa Ndassa ambaye nilikuwa naye na amekiri kwamba mimi ndiye nilikuwa msamamizi; kanuni za kuchakata bei za mafuta zinaongezeko la nafuu. Leo mteja anapata Sh. 400/=; je, inafika kwake? Sasa namna ya kuzifikisa nafuu ikafika, ndiyo kazi yangu. Ndiyo kazi nilikuwa namwomba Waziri wa Fedha anipe, sasa amenipa. Nakushukuru kwa kuniombea kazi hii. (Kicheko/ Makofi)

Mheshimiwa Spika, kazi ya ujenzi wa umeme inaweza kuongezeka vijiji, vyote vinaweza kuongezeka; nimesema tena, hilo liko kwenu. Mkiamua na msiende muda mrefu! Bei ya Mafuta katika Soko la Dunia huenda ikashuka. Wataalam hawajazungumza vizuri, wengine wanasema mwezi wa Sita inageuka, wengine mwezi wa Tisa. Inaitwa *contango*. *Now the market is contango*. Kabla haijaanza *backwardation* kusimama, tunaweza kuweka kipindi hicho kwa Sheria ya Bunge, kusudi ile faida ya haraka tukaiwekeza kwenye

31 JANUARI, 2015

umeme. Kwa sababu hata yule mlaji wa mwisho huenda haipati.

Mheshimiwa Spika, hayo ndiyo mambo aliyoyazungumza Comrade Christopher Ole-Sendeka. Anayo yazungumza ni kweli na nitayafanyia kazi. Lakini tusikusanye hii nafuu kubwa tukaiweka katika mapato ambayo hatutafaidi. Tujenge umeme, tutakumbukwa Bunge hili.

Mheshimiwa Spika, tutasimamia maeneo yote yanayozorota kwenye umeme. Nimemsikia Mheshimiwa Mbunge wa Pwani; katika maeneo ambayo nina matatizo, nawaomba Makandarasi mnisaidie. Pwani kuna matatizo, ujenzi siyo mzuri.

Mheshimiwa Spika, Mwanza kuna mtatizo, Manyara kuna matatizo, Morogoro kuna matatizo Gairo, Kigoma kuna matatizo, nyumbani kwetu Kagera nasikia kuna matatizo, nguzo zinahamishwa. Zimehamishwa Rushwa, zimehamishwa Kagondo. Tungelipenda tuyasimamie maeneo hayo na ndiyo kazi niliyopewa. Kwa hiyo, nitayasimamia.

Mheshimiwa Spika, kuhusu upande wa gesi. Miradi ya Gesi inakwenda vizuri. Kinyelezi I, inaweza kuwaka ifikapo Juni, 2015. Itawaka ifikapo Juni. Ujenzi wa bomba unakamililika, tunaendelea vizuri. Wamezungumza kuhusu mambo ya mahusiano, nimezungumza na watu wa TPDC.

Jana usiku saa 5.00 nilikuwa na watu wa TPDC. Nimekuja na mfumo mpya wa kulinda bomba na mahusiano. Hizi nondo nazichukua kwenye Taarifa ambayo Mheshimiwa Spika uliniteua niiongoze.

Mheshimiwa Spika, sasa yale niliyoyapendekeza nayatekeleza. Tunaanzia Madimba mpaka Kinyerezi. Tutatumia wananchi kuweza kulinda bomba kwa bei nafuu, hakuna matatizo, kazi inafanyika. Mitambo ya mafuta yote itakapokuja gesi, inasimamishwa. Ikisimamishwa mitambo ya mafuta tukachoma gesi, tutapata nafuu ya umeme na nafuu ya mlaji.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, twende kwenye Madini. TMAA wanafanya kazi nzuri. Nakubaliana na ushauri wa Kamati, ule upungufu wa kisheria tutaushughulikia. Kuna upungufu wa sheria tutausimamia, lakini kazi ya TMAA ni kutathmini na kudhibi na kuangalia zile takwimu. Takwimu zile ndizo zinazotumika katika kutoza ushuru. Wamefaya kazi nzuri! Ipo migodi ilikuwa hailipi *Cooperative Tax*, inalipa *Corporate Tax*.

Mheshimiwa Spika, lakini niwaeleze kwenye madini, tumegundua kwamba au nimefahamishwa na tumeliona kwenye Kamati kwamba ile *Production Cost* ndiko manufaa yaliko. Tutawaelekeza Watanzania wazawa, mambo yako kwenye ile *Production Cost*, tuwekeze kule. Tutakuwa wakali na Makampuni ya Mafuta! Makampuni ya Madini, tafadhali hakikisha mnawahusisha wazawa kusudi kelele zipungue. Wapeleke wazawa wafaidi kusudi kelele zipungue.

Mheshimiwa Spika, huo ni upande wa Madini, lakini kuna Taasisi za Madini, kuna watu wa GST, Kuna Chuo cha Madini, wana mahitaji yao, tutayashughulikia kama ambavyo Kamati imependekeza na hawa watu tukiwawezesha mambo yatakwenda vizuri.

Mheshimiwa Spika, suala la mafuta, Kamati imezungumza nimeisikia, nami nilikuwa kwenye Kamati. Kuna wizi wa mafuta kwenye Bandari ya Dar es Salaam, unaohatarisha sehemu ya Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, ukiisoma CV yangu, mimi niliwahi kuwa mlinzi wa mabomba ya mafuta. Kwa hiyo, nimerudi kazini. Kwa hiyo, nitalishughulikia. Kazi yangu ya kwanza kuajiriwa, niliajiriwa na Serikali Maalum kutoka Shule kwenda kudhibiti upotevu wa mafuta. Narudi kazini! Yale mafuta yanayopotea kutoka *EZBM* mpaka *OJ*.

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Simbachawene ameniambia Mhechimiwa Mwijage, na huyo ni mtoto wako wa kulea. Kwa hiyo, ma-surveyor wote mkae chonjo kushughulikia shughuli hiyo. Kwa hiyo, usalama wa miundombinu utaimarika.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kuna *TPDC*, tumeambiwa tuisimamie, nami nilikuwano jana usiku. *TPDC* nawahakikishia, wafanyakazi wote mtulie, mfanye kazi. Kama ulikuwa una mtu mnahasimiana, uhasama umekwisha. Msibadilishe ukurasa mpya, tunatafuta kitabu kipya upya. *MD*, amechaguliwa, ndiye atafanya kazi, wengine kaeni pale.

Mheshimiwa Spika, tutatafuta utaratibu wa kuhakikisha kwamba wafanyakazi wanaajiriwa pale wanapotakiwa. Wana matatizo ya majengo kama walivyosema. Niwaeleze Wajumbe wa Kamati, kwamba sasa hivi mazungumzo yanaendelea kati ya *NSSF* na *TPDC*, kuhusu umiliki wa lile jengo la *Mafuta House*, ambalo ni *Mkapa House*. Mazungumzo ni mazuri.

Nachukua fursa hii kumpongeza *Chief Executive Office* wa *NSSF* na huyu wa *TPDC*. Kweli, tusigombanie fito, nchi tunayojenga ni ya kwetu na nyumba ni ya kwetu. Kwa hiyo, tunaweza kutatua tatizo hili, mmiliki atajulikana na mpangaji atajulikana. Tunafanya hivyo kwa mustakabali mzuri kwa nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, nijibu labda masuala ya watu mmoja mmoja ambao wameuliza. Kwa kweli nimeagiza Mameja wa *TANESCO*, Mameneja wa *REA*, mshirikiane mwasiliane na Waheshimiwa Wabunge wenu.

Mheshimiwa Spika, kwa muda nilionao, siwei kuzunguka nchi nzima, ila Pwani nitakwenda, Dar es Salaam nitakwenda, Ruvuma nitakwenda, Manyara nitakwenda, Kagera nitakwenda sana na Shinyanga nitakwenda sana.

Mheshimiwa Spika, nimewaambia, ninapokwenda nyumbani, nitachukua siku 10 kutoka Dar es Salaam, kufika kule ninapokwenda nyumbani. Nyie mniwekee spika, nikifika nakutana na Mkandarasi na *REA* kusudi nione umeme umefika. Lakini siri ya mafanikio ni kukubaliana kwamba tuongeze pesa, kwa sababu kila mtu anaomba.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nimeletewa vikaratasi hapa, kila mtu anaomba, Mheshimiwa Mwijage usinisahau. Kwenye mpango havipo! Ukitaka kufaidi, ni lazima mnisaidie kuongeza tozo. Tafuteni sheria za Bunge zinavyosema, pangeni siku ya Jumanne, REA waje, TANESCO waje, TPDC waje tufanye semina, tuelezane *contango* na *backwardation*, nini kinachofanyika, tuone kama kuna *loophole*.

Mheshimiwa Spika, wakati hao mabingwa wa dunia wanakomoana, nasikia kuna mmoja anamkomoa mwingine katika punguzo la mafuta. Sisi hayatuhusu, lakini wakigombana wale ndege, ndege mdogo na yeye anatengeneza kiota.

Mheshimiwa Spika, muda hautoshi, ndiyo maana nimeomba kuwe na Semina. Naunga mkono hoja zenu. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante! Anachosema Mheshimiwa ni Wizara ya Fedha kuleta *amendment* ya *Finance Bill*. *The sooner you do it, the better* kabla hatujaondoka. Hiyo ndiyo maana yake. Nadhani hicho ndicho anachokisema. Maana sisi tunaweza kukubali, lakini tunaanzia wapi? Inabidi ninyi mtuanzishie. Lakini unapokwenda Ruvuma, ujue unapita Njombe. Sasa wewe naona unataka kuruka! *(Kicheko)*

WAZIRI WA FEDHA: Mheshimiwa Spika, nami nashukuru kupata nafahi hii kuchangia hoja ambazo zimewasilishwa mbele yetu na Kamati hizi; Kamati ya Nishati na Madini na Kamati ya Miundombinu.

Vilevile ninachukua fursa hii kuwashukuru sana Waheshimiwa Wabunge ambao wameweza kutambua kazi ngumu lakini kazi nzuri ambayo inafanywa na Wizara ya Fedha. Mimi pamoja na Manaibu wangu wawili na Wataalam, tuna kazi ngumu, lakini tunafanya na tunashukuru sana kwa Waheshimiwa Wabunge kutambua hilo.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kwanza labda niende katika eneo hili la fedha hizi za REA pamoja na *Road Fund* ambalo tumelizungumza jana na leo tunaendelea kulizungumza. Kwa upande wetu, labda tu Waheshimiwa Wabunge tutambue kwamba, hii *trend* ambayo ilikuwa inatokea, utaratibu ni ule ule toka zamani. Toka ilipoanzishwa REA, toka ilipoanzishwa *Road Fund*. Utaratibu ni ule ule, fedha zinapitia katika mfuko mkuu na zinatoka.

Mheshimiwa Spika, wakati huo kwa sababu matumizi ya Serikali, mahitaji ya nchi yalikuwa bado yako nafuu kidogo, ukilinganisha na mapato, ndiyo zilikuwa zinaingia na kutoka kama vile zilivyokuwa zinapangwa. Sasa hivi mahitaji ya nchi yamekua, nchi imekua, maeneo yamekua, mahitaji yake ya maendeleo yamekua, hata *population* yetu imekua; tunazaliana, tunakua, *one million* kwa kila mwaka. Mahitaji yanaongezeka.

Kwa hiyo, kinachojitokeza ni kwamba yale mahitaji yakiongezeka yanakuwa tofauti na mapato yetu, kwa hiyo, fedha zikiingia zinakaa kidogo. Siyo kama fedha hazipelekwi, zinachelewa. Lakini kama Naibu Waziri alivyozungumza jana na sisi sote kwa pamoja tutahakikisha tunaanda utaratibu mzuri zaidi utakaowezesha sasa fedha zikiingia, zinatoka kama vile ambavyo ilivyokuwa imepangwa. Tutaweka pale *Standing Order BoT*, ikiingia fedha zitakuwa zinatoka. Kwa hiyo, sasa itakuwa ni kasi ya Wizara ya *Road Fund* yenyewe, pamoja na REA kwenda kufanya yale ambayo yatakuwa yameelekezwa.

Sasa hivi ninavyozungumza kwa upande wa REA tayari tumeshatoa *35 billion* na kwa upande wa *Road Fund* nadhani wanatayarisha hayo malipo, kuanzia Jumatatu watapata hizo fedha. Kwa hiyo, kasi itakuwa ni hivyo hivyo, tutapeleka kadri ya vile ambavyo tutakuwa tunakusanya. (Makofi)

Eneo lingine ambalo nilitaka nilielezee kuhusiana na huu mchakato wa *Government Negotiation Team*, pamoja na *Bart Airtel*, Mheshimiwa Naibu Waziri wa Mawasiliano

31 JANUARI, 2015

amelielezea vizuri, lakini kwa undani zaidi, Kamati ilionyesha wasiwasi kwa sababu imechukua muda mrefu. Ni kweli imechukua muda mrefu, kazi imekamilika. Lakini kilichokuwa kimechukua muda mrefu, siyo upande wa Serikali, wenzetu wakati tunapanga tukutane tarehe fulani, inachukua *average* ya miezi mitatu hadi minne kwa wenzetu ku-*respond* na kuja. Imekuwa ni *frustration* kweli!

Mheshimiwa Spika, tunakaa tunawasubiri kwa sababu hata sisi Serikalini tunaona ipo haja kubwa ya *TTCL* kuwa *owned* na Serikali, kuwa *owned* na Taifa kwa asilimia 100, lakini imechukua muda mrefu. Lakini siyo kwa sababu yetu sisi, ni upande huo mwingine. Kama alivyosema Mheshimiwa Naibu Wazi, hii kazi imekamilika na waraka tayari umekamilika, *very soon* utakwenda katika ngazi, hizo *Government machinery* kwa ajili ya kupata *approval*.

Mheshimiwa Spika, siyo kwa hayo tu, naipongeza sana hii *team* ambayo ilikwenda kufanya *negotiation* ikiongwa na Katibu Mkuu Hazina, Dkt. Likwilile. Wenzetu walidai karibu Shilingi bilioni 21 ili kuweza kuwa-*compensate*. Tukasema haiwezekani kabisa! Tume-*negotiate*, tumekwenda, tumerudi, tumekwenda, tumerudi. Wanapokuja, tuna-*negotiate*. Sasa hivi imefikia *amount* ya *14 billion*. Tunasema sasa kutokana na hizi *justification*, tutawalipa. Nasi tunatafuta hela, tutawalipa ili *TTCL* iwe *owned* asilimia 100 na Taifa hili. (Makofi)

Eneo lingine ni kuhusiana na fedha hizi za Bajeti. Nampongeza sana Mzee wa viwango na kasi kuona sasa kuna umuhimu mkubwa wa kushirikisha sekta binafsi katika kuendesha maendeleo ya nchi hii. Bajeti yetu ni Shilingi trilioni 20, lakini kila Mbunge anayesimama kiukweli anazungumzia fedha hazijaenda wapi, fedha zimechelewa, fedha za mwaka jana ziko wapo, kwa sababu Bajeti yetu kutokana na kasi yetu ya maendeleo, haiwezi kukidhi! Kila mtu hawezi kutegemea fedha kutoka Hazina, ni lazima sekta binafsi iingie.

Mheshimiwa Spika, leo hii Reli kweli, kwa *assumption* naona kwamba tunaweza tukakopa *around 7.6 billion dollars*.

31 JANUARI, 2015

Sasa 11 *trillion!* Bajeti yetu ni trilioni 20, tukisema tunakopa *eleven trillion*, tunakwena kujenga reli, kweli! Lakini trilioni tisa peke yake hatuwezi kuendesha sehemu nyingine zinazobakia.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, ni vizuri na tumeanza. Sisi kwa upande wetu Hazina tumeanza kukutana na wale *financiers*, nadhani pamoja na timu yako Mheshimwia Waziri, tuendele sasa kuweka kasi kubwa zaidi ya kukutana na watu ili tuweze kufikia mahali, na katika mwaka huu kabla hatujamaliza muda wetu, Serikali hii tuwe tumeanza sasa ule ujenzi wa reli. Sisi tuko pamoja, tutaji-*re-arrange* kuwa pamoja nanyi tuweze kuifanya kazi hii kwa kasi zaidi kwa mujibu wa sheria.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna suala kwamba fedha zinazopangwa hazitolewi. Naomba kupitia kwako, naomba tu nikumbushe Bunge lako Tukufu. Serikali yetu inaendeshwa na *cash budget*, ama *budget* yetu inaendeshwa na *cash budget*. Wakati tunakamilisha mipango yetu hapa, tunaondoka sasa tunakwenda kuanza kutekeleza vile vyanzo ambavyo tumevipanga. Lakini tumeweka misingi, tunategemea mapato yatakua kwa asilimia 100.

Mheshimiwa Spika, mara nyingi *TRA* ukisema wamekusanya asilimia 100, *TRA* siyo peke yake ambayo inaendesha Bajeti hii, siyo *TRA* peke yake.

Kwa hiyo, kama kukitokea *distortion* ya chanzo kimoja, ndipo athari ina-*flow* katika vyanzo vingine. Kwa hiyo, sasa Waheshimiwa Wabunge, toka jana tumezungumza, wengine wanashutumu hata Waziri wa Fedha afukuzwe kazi, eti asimishwe kwa madeni au kwa wizi uliotokea mwaka 2006.

Mheshimiwa Spika, sikumsikia Mheshimiwa Mbunge hata mmoja akisimama, akisema jamani lazima sisi Waheshimiwa Wabunge tusimamie, tuweze kushajihisha wananchi walipe kodi, hakuna! *I have never heard of anybody* hapa! Sote huu ni wajibu wetu! Sisi wakati

31 JANUARI, 2015

tunakwenda tunapambana jamani, tunasema lazima kodi ilipwe na wananchi, kuna wengine wanapinga kodi isilipwe. Nchi hii hatuwezi kuendelea. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sasa hivi tunavyokwenda *it is a high time* sasa hivi Tanzania ianze kujitegemea. Athari hii inatokea kwa sababu kuna vyanzo ambavyo haviko katika mikono yetu, ndipo athari hii inatokea. Lakini kama kutakuwa kuna vyanzo ambavyo tuna uhakika navyo, viko katika mikono yetu, wananchi wameelimika, wameshajihisha, Waheshimiwa tushirikiane, katika kuwashajihisha wananchi kulipia kodi, naamini kwamba kule ambako tunataka kwenda tutafika katika muda mfupi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika kipindi hiki cha nusu mwaka, Serikali tumeendelea kulisimamia hilo. Tumeendelea kwa fedha hizo hizo kidogo kidogo, asilimia 15 iliyopelekiwa kwenya fedha za maendeleo, asilimia tano tumesimama kwa fedha yetu wenyewe. Kwa fedha yetu wenyewe, tunapigana, tunakamuana, kwingine hazipelekwi, kwingine hazijaenda, lakini tumesimama kwa fedha yetu wenyewe. *(Makofi)*

Nawaomba Waheshimiwa Wabunge, tuungane kwenye hili. Lazima Tanzania isimame kwa vyanzo vyake yenyewe. Maendeleo yataletwa kwa vyanzo vyake yenyewe. *Option* tunayo ya kukopa, tutakopa, lakini ujue tunapokopa, tunalipa kwa fedha zetu za ndani. Kwa hiyo, hata zile fedha tunazokopa, kama tutaimarisha vyanzo vyetu wenyewe, tutakuwa tuna *credibility* ya kukopa *anywhere in this world* na fedha itapatikana kwa kiwango kikubwa. Tunaomba mtuunge mkono kwenye hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ambalo nilikuwa nataka nilizungumzie, Mheshimiwa Mngodo nadhani alieleza kwamba labda bajeti ile ya mwaka uliopita ikishapita inakuwaje? Kusema kweli tukishamaliza mwaka hakuna bajeti ambayo inakuwa *carried forward*. Tunachokifanya ni kwamba zile *exchequers* ambazo tunazitoa, tena Waheshimiwa Wabunge hakuna *exchequer* hewa, nataka

31 JANUARI, 2015

kuzungumza, hata kama imetolewa mwaka juzi, hiyo *exchequer* italipwa.

Mheshimiwa Spika, tulipokuja mwaka jana 2014 kwenye bajeti hii, tuli-*carry forward exchequer* za Shilingi bilioni 610 na tumezilipa. Tumeingia mwaka huu na *exchquers* ambazo zina thamani ya Shilingi bilioni 394 na tumezilipa mpaka kufikia Desemba.

Mheshimiwa Spika, hakuna *exchequer* hewa. Mtu akipata *exchequer*, ile ndiyo inampa *indication* kuwa hizi fedha zitalipwa. Kwa hiyo, fedha ambazo zilikuwa zimepangwa, hazijatolewa, haziwezi kuwa *carried forward*. Lakini fedha ambazo mtu mpaka amekamilisha *exchquers* tutazilipa na tutaendelea kuzilipa hivyo hivyo kwa kubanana, tutaendelea kuzilipa.

Waheshimiwa Wabunge, tunataka mtusaidie kama Serikali. Mashirika yetu yawe yana vyanzo au yawe yana mbinu za kuweza kukusanya yale mapato na mapato yakiletwa Hazina, kama yote yatakuwa yanakusanywa kama vile yanavyokuwa yanapangwa, basi kutakuwa hakuna kikwazo chochote kwa Hazina kushindwa kutoa zile fedha. Hazina hai-*hold* fedha ya mtu yeyote. Hazina kazi yake ni kukusanya na kupeleka kule ambako inataka kupeleka.

Mheshimiwa Spika, kuna eneo lingine ambalo limezunguzwa sana na Waheshimiwa Wabunge kuhusiana na Sheria ya *Procument*.

Tatizo siyo Sheria ya *Procument*. Tatizo ni wale wanaotekeleza ile sheria. Hakuna kipengele hata kimoja katika Sheria hii ya Manunuzi, kinamwambia mtu aende akachukue bei ya juu. Sisi sote tunajua bei. Sasa ukiwa wewe umeletea *invoice* za bei ya juu, wakati unajua *market price* ni kitu gani; umekaa unasema unawachukua wale, hufanyi kazi yako! Hupashwi kuwepo hapo ulipo!

Waheshimiwa Wabunge, ni lazima tulisimamie hili! Siyo Sheria ya *Procument*! Ni hao wanaotekeleza! Tulisimamie! Bila

31 JANUARI, 2015

kutekeleza sheria, hatuendi. Watu wengi ambao ni watekelezaji wanataka kupitia huko kwa kusema tatizo ni Sheria ya *Procument, simply* ili tuondoe ile sheria, wao wapate mwanya wa kuiba fedha za Umma. Haiwezikani!

*(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha
kwa muda wa Mzungumzaji)*

SPIKA: Mheshimiwa Waziri, muda wako umekwisha.

WAZIRI WA FEDHA: Mheshimiwa Spika, Ahsante sana.
(Makofi)

SPIKA: Ahsante. Sasa namwita Mwenyekiti wa Kamati ya Miundombinu. Una dakika 30. Mwenyekiti mwingine asogee hapa maana na *Procurement* nayo inapoteza muda.
(Kicheko)

MHE. PETER J. SERUKAMBA - MWENYEKITI WA KAMATI YA MIUNDOMBINU: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa fursa hii ili niweze kumaliza hoja yetu tuliyoitoa asubuhi hii.

Kwanza nachukua nafasi hii kuwashukuru Waheshimiwa Wabunge wote waliochangia kwenye hoja ya Kamati yetu ya Bunge ya Mindombinu. Naomba kwa heshima kubwa niwataje Waheshimiwa Wabunge waliochangia kwenye hoja yetu.

Mheshimiwa Spika, wa kwanza ni Mheshimiwa Ritta Kabati...

SPIKA: Hapana, hapana! Wewe jibu tu!

MHE. PETER J. SERUKAMBA - MWENYEKITI WA KAMATI YA MIUNDOMBINU: *Okay!*

SPIKA: Ukiwataja unapoteza muda.

31 JANUARI, 2015

MHE. PETER J. SERUKAMBA - MWENYEKITI WA KAMATI YA MIUNDOMBINU: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi, lakini waliochangia ni Wabunge 19 ambapo inatupa matumaini kwamba tunahitaji sana miundombinu nchini.

Mheshimiwa Spika, ukiwasikiliza wachangiaji wote, ukiisikiliza Serikali na ukitusikiliza na sisi wenyewe kwenye *report* yetu, jambo moja ambalo unajifunza unaona umuhimu wa miundombinu ni jambo kubwa sana kwa kuendesha uchumi wetu. Sasa tufanye nini? Tuna matatizo na tunataka maendeleo.

Mheshimiwa Spika, mwaka jana Kamati yetu ilipata bahati, ulitupeleka Malaysia. Jambo moja ambalo tulijifunza Malaysia na ambalo ningetamani sana watu wa Serikali tulifanyie kazi, tumeanza, lakini kasi yake lazima iwe kubwa sana. Malaysia walituambia kwamba miradi yote ya miundombinu, Serikali inaingiza 10% peke yake, ikiwa barabara, umeme, viwanja vya ndege, madaraja na kadhalika yote wanafanya watu binafsi.

Mheshimiwa Spika, lakini ili watu binafsi waweze kufanya ni lazima uandae mazingira mazuri, hakuna mtu mwenye pesa zake anayeweza kukubali kuambiwa njoo kesho, njoo keshokutwa au njoo mtondogoo. Nitatoa mfano kwa baadhi ya mradi:-

Dar es Salaam Chalinze Express, Waziri amesema kuhusu Dar - Chalinze. Dar - Chalinze tunaiongea huu ni mwaka wa sita, hakuna mtu ambaye ana fedha zake, ninyi bado mnahangaika kutafuta *transaction advisor*, tunatafuta sijui nani, anawasubiri, hayupo huyo! Kwa hiyo, Serikali umefika wakati muamue tunataka kufanya kwenye *private sector* twende kulingana na mambo ya ki-*private sector*, lakini zaidi ya hapo tutaendelea kwenda namna hii hii tunayokwenda na kama ndiyo njia tuliyochagua, *fine*, lakini tutaendelea kila siku Wabunge tukija hapa tunalaumu kila wakati kwamba mradi wangu hauendi au mradi wangu umechelewa.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, nasema tunapoamua sasa kwamba tunakwenda kwenye miradi ya PPP ambayo ni miradi ya bandari, reli, barabara na miradi ya viwanja vya ndege, lazima tuwe tayari kuondoa urasimu na tufanye maamuzi. Upo ugonjwa wa urasimu, una sababu gani, mimi sijui! Maana yake ni nini, mimi sielewi lakini ugonjwa huu ni mkubwa sana.

Mheshimiwa Spika, lakini yamesemwa mengi, mimi nitaanza na Wizara mojamoja kwa kadri nitakavyoweza.

TANROADS, Wizara ya Ujenzi, miradi ya maendeleo mpaka leo wamepewa 5% ya bajeti tuliyoipitisha hapa mwaka jana; TAMISEMI wamepewa 20%; miradi ya maendeleo Uchukuzi wamepewa 17%. lakini nimemsikia Waziri wa Fedha anasema Bajeti yetu ni *cash budget*, mimi nimejiuliza sana, kama tunafanya kwa *cash budget* inawezekanaje sasa tuwe na asilimia hizi? *Unless* sikusoma shule, sijui maana ya *cash budget*. Kama una *cash budget* inawezekanaje utoe *exchequer* ya miaka mitatu? (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini tumekubaliana hapa kwamba TANROADS na REA tulitunga sheria, fedha zao zitakuwa *ring fenced*, zikikusanywa zipite kwenye Mfuko Mkuu ili Mfuko Mkuu wazi-*record* ili ziende zinakotaka kwenda kufanya kazi. Tunaambiwa nchi imeendelea sana, *population* imekuwa sana *as if population* ikikua ndiyo inamaanisha uondoe fedha ambazo zipo *ring fenced*, siyo maana yake!

Mheshimiwa Spika, lakini nasema jamani hata leo nimesikia Mheshimiwa Mwijage anasema tumwongeze tozo iwe sh. 100/=, hata tukiweka sh. 500/= kama zikiingia kwenye Mfuko hazitoki tutaongea lugha hiihii hapa, tutekeleze kwanza wajibu wetu. Nawaomba wenzangu tutekeleze wajibu wetu, fedha zikienda zitoke zikafanye hayo majukumu. Haiieleweki unatoa *exchequer* leo Januari inakwenda kupatikana fedha mwaka kesho, hakuna maelezo na matokeo yake sasa ndiyo haya.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, *the moment* fedha haziendi maana yake wale wanaotekeleza unawapelekea fedha wakati ambapo wameshakata tama, hawaendi kufanya yale waliyoyapanga. Kwa hiyo, hata zile fedha unadhani umepeleka lakini hazifanyi kazi tulizozipanga kwa sababu walizitarajia fedha hizo zitakuja labda mwezi mmoja uliopita, miezi mitatu unampelekea, ana *priorities* nyingine, yale mliyopitisha mwanzoni hayafanyiki. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, haya naona ni matatizo makubwa lazima tuone tunafanyaje.

Mheshimiwa Spika, madeni ya barabara, madeni haya yamesababishwa na kutokuwa waangalifu katika kusimamia miradi na Serikali hili / *wish* Waziri Mkuu angekuwa hapa, hatuwezi kuepuka lawama hii. Serikali hii mmewaruhusu, nia ni njema tunataka tujenge barabara nchi nzima, yes, lakini si unafanya unapoweza? Hata nyumbani kwako ukiwa na fedha kidogo huwezi kujenga ghorofa, bali unaanza na kujenga nyumba ya chini. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, haiwezekani leo tunaanzisha miradi kila kona wakati shilingi huna, matokeo yake leo tuna deni la trilioni moja. Kwa hiyo, kwa vyovyote vile ukishakuwa na deni la trilioni moja, haiwezekani bajeti hii ukai-*sustain*. Sasa nasema ni shughuli ya Serikali, mkikaa Serikalini muulizane, twende kwa mpango, sitaki kuamini kwamba ukifanya, unasema nafanya Serikali italipa tu. Kwenye afya tutakwenda wapi? Kwenye shule tutafanyaje? Kwenye maji itakuwaje? Maana ukiangalia hapa utakuta fedha zote zinakwenda kujenga barabara tu, nia ni njema lakini nia njema iendane na uwezo wetu.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, naiomba Serikali, umefika wakati tutafute sehemu ya kupiga *line*, Waziri wa Fedha tukope fedha, tumalize hili deni tuanze upya halafu muanze kuwasimamia wasianze kufanya wanavyotaka. Wakati umefika tuambiane!

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, msongamano wa Dar es Salaam na Uchukuzi wanadai zaidi ya bilioni 30 na madeni yote ni viwanja vya ndege, kwenye reli, ni madeni ya maendeleo na mimi nayakubali, lakini tunavyoendelea kuyaacha maana yake yana-*accumulate interest* na sijui kama Waheshimiwa Wabunge mnalijua hili. Ukiangalia deni la trilioni moja la ujenzi karibia bilioni 100 ni *interest* ambayo bilioni 100 hizo ungeweza kufanya mambo mengi sana kwenye maji na afya, lakini kwa sababu hatulipi basi karibu bilioni 100 ni *interest*, hapa ndipo tulipofika.

Mheshimiwa Spika, msongamano wa Dar es Salaam, kwenye Kamati tumesema na tunarudia kwamba, umefika wakati tutafute *special fund* kwa ajili ya Dar es Salaam, hali ya Mji wa Dar es Salaam ni ngumu sana. Bado naamini ukijenga *flyover* moja ambayo unajenga TAZARA maana yake unapeleka magari yasipte pale Chang'ombe, yatapita TAZARA yakifika Chang'ombe hayaendi. Unajenga *fly over* moja Ubungo yakifika Manzese hayaendi, kote ambapo wamejenga *fly over* lazima ujue magari nayanyanyua juu nakwenda kuyapokelekea juu kule, wanasayansi waje wanipinga. Hakuna maeneo umejenga *fly over* moja tu umemaliza, tafizo unakuwa umeliamisha hapa umelipeleka hapa. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, nasema nia ni njema, lakini tutafute watu wajenge *fly overs* nyingi na ukiwapandisha watu huko juu utawatoza fedha, anayetaka kwenda taratibu atapita barabara zetu za chini. Tulikwenda Thailand, Thailand unakuta barabara chini zipo mbili kuna foleni, lakini huko juu hakuna foleni kwa sababu waliopanda juu wanalipa. Haya sisi siyo sisi tuliyoyaanzisha, wenzetu wanafanya, naomba tukajifunze na sisi tufanye.

Mheshimiwa Spika, ukiniuliza Dar es Salaam, watu wa Wizara ya Ujenzi, barabara za Dar es Salaam kubwa zipo tano, kwa nini tusizipanue? Barabara ya kwanza Dar es Salaam ni Barabara ya Morogoro, kwa nini usiweke *lane nane*? Barabara ya Nelson Mandela weka *lane nane*, barabara ya Nyerere weka *lane nane*, barabara ya Kilwa weka *lane nane*,

31 JANUARI, 2015

barabara ya kwenda Bagamoyo weka *lane* nane, halafu unajenga za kuzunguka, Dar es Salaam huna msongamano, lakini kama ukidhani tuache *lane* hizi hizi lakini tuweke *flying overs* tutakuwa hatuja-solve tatizo la Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, usafiri wa anga, nimewasikiliza Waheshimiwa Wabunge, jamani na leo Mzee Nundu amesema vizuri sana hapa, Mzee Nundu amesema *ATCL yes*, lakini tufanye na juhudi ya kuleta *private sector* wengi kwenye usafiri ili usafiri huu uchanganye. Matokeo yake leo kuna *monopoly*, kukishakuwepo na *monopoly* leo ndiyo maana tunakwenda Mwanza kwa sh. 900,000/= na tunakwenda Mbeya kwa sh. 800,000/=, haiwezekani! Kwa hiyo, lazima kama nchi tuamue kuleta wawekezaji wengi kwenye biashara ya anga na kwa kufanya hivyo bei zitapungua na itakuwa na maana.

Mheshimiwa Spika, nampinga rafiki yangu Mheshimiwa Keissy kusema kwamba kupanda ndege siyo jambo la maana, sisi ni watu maskini, watu wanapanda treni, hapana! Tumechelewa kimaendelea tunatakiwa sisi tukimbie. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, suala la *Road Fund Board*, nimelisema suala la *Road Fund Board*, ukienda leo mikoani ofisi za *TANROADS* zote Mameneja sasa hawakagui miradi tena kwa sababu hawana fedha. Kwa hiyo, ni muhimu tuone tunalifanyaje ili kuhakikisha tunakwenda mbali.

Mheshimiwa Spika, *TTCL*. Suala la *TTCL* namshukuru Waziri wa Fedha na nawashukuru Wizara kwa kuhakikisha *BhartiAirtel* anaondoka, lakini nasema *BhartiAirtel* anaondoka sawa kabisa, lakini uko ugonjwa mwingine kwenye *TTCL*, Serikali hamlipi madeni yenu, lakini Serikali mkiwa na *line* ya *Voda*, *Airtel* au *Tigo* mnalipa, kwa nini *TTCL* ndiyo hatulipi? Haiwezekani! Kwa hiyo, tuamue kwani ni shirika letu maana likishakuwa letu ndiyo kwanza hatulipi. Kwa hiyo, jamani ni lazima hii *culture* ya kulipa irudi, mmemlipa *BhartiAirtel* anaondoka, nawapongeza sana kwani Kamati

31 JANUARI, 2015

ilikuwa inalilia jambo hili, lakini sasa na *culture* ya kulipa madeni kwenye kampuni hii irudi. Serikali ndiyo hailipi TANESCO, Serikali ndiyo hailipi maji, Serikali ndiyo hailipi TTCL na fedha hizo kwenye bajeti tunaweka, hapa kuna *contradiction!*

Mheshimiwa Spika, *Postal Code*, tumesema sana kuhusu *Postal Code*, jamani mradi huu ni wa maana sana, ni matarajio yangu Wizara safari hii mtaleta fedha kwenye mradi huu ili mradi huu uweze kutuletea maendeleo kwa kasi kubwa zaidi na tuweze kuwatambua watu wetu wako wapi na ndiyo usasa. Habari ya kwenda Posta wenzetu wameshaacha, twende kwenye dunia ya wenzetu na Shirika letu la Posta tukiweka *Postal Code* nawaambieni litafufuka, kwa sababu sasa watu wanajua mzigo wangu unakuja nyumbani na barua yangu inakuja nyumbani wata-charge kwa kiasi kikubwa Posta itafufuka. Kwa hiyo, nawaomba mradi wa *Postal Code* tumeuacha vya kutosha umefika wakati sasa tuanze kuusimamia.

Mheshimiwa Spika, reli. Namshukuru sana Waziri Mheshimiwa Sitta amesema vizuri sana kuhusu reli, changamoto kwenye reli bado ni kubwa sana. Tunahitaji mabehewa ya mizigo karibu 2,400 kwenye bajeti hapa tunaongelea mabehewa 274 na biashara ya reli ni mzigo. Kwa hiyo, Mheshimiwa Waziri naomba tuweke fedha nyingi kwenye kununua mabehewa ya mizigo. Tukiweka fedha nyingi kwenye mabehewa ya mizigo tutabeba mizigo mingi na barabara zetu zitapona, maana barabara nyingi zinaumia kwa sababu ya mizigo. Kwa hiyo, naomba sana tuweke fedha nyingi kwenye reli na hasa kwenye mabehewa ya mizigo. Vichwa 11 vipya kwenye bajeti vilivyowekwa tunaomba vinunuliwe na *manufacturing* ya vichwa nane tunaomba iendelee ili tuweze kuokoa kwenye nanihi zetu.

Mheshimiwa Spika, pia Kamati inaipongeza sana Serikali kwani tumetembea mikoani, barabara nyingi sana zinajengwa, lakini narudia tena, barabara ilikuwa iishe miaka mitatu, inakwisha miaka sita au saba, *by the time* wanakabidhi barabara ilishapasuka. *(Makofi)*

31 JANUARI, 2015

Waheshimiwa Wabunge, sisi tulikwenda kukagua barabara ya Bagamoyo - Msata, barabara haijakabidhiwa lakini imeshapasuka na sababu ni kwamba hawalipwi. Kwa hiyo, kama Wakandarasi hawalipwi na *consultants* hawalipwi kinachotokea ni nini, wana-*collude*, kwa sababu ili *consultant* aishi na yeye ana wafanyakazi wake wawili au watatu itabidi Mkandarasi amlipe kidogo na kwa sababu hiyo wata-*compromise standards* na *quality* na matokeo yake tunapata matatizo makubwa sana.

Nimesikia kilio cha Mheshimiwa Keissy, Ziwa Tanganyika tatizo ni kubwa sana jamani na mimi natoka Ziwa Tanganyika, watu tunakufa ziwani, meli zote zimesimama. Naomba Serikali mtusaidie! Rais Kikwete alitangaza kwamba kabla hajaondoka madarakani atakuwa ameacha meli tatu kwenye maziwa yetu makubwa matatu. Ni matarajio yetu hizo meli zinatengenezwa sasa *otherwise* hali ni mbaya sana huko vijijini. Nilikuwa namwambia Waziri Lwenge kwamba umefika wakati vijijini Nyanda za Ziwa tupeleke sasa barabara maana kwenye maboti imeshindikana.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, yaliyo mengi yote yamesemwa lakini makubwa ni deni, hali ya fedha ni mbaya sana, lakini wote tuna nia ya kutaka miundombinu nchini iende vizuri.

Mheshimiwa Spika, kuna suala la mawasiliano vijijini ambalo Naibu Waziri amelisema vizuri sana, lakini narudia tena, tunadhani *solution* ya matatizo yetu ni *Viatel*. Lugha siku hizi imebadilika hapa, ukiongelea mawasiliano vijijini tuna *Viatel*, *Viatel* ni mfanyabiashara kama alivyo mfanyabishara mwingine, kama hatupeleki fedha kwenye *UCAF* maana sasa hivi hakuna tena anayeiongelea kuhusu *UCAF*, bado tunaweza tukapata matatizo haya haya.

Mheshimiwa Spika, ni kweli, anataka kupata masafa, anataka kuingia nchini atawaambia nileteeni vijiji vyote, *fine*, mtampa vijiji vyote 4000, lakini akishaanza kwenda kwenye *ground* inawezekana hali isiwe hii tunayoiongelea, lakini suala la simu nchini ni muhimu sana kwani simu siyo anasa.

31 JANUARI, 2015

Nawaomba Wizara waendeleo kuwaomba *operators* wote iwe lazima kwenda Vijijini, tuwape *incentives* za kwenda vijijini. Naamini tukiwapa *incentives* na kuwasimamia bado wote watakwenda vijijini.

Mheshimiwa Spika, Mkongo wa Taifa tumeujenga kwa fedha nyingi sana, najua mnataka kwenda awamu ya pili, msishushe *standards* na kwa kweli suala la Mkongo tulisimamie vizuri maana tumewekeza fedha nyingi sana kama Taifa.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, niwashukuru Waheshimiwa Wabunge wote ambao wamechangia kwenye hoja yetu, lakini pia niwashukuru Wajumbe wa Kamati kwa namna ambavyo wananiunga mkono, tunashirikiana katika kuhakikisha tunasimamia hizi Wizara tatu.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, naomba sasa Bunge lako Tukufu lipitishie maoni ya Kamati kama tulivyoyaleta.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

MHE. SAID AMOUR ARFI: Mheshimiwa Spika, naafiki!

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)*

(Taarifa ya Mwaka ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu katika Kipindi cha Januari, 2014 hadi Januari, 2015 Ilipitishwa na Bunge)

SPIKA: Kwa hiyo, hoja ya Kamati ya Miundombinu imepitishwa na Bunge. Sasa namwita Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini.

MHE. RICHARD M. NDASSA - MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI: Mheshimiwa Spika, naomba nikushukuru sana kwa nafasi hii nikiwa mchangiaji wa mwisho

31 JANUARI, 2015

katika siku hii ya leo, lakini naomba nimshukuru sana Mwenyezi Mungu kwa kutujaalia sote kuwepo katika jumba hili na leo ni tarehe 31 Januari na tunafanya kazi nzuri sana ya kuisaidia Serikali yetu.

Mheshimiwa Spika, nisisahau kuwashukuru sana wapiga kura wangu wa Jimbo la Sumve kwa jinsi wanavyojielekeza, tunavyoshirikiana na kwa kweli na mimi nasema nitakuwa na ninyi daima na ninyi mnajua kwamba mimi ni jembe lenu, endeleeni kuniunga mkono ili tuendeleze Jimbo letu la Sumve. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba niwashukuru sana Waheshimiwa Wabunge kwa ushauri wao mzuri sana kuhusu Kamati yetu. Tumeweka maoni hapa, wameshauri vizuri sana na sisi ushauri wao tumeupokea na niiombe Serikali nayo ushauri wa Waheshimiwa Wabunge waupokee.

Mheshimiwa Spika, mimi nitajikita kwenye mambo matatu ambayo Waheshimiwa Wabunge wengi kati ya wachangiaji 18, wachangiaji waliosema kwa mdomo 14 wamezungumzia suala la REA, TANESCO na bei ya mafuta, lakini hata wale wanne waliochangia kwa maandishi nao pia wamezungumzia masuala ya REA.

Mheshimiwa Spika, pia nimshukuru sana Mheshimiwa Naibu Waziri kwa maelezo yake ya kina sana, amesaidia sana kuhusu kuzungumzia suala la REA. Vile vile nikushukuru wewe, umezungumza kwamba tuiombe sasa Serikali kuhusu hii nyongeza ya sh. 100/= ya mafuta kwamba, ikiwezekana basi *Finance Bill* iletwe haraka iwezekanavyo. Pia umesema kabla ya Bunge hili *Finance Bill* iletwe. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ni kwa nini? Kwa sababu Wabunge wote nimesema wale waliozungumza 18, lakini nina hakika hata Wabunge wengine wa Bunge hili kama wangebahatika kupata nafasi ya kuchangia kila mmoja angesimama na kusema anahitaji umeme kwenye eneo lake. Hata Mheshimiwa Spika, nafikiri Jimboni kwako unahitaji umeme ufike haraka iwezekanavyo.

31 JANUARI, 2015

SPIKA: Wamenitenga. (Kicheko)

MHE. RICHARD M. NDASSA – MWENYEKITI WA KAMATI YA NISHATI NA MADINI: Nimwombe Mheshimiwa Mwijage, nafikiri umemsikia Mheshimiwa Spika, tusimtene kwa sababu umeme vijijini ndiyo mkombozi. Twende tuendako, ndiyo mkombozi. Kama umeme vijijini ndiyo mkombozi, niombe sana Serikali kwa yale yaliyosemwa na Waheshimiwa Wabunge kuhusu tozo tulikubaliana hapa tukasema kwamba, fedha hizi za tozo shilingi 50 kwa kila lita inayopatikana, tuziwekee mzunguko (*ring fence*) ili kusudi zinapoingia kwenye Mfuko wa Serikali kwa utaratibu ule ule ziende kwenye Mfuko wa REA vijijini. (Makofi)

Sasa kama mnafika mahali mnachukua zile fedha na tulikubaliana kabisa humu ndani kwamba hizi fedha zisitumike kwa kazi nyingine yoyote ile, hizi ni *specific* kwa ajili ya umeme vijijini. Sasa inapofika mahali zinatumika kwa kazi nyingine kwa kweli inakuwa haipendezi.

Mheshimiwa Spika, bado kuna kazi ambazo Serikali ilikuwa inafanya kupitia REA. Waheshimiwa Wabunge, mwaka uliopita tulikubaliana kwamba, tutenge kiasi cha fedha ili ziende kwa ajili ya kazi ya REA. Tulikubaliana tutenge shilingi bilioni 881. Hadi kufikia Januari ni shilingi bilioni 358.7 ndizo zilizokuwa zimelipwa ikiwa ni sawasawa na asilimia 41.

Mheshimiwa Spika, tunaiomba Serikali ili kukamilisha miradi hiyo, kwa sababu tunapochelewa kupeleka hizi fedha na tumeshawa-engage wazabuni, wanashindwa kumaliza kazi hiyo kwa muda, lakini si ajabu kwa sababu ya mikataba wanaweza kutushtaki. Kwa hiyo, naishauri Serikali hizi shilingi bilioni 522.3 ifanye juu chini izipeleke.

Mheshimiwa Spika, nimesema na hasa kwa Mheshimiwa Sitta, kule kwake Urambo umeme ukienda kwa vijiji vyote, lakini hili nataka kusema kwa Wabunge wote, kama umeme ulikuwa haujakwenda kwako na ukabahatika

31 JANUARI, 2015

kwenda kwenye Jimbo lako au Kijiji au Mji fulani, pita baada ya miezi mwili uone maendeleo yalivyoongezeka kwenye eneo hilo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, naomba sana suala hili tusilipuuze kwa sababu tukipeleka umeme vijijini hata wale vijana wetu ambao wanataka kuja mijini hawatakuja tena kwa sababu tumeshawapeleka umeme vijijini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, niombe na kuisihi sana Serikali, fedha ambazo tunazipitisha na zile ambazo Mheshimiwa Waziri amesema kwamba, zinapokwenda kwenye *exchequer* zinakaa juu, haya tunayosema haya ni ya ukweli wala siyo ya uongo. Unakwenda kwenye Wizara fulani wanaambiwa kwamba, *exchequer* imeshatoka, lakini fedha kwenye eneo husika miezi miwili, mitatu, mpaka minne. Mifano hiyo ipo, niombe Serikali kwa sababu kazi yetu sisi Wabunge siyo kupiga kelele au kulalamika, bali ni kushauri, tunaishauri Serikali ikiwezekana iachane na huo utaratibu ambao kwa kweli siyo mzuri sana. Tunataka umeme vijijini upatikane haraka iwezekanavyo.

Mheshimiwa Spika, nimwombe sana Mheshimiwa Naibu Waziri wa Nishati na Madini, Mheshimiwa Mwijage, miradi yote ya *REA II* Serikali imesema itakamilika ifikapo Juni 30, mwaka huu. Hii ni kauli ya Serikali na mimi kama Mwenyekiti wa Kamati ya Nishati na Madini, nataka nihakikishiwe kwa sababu huku ni kufunga ndoa. Tumefunga ndoa na wananchi, tunataka tutekeleze yale ambayo tumekubaliana ndani ya Bunge. Kama ni kweli tumekubaliana kwamba, tarehe 30 Juni, iwe tarehe 30 Juni kwelikweli. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge wote humu ndani wawe na jambo la kusema huko. Umeme ukifika kwenye maeneo yao kila mmoja atasema jamani si mnaona nimeleta umeme! Ndiyo ujiko wenyewe huo. Nimsihi sana Mheshimiwa Naibu Waziri, hili twende tukalitekeleze vizuri ili kusudi kweli ifikapo Juni 30, tuweze kupata umeme ambao tumeuhidi.

31 JANUARI, 2015

Mheshimiwa Spika, nizungumzie suala la *TANESCO*. Ninashukuru Mheshimiwa Naibu Waziri amelisema vizuri, hapa niombe tu kwamba, *TANESCO* ina madeni makubwa sana, Serikali inadaiwa na watu binafsi wanadaiwa. Kwenye bajeti zetu hapa tunapopitisha kwa kila Idara huwa tunasema hizi ni kwa ajili ya kulipa umeme, hizi ni maji, sasa nashangaa fedha zinazokwenda kwenye Taasisi za Wizara, sijui huwa zinakwenda wapi? (Makofi)

Mheshimiwa Spika, *TANESCO* inadai shilingi bilioni 128.3, deni hilo ni pamoja na deni la Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar, ambayo nayo inadaiwa shilingi bilioni 58.1. Tunashauri Mheshimiwa Naibu Waziri, ikiwezekana fedha hizo za *TANESCO* badala ya kuzipelekea Wizara zenyewe, mkae na *TANESCO* mkubaliane kwa kila Wizara, badala ya kuipelekea Wizara ya Nishati, Wizara ya Maji, Wizara ya Kazi, sijui ya Michezo, muweke utaratibu mzuri, mzipeleke moja kwa moja *TANESCO*. (Makofi)

Hilo ni jambo la kukubaliana tu, kwa sababu nina uhakika mkizipeleka ninyi, zikifika kule zinapata kazi nyingine, wanatumia kwenye posho na kadhalika. Kwa hiyo, namshauri sana Mheshimiwa Waziri wa Fedha, kaeni ili kusudi tuwapelekee wenzetu na wao waweze kufanya kazi yao kubwa.

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Mwijage amesema vizuri kwamba, sasa tuna utaratibu wa kutaka kuondokana na hawa wanaotuzia umeme, bei zao ni kubwa sana kwa *unit*. *TANESCO* inanunua umeme kwa *unit* moja kwa shilingi 544.65 lakini yenyewe inamuuzia mlaji shilingi 279.35, hata kama hujui hesabu huwezi kupata faida hata siku moja na Shirika haliwezi kunenepa hata siku moja. Sasa litakuwa linapewa mtaji na Serikali mpaka lini?

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, ni lazima Serikali ikae, ibuni utaratibu mzuri kama ni kuondokana na haya makampuni haya yanayoizua *TANESCO* umeme tufike mahali tuamue na sisi humu ndiyo tunaweza kuamua kwa sababu haiwezekani wewe unauziwa sh. 500 halafu wewe

31 JANUARI, 2015

unauza sh. 200! Huwezi kupata faida hata siku moja. Kwa hiyo, niionbe sana Serikali ikae na ione namna nzuri zaidi ya kuweza kulitatua.

Mheshimiwa Spika, bei ya mafuta hapa nchini, imesemewa na wengi sana akiwepo Mheshimiwa Ole-Sendeka, Mheshimiwa Ndugulile na wengine. Tuwaombe sana EWURA, Watanzania wakisikia kwamba bei ya mafuta imeshuka duniani basi wanataka huo unafuu wauone na siyo wausikie tu kwamba bei ya mafuta imeshuka duniani. Maana mpaka sasa wanaulizana kama bei ya mafuta imeshuka, mbona bei ya mafuta kwenye vituo bado ni ile ile?

Mheshimiwa Spika, kwa mfano, matumizi ya Tanzania nzima kwa siku moja ni lita za mafuta milioni nane (8), Dar es Salaam inachukua 40% na 60% ndiyo inakwenda mikoani. Bei ya mafuta kwa mwezi huu wa Januari, petroli kwa kuchukua kule kwenye *depot* ilikuwa ni sh. 1,853.32, dizeli ilikuwa sh. 1,744.48 na mafuta ya taa ilikuwa ni sh. 1,731.23. kwa Dar es Salaam peke yake. Bei kwenye *petrol stations* za Dar es Salaam, petroli ilikuwa ni sh. 1,955, dizeli sh. 1,846 na mafuta ya taa sh. 1,835. Sasa ukiziangalia bei hizi mnufaika mkubwa ni huyu mwenye kituo, kule amenunua bei rahisi lakini huku anakuja kumuumiza huyu mlaji. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, niionbe EWURA kwa kutumia ile *formula* yake ya *M-1*, tuweze kupunguza bei ya mafuta nchini na wananchi wafaidike na punguzo hilo la mafuta. Ni kitu ambacho kinawezekana, lakini la pili ni kama vile nilivyoomba, kwa sababu anayenufaika ni huyu muuzaji kwenye kituo, hebu tumnyang'anye sh. 100 ili kusudi iende ikasaidie umeme vijijini.

Mheshimiwa Spika, la mwisho lakini siyo la mwisho sana, Mkoa wa Singida umekuwa na mpango mzuri wa kuweka umeme wa kutumia upepo (*wind mill*), lakini sielewi tatizo liko wapi! Wizara ya Fedha, naambiwa pale ndiko kwenye vikwazo. Bahati nzuri nimebahatika kuongea na Waziri wa Viwanda, watu wamekuja wakaongea na Katibu Mkuu wa Wizara ya Fedha, wakaambiwa hakuna tatizo, subiri,

31 JANUARI, 2015

subiri, na ule mradi Waheshimiwa Wabunge tuliokuwemo humu ndani ni wa siku nyingi kweli kweli, Mradi wa Umeme wa Upepo Singida, tatizo ni nini? Juzi tumeambiwa tatizo ni Wizara ya Fedha ambayo wao wameshafanya kazi yao kule, *EXIM Bank* wameshakubali lakini ile kutoa *go ahead* tu inakuwa ni shida.

Mheshimiwa Spika, niombe Wizara ya Fedha na Wizara ya Biashara na Viwanda, wenzetu wa *NDC* kwa sababu wapo, hebu mkae muangalie na tuseme tu kwamba, je mradi huu ni *viable*! Kama siyo *viable* tuachane nao. Sasa mnaandikiwa barua hamjibi, wanawafuateni hamtaki kujibu. Maana ni vizuri tukafika mahali tukasema huu mradi wa umeme wa upepo haufai ili kusudi watu wafanya kazi nyingine, kuliko ile *dillydally*! Nashauri tufanye hilo.

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Rajab Mbarouk, amezungumzia kuhusu *TMAA* mahusiano, nafikiri hilo ni jambo la kawaida tu, Mheshimiwa Mwijage amelisema vizuri.

Mheshimiwa Spika, nizungumzie la mwisho kuhusu uuzwaji wa hisa za *Tanzanite One* kwenda *Sky Associate*. Sina uhakika kwa sasa, ndiyo tunaye huyu mtu wetu *STAMICO*, lakini hawa naambiwa tayari wameshauza hisa zao. Sina uhakika kama wameondoka, kama wameondoka amebaki *STAMICO* na kama *STAMICO* yuko peke yake pale, kwa sasa ni nani anayechimba hayo madini?

Mheshimiwa Spika, usishangae madini ya *Tanzanite* sasa yanachimbwa halafu yanasombwa na kwenda kwa sababu hakuna msimamizi maalum. Tunapoteza fedha za Serikali hapo, lakini kwa sababu ameshapatikana huyu *Sky Associate*, niombe Wizara ya Fedha kama huyu *Tanzanite One* zile stahili ambazo tulitakiwa tuzipate kutoka kwake kwa maana ya kodi zetu, lazima zisimamiwe vizuri ili kusudi isije ikajitokeza kama ilivyokuwa kwenye *Escrow one*.

Mheshimiwa Spika, lakini pia nitoe ufafanuzi kidogo, pale *Sky Associate* kuna ma –*Directors* watatu, Watanzania ni wawili na mmoja ni raia wa India. Sasa huyu raia wa India

31 JANUARI, 2015

jina lake ni Ridhiwan, sasa Watanzania wengi wakisikia mitaani wanasema mtoto wa Rais ameingia ubia, kumbe siyo. Huyu anaitwa Ridhiwan Ulah, siyo Ridhiwani Kikwete, hapana maana watu wanachanganya mambo huko! Kwa hiyo, niliona hili niliseme ili kusudi watu wasije wakafikiria kwamba, Ridhiwani Kikwete naye ni mmiliki, lakini siyo vibaya kwa sababu na yeye ni Mtanzania.

Mheshimiwa Spika, mwisho naomba kurudia kuiomba sana Serikali malimbikizo yote yale ili kutekeleza majukumu yake, REA ni lazima ipate fedha zake. Jambo la pili, kwa sababu TANESCO inadai wateja wake wengi hasa Serikali kama nilivyoshauri, Serikali ilipe fedha za TANESCO bila kuchelewa.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, niwashukuru sana waliochangia, nawashukuru sana Wajumbe wa Kamati yangu kwa kuniwezesha kusoma taarifa hii na zaidi niwashukuru sana Wapiga Kura wangu wa Jimbo la Sumve.

Mheshimiwa Spika, pia nikushukuru sana wewe mwenyewe, naomba kutoa hoja. *(Makofi)*

MHE. RIZIKI S. LULIDA: Mheshimiwa Spika, naafiki.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)

*(Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati
na Madini katika kipindi cha Januri 2014 hadi
Januari, 2015 ilipitishwa na Bunge pamoja na
Mapendekezo na Maoni yaliyomo)*

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, kazi ambayo tulipaswa kuifanya tumeimaliza. Jana nadhani kulikuwa na maelezo ambayo kidogo yalikuwa na sintofahamu kuhusu Sheria ya Usimamizi wa Kodi *(Taxi Administrative Law)*. Kwa hiyo, tutatoa maelezo vizuri siku ya Jumatatu.

31 JANUARI, 2015

Waheshimiwa Wabunge, nawashukuru sana kwa uvumilivu wenu mpaka saa hizi saa nane kasorobo, lakini mkubali kwamba Taarifa za Kamati sasa zimekuwa bora zaidi kuliko mwaka jana; zinasomeka, zinaweza kuwa *discussed* maana zile zingine zilikuwa haziwezi kuwa *discussed*. (Kicheko)

Kwa hiyo, mmefanya kazi nzuri. Halafu na Mawaziri nao wamekuwa *up to date*, jambo hili ni zuri. Tukiweza kuzi-*manage* zile Kamati mbili za *Watch Dogs*, kama nilivyosema tukitumia ile *system* ya *Treasury Observation Minutes* mwaka mwingine kutakuwa na mabadiliko. Kama hivi sasa huyu ana-*audit* hesabu ambazo ni *current*, lakini awe anapewa ripoti ya hizi mlizoaandikiwa kwamba, mmefikia wapi, zilizobaki ndizo wana-*carry forward* katika ripoti inayokuja mwaka mwingine.

Kwa hiyo, utakuta uzoefu siyo wetu sisi, lakini hata *Accounting Officers* na *staff* wao pia wanajua kwamba, hapa kuna moto. Kwa hiyo, zitakuwa zinapungua badala ya kuongezeka kama inavyoonekana sasa. Lakini na ripoti za utekelezaji wa kila siku nazo zinasaidia ku-*improve* zile za *Watch Dog Committees* kwa sababu nyie mnakuwa mwaka unaohusika, hawa wanakuwa mwaka mmoja nyuma. Kwa hiyo, nyie mnaopokea taarifa zile za *watch dogs* halafu mnazifanyia kazi mwaka wenu wa kazi. Kwa hiyo mtakuta *system* nzima ya Serikali inaweza ku- *improve* vizuri sana. Kwa hiyo, nawapongeza sana kwa kazi nzuri. Niwatakie *weekend* njema.

Sasa naahirisha kikao mpaka siku ya Jumatatu, Saa Tatu Asubuhi.

(Saa 8.38 Mchana Bunge liliahirishwa hadi siku ya Jumatatu, Tarehe 2 Februari, 2015 Saa Tatu Asubuhi)